

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

34

„LĂUDATĂ FIE ZIUA...”

(Antologie de texte, pag. 12—13)

X X X I I

CE POATE fi mai revelator pentru sensul profund al unei date de răscruce istorică decît faptul că an de an, generații după generații, ea se înalță în spirite ca o flacără mereu mai vie, simbol al unui adevăr în mers, depășindu-și neconținut dimensiunile, și tot mai strălucitor, pe spirala suitoare a devenirii unui popor?

Astfel — în acest freamăt al cugetului și al inimii — retrăim evenimentul de la 23 August 1944, cînd tot ce e mai autentic și mai nobil în ființa patriei a vibrat ca la un semn al Destinului, într-o grandioasă simfonie a unității naționale întru libertate și independență, cu acea forță, unică, străbătînd adîncurile firii noastre în undele ei atotcuprinzătoare.

Lupta — atît de grea, într-un complex uriaș — a fost totuși cu puțință și a izbîndit. Pentru că ea — această înfruntare cu un întreg flux de împrejurări ce păreau a se desfășura inexorabil împotriva-ne — a intrunit, la un moment anume determinat, nu numai o convergență de factori definind reala perspectivă a războiului, dar — mai presus — iradiația unei conștiințe colective a cărei concretizare nimeni și nimic nu o mai puteau stăvili. Era conștiința eliberării proprii dintr-un coșmar în ale cărui tenebre țara fusese aruncată în condițiile unei prăbusiri trădătoare a unui întreg sistem de valori, pe care o Europă ingenuunchiată sub cizma hitleristă părea a le fi abandonat într-o sumbră conjunctură istorică.

Acest proces de ruptură, de desprindere din arcele unui sistem diabolic al dominației și al exploatării fasciste, impunea, ca o legitate, acțiunea cu cel mai înalt potențial nu numai de rezistență la fascism, ci de înfruntare directă a structurii lui politico-militare, respectiv a aparatului de stat pînă la virful piramidei. Un asemenea act nu putea avea ca mobilizator și, totodată, ca avangardă a înfruntării propriu-zise decît partidul clasei muncitoare. Așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Congresul educației politice și al culturii socialiste, în condițiile intensificării luptei unite a forțelor antifasciste, democratice și patriotice interne, și în împrejurările internaționale favorabile create de succesele obținute pe front de armata sovietică, de victoriile întregii coaliții antihitleriste, Partidul Comunist Român a organizat și înfăptuit insurecția armată antifascistă și antiimperialistă care a dus la răsturnarea dictaturii fasciste.

Actul de la 23 August 1944 a înscris deci un moment-cheie în grăbirea sfîrșitului războiului, prin consecințele strategice iremediabile create armatei germane în această parte a Europei, nu mai puțin prin însăși întoarcerea armelor și participarea armatei române alături de forțele Națiunilor Unite, pînă la victoria finală din 9 mai 1945.

La această dată — în cea mai deplină logică a actului de la 23 August 1944 — Partidul Comunist Român era în fruntea forțelor politice interne, ca factor determinant al reconstrucției și, astfel, a punerii temeliei noii orînduirii prin inaugurarea profundelor schimbări de structură. Revoluția socialistă, construcția acestei revoluții începuse. Învingînd greutăți, ce păreau insurmontabile, cu o tenacitate de cea mai autentică tradiție națională, cu o perspectivă tot mai clară a viitorului ce trebuia cucerit, Partidul Comunist Român a reușit — iată, pășim peste cîteva zile în al XXXIII-lea an de la Eliberare — a făuri cea mai profundă dintre revoluții: aceea a unității de granit întru aceeași finalitate a propășirii României, în conștiința lucidă a posibilităților și a drepturilor ei, deplin suverană și independentă în comunitatea mondială, bucurîndu-se a se număra printre factorii cei mai activi în realizarea unei mai bune și mai drepte orînduirii a întregii lumi.

După 32 de ani de la Eliberare, numele României socialiste este un generator de stimă și de admirație: pentru dinamica personalității sale multiplu creatoare, pentru prezența ei fecundă în toate sectoarele vieții internaționale ca expresie directă a consecvenței în principialitate și în faptă.

Unanimă reverberație a mindriei naționale, dinamizînd avîntul istoriei noastre contemporane în tot ce ea exprimă ca voință a întregului popor, prin partidul său comunist, îmbrățișînd imaginea celui ce cu atîta strălucire îi semnifică geniul creator.

George Ivașcu

Desen de
Raluca Grigorea

Pămînt etern

Te pot privi o, țară, vizionar, ca focul
căci legea poeziei mă apără să mint.
Fu aspră libertatea de-ați împlini sorocul
dar ceasul nostru bate în ritmuri de argint.

Te pot privi prin spicul acestui fir de griu,
prin insomnii de muguri ce-așteaptă
să-nflorească.
cu ochiul crud al pietrei ascunsă-n fund de
riu,
prin nori de sălcii, umbra, ți-o pot privi.
regească.

Te pot privi prin raza acestui August care
ne-a ridicat prin vreme cît într-un
veac-lumină

redîndu-ne înaltul și tainica viltore
a viselor, oroarea de mizgă și rugină.

Te pot privi prin cîmpul de maci
al dimineții
și prin bătaia clară a timpului ce-ascultă
cînd soarele pictează cu miere toți pereții
și-un cor aprins de ierburi printre livezi
exultă.

Te pot privi prin toate, vizionar, ca focul.
Privesc cu ceru-n tine, cu visele pătrund.
Eu am sorbit jăratec din vatra ta și totul
ia forma slăvii tale-mplîndindu-se rotund.

Vasile Nicolescu

România literară

COLEGIUL :

Ana Blandiana, Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ion Horea, Nicolae Manolescu, Dărie Novăceanu.

DIRECTOR : George Ivașcu. Redactor șef adjunct : G. Dimisianu. Secretar responsabil de redacție : Roger Câmpeanu.

Din 7 în 7 zile

A V-a Conferință la nivel înalt a țărilor nealiniate

LA COLOMBO, capitala Republicii Sri Lanka — după faza preliminară stabilind participarea, ordinea de zi și modalitățile de procedură — lucrările celei de a V-a Conferințe la nivel înalt a țărilor nealiniate, deschise luni, 16 august, sînt în plină desfășurare. Participă 85 de delegații ale țărilor membre, 21 de delegații ale țărilor cu titlul de observatori și 7 ale celor cu titlul de invitate. Ca o recunoaștere unanimă a contribuției sale la politica pentru pace, progres și colaborare internațională, România participă la aceste lucrări ca invitată, delegația noastră fiind condusă de George Măvoescu, ministrul afacerilor externe.

Precum a relevat în discursul inaugural primul ministru al țării gazdă, doamna Sirimavo Bandanaraik, aleasă prin aclamație ca președinte al Conferinței, mișcarea de nealiniere și-a dobîndit o recunoaștere tot mai amplă în viața internațională — fapt reflectat și în sporirea progresivă a rîndurilor mișcării, dacă se ține seamă că prima reuniune, de la Belgrad, în 1961, număra 25 de țări participante. Președintele actualei reuniuni s-a referit pe larg la necesitatea imperioasă a unei noi ordini economice internaționale, la aceea a consolidării păcii și securității mondiale.

Kurt Waldheim, secretarul general al O.N.U., a evidențiat, în salutul său adresat Conferinței, rolul istoric jucat de mișcarea nealiniatelor în ultimii 15 ani, subliniind sprijinul permanent și rîduos acordat mișcărilor pentru independență națională, ceea ce a contribuit, în multe privințe, la grăbirea procesului de eradicare a colonialismului.

În ședința plenară din după-amiaza aceleiași zile, au început dezbaterile generale, prin prezentarea raportului de activitate a țărilor nealiniate, în perioada dintre Conferința precedentă, de la Alger, și cea actuală. Relevînd succesele mișcării, președintele Houari Boumediene a subliniat necesitatea eforturilor în continuarea a mișcării țărilor nealiniate în realizarea sarcinilor istorice de a salva poartele de la inapoiere, menționînd, între altele, făurirea unor instituții proprii, precum Fondul Solidarității pentru dezvoltarea economică și socială, și accelerarea constituirii Fondului pentru finanțarea stocurilor de materii prime ș.a.

ÎN CADRUL ședinței plenare de marți dimineața, doamna Sirimavo Bandanaraik a adus la cunoștință primirea Mesajului adresat de președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, Conferinței la nivel înalt a țărilor nealiniate.

Arătînd că România a urmărit întotdeauna cu deosebit interes activitatea țărilor nealiniate, considerînd că aceasta prezintă un factor de mare importanță în promovarea noilor principii de relații între state, acționînd totodată pentru a dezvolta largi raporturi de colaborare și prietenie cu aceste țări, — Mesajul exprimă vîrle mulțumiri din partea poporului român pentru hotărîrea adoptată în consens cu privire la participarea României ca invitată la reuniunile lor.

După o analiză aprofundată a împrejurărilor deosebite de complexe în care au loc lucrările Conferinței, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază însemnătatea intensificării eforturilor pentru așezarea raporturilor dintre state pe baze noi, democratice, pentru respectarea strictă a principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne, pentru asigurarea integrității teritoriale a fiecărei țări și eliminarea definitivă a politicii de forță în raporturile internaționale.

Într-un asemenea climat, o problemă atât de importantă ca aceea a lichidării subdezvoltării, a împărțirii lumii în țări bogate și țări sărace, ar căpăta un nou orizont. Cu atât mai mult, în cadrul măsurilor menite a întări securitatea internațională, se cuvine ca toate popoarele, toate statele să acționeze pentru a se pune capăt cursei înarmărilor, care reprezintă o uriașă povară pe umerii tuturor națiunilor. Soluționarea tuturor problemelor complexe care confruntă omenirea — relevă Mesajul — necesită unirea eforturilor, intensificarea activității tuturor popoarelor, a statelor nealiniate, a tuturor țărilor lumii. Mai mult ca oricînd, rolul Organizației Națiunilor Unite implică eforturi conjugate din partea întregii comunități internaționale, în promovarea principiilor fundamentale ale Cartei O.N.U.

MESAJUL președintelui Republicii Socialiste România a fost salutat cu vii și îndelungate aplauze de către șefii de stat și de guvern, ceilalți participanți la Conferință. Tovarășul Nicolae Ceaușescu i-au fost adresate mesaje de salut și felicitări din partea președintelui Iosif Broz Tito, Houari Boumediene, Kenneth Kaunda și a premierului Indiei, Indira Gandhi, cu prilejul invitării României la activitățile mișcării țărilor nealiniate.

Așadar, o nouă și strălucită apreciere a contribuției active a României, a personalității proeminente în viața internațională a președintelui său.

Cronicar

Viata literară

În întîmpinarea zilei de 23 August

„Laudă Partidului și României Socialiste”

● Sub auspiciile Frontului Unității Socialiste, Uniunea Scriitorilor organizează azi, joi, 19 august 1976, la clubul uzinelor „Republica” — „23 August” din București, festivalul de poezie **Laudă Partidului și României Socialiste**, închinat mării sărbători a Eliberării patriei.

Va lua cuvîntul Virgil Teodorescu, președintele Uniunii Scriitorilor.

Au fost invitați să ci-

Întîlniri cu cititorii

● La Clubul I.T.B. din Capitală, Virgil Carianopol și Traian Lalescu; la Întreprinderea de articole din sticlă din București, în organizarea salonului literar „Comentariu”, Toma Alexandrescu, Octav Sargețiu, Teodor Searlat; la sala Sporturilor din Bacău, în organizarea conacului „Amfiteatrul artelor” al revistelor „Viața Studențească” și „Amfiteatrul”, poezii Constantin Buză, Gabriel Chifu, Mircea Florin Sandru; la Muzeul de artă al Republicii, în cadrul programului dedicat universului spiritual șiromatic al verii, Edgar Papu; la Biblioteca tineretului din București, Dan Zamfirescu, Tretie Paleolog și Nina Stănculescu.

32 de ani de la eliberarea României

● La Modern-Club din București, la Comisia Republicană de rezerve geologice, la Casa de cultură a sectorului 3, la Consiliul popular al sectorului 1, la I.A.M.C. Otopeni, la Întreprinderea Romenerge, la Cabinetul de științe sociale din Institutul de proiectări uzine chimice, au avut loc simpozioane și conferințe cu tema 32 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă, urmate de festivaluri de poezie patriotică. De asemenea, sub egida Comitetului municipal al U.T.C. a fost inițiată ștafeta culturală **Un pămînt numit România**, dedicat centenarului independenței de stat a țării noastre. Între altele, la Clubul C.I.L. Pipera a avut loc un concurs literar „Cine știe câștigă” organizat în colaborare cu Muzeul Literaturii Române și avînd ca temă momente semnificative din istoria patriei oglindite în lucrările beletristice, iar la fabrica de calculatoare, la Muzeul de Istorie al Republicii, la Casa de cultură a sectorului 1, la I.P.R.S. Băneasa, s-au desfășurat festivaluri literare în cadrul cărora au fost dezbătute probleme cu privire la actualitatea construcției socialiste oglindită în poezie și proză. În cadrul suitei de manifestări „Patrimoniul artistic al culturii naționale”, în grădina de vară din strada Batistei, a fost inițiat un dialog pe teme literare cu participarea scriitorilor Al. Balaci și Vlaicu Bârna.

Almanahul cinematografic de vacanță

● Este binevenită inițiativa revistei „Cinema” de a oferi cititorilor un al doilea almanah anual, un almanah al vacanței și al verii. Recent apărut, acest almanah estival este un volum atrăgător, unde diversitatea informațiilor pentru iubitorii de film, ilustrația bogată și ritmul alert de desfășurare al rubricilor se orientează în jurul unei teme generale, care dă unitate de eseu

tească Cezar Baltag, Camil Baltazar, Vlaicu Bârna, Valeriu Bucuroiu, Radu Cârneli, Ioana Diaconescu, Mircea Dinescu, Nicolae Dragoș, Eugen Frunză, Eugen Jebeleanu, Ion Gheorghe, Petre Ghelmez, Ion Horea, Dumitru M. Ion, Gheorghe Istrate, Ion Iuga, Veronica Porumbacu, Al. Raicu, Claus Stephani, Ion Tugui, Romulus Vulpescu, Violeta Zamfirescu, Mărkî Zoltan.

● Redacția emisiunilor cultural-artistice a Radio-difuziunii, în colaborare cu Comitetul județean Gorj pentru cultură și educație socialistă a organizat în ziua de 9 august a.c. la Tg. Jiu un recital literar-artistic dedicat apropiatelor aniversări a Eliberării. Au participat poezii Nicolae Dragoș, Ion Lotreanu, Liliana Ursu, Dumitru Bălcăș, Radu Felix, Dan Verona, precum și actorii Elena Sereda, Mariana Cercei, Adela Mărculescu, Constantin Moruzan, artist emerit, George Paul Avram, Nicolae Călugărița și Vasile Cojocaru.

„Măgura '76”

● În amfiteatrul natural de la Măgura, și-a deschis porțile cea de-a VII-a ediție a taberei naționale de sculptură, unde timp de o lună 16 sculptori vor executa în blocuri de piatră, aduse din străvechea carieră Ciuta, lucrări menite să îmbogățească patrimoniul plastic românesc. Cu prilejul deschiderii taberei s-a desfășurat un festival literar-artistic, consacrat zilei de 23 August la care au citit din poemele lor: Valeriu Bucuroiu, Radu Cârneli, Ion Gheorghe, Gheorghe Istrate, Florentin Popescu, Veronica Porumbacu.

13 „Rotonde 13”

● Muzeul Literaturii Române pregătește o întîlnire cu profesorii de limba română din București în cadrul căreia va fi prezentată ultima apariție a bibliotecii „Manuscriptum” dedicată uneia dintre inițiativele luate de către muzeu: „Rotonda 13”. Lucrarea grupează amintirile și mărturiile a 46 de personalități de seamă ale scrisului românesc asupra unor mari figuri ale literaturii noastre, de la Slavici, Macedonski, Iorga, Lovinescu, Arghezi, Ion Barbu, pînă la Ionel Teodorescu și Tudor Mușatescu. Prefața acestei întîlniri va aparține acad. Șerban Cioculescu. De asemenea, lucrarea va fi prezentată într-un cadru festiv la librăria „M. Sadoveanu” din Capitală.

Expoziție Mihai Viteazul

● La Galați, în holul mare al Bibliotecii publice „V. A. Urechia” a fost deschisă o expoziție de carte intitulată **Mihai Viteazul**, domn al Țării Românești, al Transilvaniei și a toată Țara Moldovei. Expoziția cuprinde numeroase lucrări din literatura istorică europeană și literatura clasică și

„Independența e suma vieții noastre istorice”

● Muzeul Literaturii Române va deschide azi, joi 19 august, la Ateneul Tineretului din Capitală expoziția **„Independența e suma vieții noastre istorice”** care a fost prezentată pînă acum la Sibiu, Brașov, și în cadrul Uzinei „Republica” din București. Expoziția, care constituie o avanpremieră a unei mari manifestări consacrate centenarului Independenței, cuprinde numeroase manuscrise, cărți literare, documente etc. ce oglindesc momente ale epopeii noastre naționale.

„Tineretul cîntă țara”

● Comitetul Municipal al U.T.C. în colaborare cu Asociația Scriitorilor din București, în întîmpinarea centenarului Independenței de stat a României a organizat un concurs de creație literară. Tematica este axată pe lupta poporului român, a clasei muncitoare condusă de partid, pentru libertate națională și dreptate socială, pentru făurirea socialismului în patria noastră.

Pot participa toți amatorii de literatură între 14—30 ani. Lucrările (poezii, povestiri, schițe, reportaje literare, piese de teatru), semnate cu un motto transcris pe o plicul conținînd numele și adresa autorului, vor fi trimise pînă la 15 ianuarie 1977, la sediul Comitetului Municipal al U.T.C., Bd. Gh. Gheorghiu-Dej nr. 27. Cele mai izbutite lucrări vor fi premiate și achiziționate.

modernă a țării noastre, care vorbesc despre personalitatea marelui om politic și comandant militar, existente în fondul bibliotecii gălățene (opere ale cronicarilor români și străini, studii, monografii, romane, cărți de poeme, piese de teatru).

În spiritul colaborării reciproce

● La Uniunea Scriitorilor au fost primiți: eseu și critică literară peruvian Manuel Suarez Miraval și Ivana Knazina, redactor pentru probleme de literatură al agenției sovietice de știri „Novosti”.

● Au plecat în Iugoslavia pentru a participa la „Serile de poezie de la Struga”: Dinu Flămînd, Aurel Gurghianu și Doina Sălăjan.

● La Poznan, în R.P.

Polonă, se desfășoară lucrările celui de al III-lea Congres european de literatură științifico-fantastică. La această manifestare, participă o delegație de scriitori din țara noastră condusă de Ion Hobana, secretar al Uniunii Scriitorilor, compusă din Voicu Bogaru, Vladimir Colin, Constantin Culeșan, Dan Culeșan, Mircea Oprea, Adrian Rogoz și Mircea Șerbănescu.

SEMNAL

EDITURA FACLA

Lucian Blaga — ASPECTE ANTROPOLOGICE. 204 p., lei 14.
Bruno Warts — PROBLEMATICA OMULUI ÎN FILOSOFIA LUI KARL JASPERS. 276 p., lei 17,25.
*** — POETICI ROMÂNEȘTI Culegere alcătuită și prefăcută de Olimpia Berca. 202 p., lei 12.
Josef Fuvak — EVADAREA. (povestiri și nuvele în limba germană) 152 p., lei 11.
Eugen Evu — MUNTELE MIORITIC, versuri, 52 p., lei 6,50.
Ilse Hehn — RUGA FLUVIULUI ȘI JOCLUL IUBIRII, versuri, (în lim-

ba germană), 48 p., lei 6,75.

Filaret Barbu — PARTITURA UNEI VIEȚI. Amintiri consemnate de Ladislau Furedi. 136 p., lei 11.

Fengratz F. Maria — ADIO INSULELOR, roman, (în limba maghiară) 112 p., lei 7,25.

George Suru — CIND DRAGOSTEA E PASĂRE CÎNTĂTOARE, versuri, 88 p., lei 6,75.

EDITURA EMINESCU

Lucas-Dubreton, J. — VIAȚA DE FIECARE ZI LA FLORENȚA PE VERMEA FAMILIEI MEDICI. Traducere de Gheorghe Edmond Gussi.

Colecția „Clepsidra”. 352 p., lei 9,25.

Cornel Regman — COLOCVIAL. 340 p., lei 9.

EDITURA ALBATROS

Ien Lotreanu — CREAȚIE ȘI IMPLICARE, eseuri; colecția „Atitudini”, 184 p., lei 6,25.

EDITURA UNIVERS

Nikos Kranidiotis — ANTOLOGIE LIRICĂ. În românește de Ion Brad și Antifa Augustopoulos-Jucan. Prolog de Ion Brad. 72 p., lei 7,50.

André Maurois — MEMORIILE Traducere și cuvînt înainte de Roxana Verona. Colecția „Corespondență. Memorii. Jurnal”. 496 p., lei 17.

EDITURA MERIDIANE

Sir John Barrow — REVOLTA DE PE BOUNTY (roman). Versiunea românească, cuvînt înainte și glosar de Constantin Papadopol Calimah. Colecția „Delfin”. 328 p., lei 11.

Iordan Chimet — GRAFICA AMERICANĂ. UN PORTRET AL AMERICII. Seria „Cabinetul de stampe” (6) 192 p., lei 40.

EDITURA SPORT-TURISM

Tretie Paleolog — DE VORBĂ CU BRÂNCUȘI DESPRE „CALEA SUFLETELOR EROILOR”. 108 p., lei 18.

Ilean Chirilă — CU CĂRȚILE PE FAȚA. 228 p., lei 8,50.

În lumina acelor zile

ORICE eveniment, covârșitor pentru destinul individual sau comun, este legat în memoria noastră cea mai selectivă, și poate inexplicabilă imediat, de cite o imagine singulară, pe care aș numi-o imagine-pilot, ghid, călăuză... Ea, această imagine privilegiată, devine astfel un simbol al evenimentului, așa cum l-a trăit fiecare, cu înțelegerea, cu motivările lui, deși acest simbol nici nu se compară cu amploarea lucrurilor pe care le reprezintă, dar particularizându-le, le dă o definitorie tensiune sufletească. E darul conștiinței omenești de a vedea, în privirea ei unică, irepetabilă, aruncată asupra universului, un anumit sens al existenței, revelat și el într-un mod specific sau personal. Această diversitate a percepției, — semnul vieții vii, — ne și dă de altfel acea tulburătoare identitate umană, ce ne leagă pe toți, deosebindu-ne, și care ne ajută să trăim laolaltă și cu un puternic sentiment de solidaritate marele eveniment în care istoria ne angajează la una din răscrucele ei decisive...

În fiecare an când se face solemnă numărătoare din August și când roadele cad împlinite la pământ, ca o răsplătă firească a muncii, îmi amintesc iarăși și iarăși de locotenentul meu de artilerie despre care am mai scris, pe care nu l-am cunoscut niciodată și pe care l-aș putea numi eroul meu anonim, unul despre care nici măcar nu știu dacă mai trăiește, sau zace adormit sub iarba parfumată a Transilvaniei... Îmi aduc aminte cum călărea el în septembrie 1944 pe șoseaua Alba-Iulia — Turda, în fruntea bateriei sale de tunuri, pe calul său ardelenesc de povară, ale cărui potcoave țacăneau rar; îndărătnic și îndesat pe asfaltul rupt de șenile și plin de merele scuturate. Era un cal masiv, de o măreție gospodărească. El nu avea nimic marțial. Era un animal util, de corvoadă, fără vreun aer truș, războinic, și totuși înaintînd irezistibil pe picioarele sale solide, statuare, ca de fontă, cum l-ar modela un sculptor, lipsit de retorism, dacă i-ar pune în șa un răsculat plebeu... Artileristul călărea în fruntea bateriei sale de tunuri, nu prea grozave, piese de 75, și care săltau duruind pe șosea cu aparenta dezordine a unor pui de tigri ieșind prima dată la atac. Soldații aveau un cu tot alt aer decît cel al oștilor cotropitoare. Puteai să zici, în ce-i privea, că semănau cu acei soldați români vii din primul război mondial, despre care Camil Petrescu a scris în *Ultima noapte...* că la popasuri nu se lăsau pînă nu aprindeau un foc pașnic, ferit, cu palmele deodată înroșite în beznă, ascultînd cite a vioră cu ritm săltăreț. Aceiași soldați din 1916 care făcuseră din capul lor glumeața epigramă adresată generalului francez Sarraill care întirzia să sosească de la Salonica: „Ah, Sarai, Sarai, Sarai, noi ne batem și tu stai...” Români, cu acest spirit larg, lucid, iubitor de viață, au învins prin bun simț — agresivității cotropitoare lipsindu-i din arsenal tocmai această armă umană de o eficacitate incomparabilă... Nici caii care trăgeau tunurile artileristului în septembrie 1944 nu erau prea făloși; cai mici, de munte, modești, în stare să roadă răbdători din lemnul căruții, dacă n-aveau nutreț. Numai calul locotenentului era impunător, de parcă artileristul acesta ar fi fost cel mai greu material de luptă al unității. Fizic, el arăta într-adevăr ca un om voinic, îngrășat, rezervist după înfățișare, un intelectual, în orice caz, învățător, sau profesor de matematică, avînd în vedere balistica. Felul cum călărea era, de asemenea, cit se poate de civil. Puteam să jur că așa mersese pe cal și în copilărie, întorcîndu-se de la arie, plin de paie, sau ducîndu-se la gîrlă să se scalde cu animal cu tot, — ...scena campestră, momentul de proză simplă și adevărată, cînd patrupedul credincios intră pînă la genunchi în apă și fornăie, trezit, mirosind curios apa cu nă-

știle sale catifelate vibrînd de plăcere... La un cot al șoselei străjuite de-o parte și de alta de meri, eroul meu anonim s-a oprit, cu boneta prea strîmtă dată pe ceafă, cu cele două trese ale gradului său strălucind în soarele lui septembrie, două fire de paie, ai fi zis, rămase acolo pe umerii lui din copilărie, și a strigat, proptindu-se cu o mină de rezemătoare a șei de lemn, ciobănești, peste care atîrna o blană de oaie: „Sergent Truță, să vie trap la mine!” De ce trebuia să vie la el trap acest Truță, n-am apucat să aflu. Dar cuvintele fuseseră rostite în așa fel, de parcă de ele ar fi depins toată soarta războiului.

PE URMA, bateria s-a mișcat din nou spre destinul ei, despre care nimeni încă nu știa nimic, nici zeul buimac al războiului, și care avea un nume foarte scurt și foarte gingaș și dezmiardător, Arieș, nume de flăcău ardelen, — teribilul Arieș! E primul riu din România în care, după cît cunosc, într-un foarte mic răgaz de timp, s-a vărsat o foarte mare cantitate de sînge tinăr și curat, eliberator al patriei noastre, din arterele soldaților români și sovietici, căzuți pe Arieș... N-aveau să treacă nici două zile, și ecoul acelei bătălii crîncene, spre care artileristul înainta decis, mă ajunsese. Șoseaua rămase pustie. Un miros de cidru parcă, de mere sfîrtecate, dospind în soare, plutea în aer. Merele mitraliate de avioanele germane de vinătoare cu o zi sau două înainte umpleau asfaltul crăpat, — roșii încă, superbe, dar vătămate. Văzusem pînă atunci mere găurite de viermi. Avusesem față de ele acea senzație de dezgust. Ele nu se pot compara însă cu merele găurite de mitraliera unui Focke-Wulf. În carnea unui astfel de măr, sănătos și proaspăt, mustind de seva pură a vieții, tunelul perfect săpat într-o miime de secundă de trecerea unui glonț, îți produce oroare, — terifianta fascinație a nenaturii, pe care speța umană nu o are decît înaintea monstruosului încercînd să strice rostul, frumusețea și echilibrul firii.

GLORIOASA zi a lui 23 August, al treizeci și doilea, întorcînd cifra, ne obligă azi, în zilele victoriilor noastre, omenești și de lucru, la astfel de aduceri aminte.

Fiecare, din cei ce-au trăit acele momente grandioase ale istoriei noastre, poartă în memoria sa, ca pe un scump tezaur, asemenea scene sublimе plutind în lumina de sfîrșit de anotimp a acelor zile. Scene ce păreau simple atunci, conștiința noastră eliberată, încărcată de istorie, le proiectează pe fundalul și mai înzestrate ca înțelesuri. După victoria din August, imediat, și ca o probă a tăriei noastre, ca și cum jertfele războiului n-ar fi fost de ajuns, a urmat seceta și foametea din 1946—1947, depășite cu un suprem efort de poporul nostru, ca toate dificultățile amestecate într-un vertiginos proces de înnoire. Dificultăți inerente unor transformări radicale ce aveau să consolideze țara, dînd României socialiste în lume locul ei demn și atît de uman. Azi sintem o țară cu conștiința clară și curată. Din sacrificiile poporului nostru a luat naștere acel frenetic impuls al creațiilor și energiilor descătușate. Sint înfloriri nobile, vrednice de fiii pașnici ai acestor pămînturi, de munca lor cinstită. Acest proces, înnoitor, confundîndu-se cu viața noastră, merge spre o mindră afirmare. El este propulsat de forța Partidului Comunist Român, de o nestrămutată încredere în acel viitor dorit de veacuri și pe care poporul român revoluționar și-l construiește acum cu abnegație și dăruire exemplară.

Constantin Țoiu

VIRGIL DAVID : *Lectură*

Tu, verb al Patriei...

...Nădejdea mea străfulgerată
ca o uimire, la zenit.

Și țara-n dor ce ni se-arată
legendelor, spre nesfîrșit.

Grădină de culori deschise
neostenitei tălmăciri

în care semănarăm vise

și dorurile-trandafiri, —

mireasa versului sosită

ca la soroc, între strigări

și vatra, pururea iubită

în toate cele patru zări.

Acceasi frunte aplecată

dar altfel, către nimb de vremi,

din care pururi lăudată

tu verb, al patriei, ne chemi.

Aceste toate laolaltă

și mai presus, din prag în prag,

ridică, pe Ceahlău înaltă

chemare, cîntece și steag.

Și cînt în miezul verii tinăr

suris de zi nemaivăzut.

Din tot ce vremea mă socoate

din ceas în ceas

din har în har,

duminicile mele toate

se-adună-n August ca-n focar.

Al. Andrițoiu

NATURA ȘI FORMELE CONFLICTULUI LITERAR

Starea conflictuală și motivațiile ei literare

ILEANA BALOTĂ : EROICA (tapiserie)

ORICE conflict, indiferent unde și când ar avea loc, presupune o stare antagonică sau de diferență între doi termeni. Natura acestora poate fi însă extrem de diferită. De la relația între două mari colectivități umane, două grupuri, doi indivizi, starea conflictuală rămâne mereu posibilă.

Starea conflictuală face astfel parte din modul de a fi. Ea apare la nivelul de viață al grupului social mare sau mic, al generațiilor, în raportul dintre om și natură, în maniera în care individul se comportă față de o altă ființă umană sau față de o forță necunoscută, misterioasă, raportată la datele cunoscute ale conștiinței sale.

Conflictul nu este, așadar, doar o rezultată a unei antinomii dintre grupuri sociale, ci o împrejurare obiectivă sau subiectivă ce îl poate aduce pe individ în stare de opoziție sau diferență cu el însuși, așa cum poate situa ființa umană într-un raport de tensiune sau constrângere cu o forță necunoscută și neprevizibilă.

Starea de tensiune conflictuală este implicată în devenirea istorică a societății, în modificarea de mentalități, în transformările multiple provocate de progresele modului de cunoaștere, ca și în metamorfozele morale ale individului. Conflictul poate, așadar, presupune o stare de război, de opoziție socială, politică și morală sau de diversitate de mentalitate, atitudini și concepții despre lume.

IN PROCESUL de reprezentare a realității, literatura și arta în general nu puteau evita zonele conflictuale ale vieții. Dimpotrivă, au făcut din acestea o coloană axială a celor mai diverse moduri de creație.

Pictura lui Leonardo da Vinci și Delacroix, sculptura barocă cu marea ei debordare de forme, muzica lui Beethoven, Bach și Ravel implică o anumită tensiune spirituală, menită să ducă la o ordonare a motivelor într-o subtilă narațiune, mai mult sau mai puțin evidentă.

Aceasta nu înseamnă că creația lirică ar fi străină de starea conflictuală. Dar, ca și în muzică, în poezia lirică ni se pare firesc ca prezența conflictului să se configureze ca o stare de tensiune raportată la un termen din afara ei. De aceea sintem înclinați să credem că stările conflictuale, prezente în creația artistică, au cel mai firesc spațiu de desfășurare în epopee, poemul epic în general, teatru și proză. Trecerea de la sugerarea stărilor conflictuale de conștiință, întinse în muzică, pictură, sculptură și poezia lirică, la acelea ce presupun o anumită complexitate de relații din operele epice care semnifică un univers de viață, scoate în evidență relația fundamentală explicită dintre personajele protagoniste și antagoniste.

Declanșarea stărilor conflictuale este determinată de disputarea unor valori spirituale sau materiale (libertate, tradiție, ranguri sociale, iubiri, repulsii etc.). În cadrul unor asemenea dispute, personajele protagoniste și antagoniste își definesc comportamentul direct, pot avea mediatorii sau martori care asistă la desfășurarea unor evenimente și stări conflictuale.

Dar ori de ce natură ar fi sursa sa originară, conflictul din creația literară poate avea o motivație istorică, socială, psihologică, așa cum are și o logică internă, bazată pe relația dintre evenimentele sau comportamentele din cimpul conflictului.

Motivația stărilor conflictuale, existente în operele literare, nu poate fi niciodată despărțită de viziunea scriitorilor asupra lumii. Conflictul tragic din teatrul antic grec stă încă sub zodia implacabilă a destinului, deci a explicațiilor de ordin mitic. Gestul generos al lui Prometeu este pedepsit de zei în mod cumplit, Oedip se naște cu o vină ce nu-i aparține, dar pentru care nu ezită să se autopedepsească fără nici o îndurare. Minia lui Ahile și rătăcirile lui Ulise se înscriu în aceeași sferă de explicații.

Raportată la viziunea despre lume a scriitorilor, motivarea modului de epilogare a unor conflicte iese cu și mai multă putere în evidență. Vina iubirii incestuoase a Fedrei față de Hipolit este atribuită de Euripide răzbunării crude a zeilor. În versiunea mai tirzie a lui Seneca, această explicație se es-

tompează, iar la Racine dispare aproape cu desăvârșire.

Este demn de relevat faptul că într-o epocă de afirmare a raționalismului cartezian, dramaturgii francezi au deplasat accentul de pe determinismul transcendent al destinului, pe opțiunea individului care capătă forța unui alt gen de destin. Începând din această perioadă, zonele de configurare a nucleelor conflictuale se multiplică, iar motivația lor are un caracter din ce în ce mai diversificat. În *Andromaca* de Racine, simpla enunțare a raporturilor dintre personaje oferă și explicații stărilor conflictuale. *Oreste o iubește pe Hermiona care nu-l iubește. Hermiona îl iubește pe Paris care n-o iubește, iar Paris o iubește pe Andromaca, ce nu-l iubește.* Neconsonanța sentimentală se transformă într-un conflict în lanț, epilogat prin moartea celor mai mulți parteneri.

Motivația unor stări conflictuale și mai ales a modului lor de rezolvare nu poate fi despărțită nici de relația dintre individ și sistemul social în care trăiește. În cunoscuta comedie a lui Molière, *Tartuffe*, ipocritul seducător este gata să izbindească. Instaurarea dreptății se face printr-un arbitraj exterior, impus de ordinea sistemului. Aceeași logică în soluționarea conflictului o întâlnim și în cunoscutul roman al lui Filimon, *Ciocoi vechi și noi*. Dar atît în romanul lui Ion Marin Sadoveanu, *Sfîrșit de veac în București*, cît și în *Craii de Curtea Veche* de Mateiu Caragiale, arivistul merge înainte cu sistemul, de aceea nu mai poate fi sancționat.

Supradimensionarea relației dintre individ și sistem poate să ducă la epilogări absurde, ca în drama lui Lessing, *Emilia Galotti*. Răpită și sedusă de un prinț tiran, Emilia este ucisă de tatăl său dezonorat, în vreme ce personajul nedrept nu este sancționat.

STRUCTURAREA tradițională a conflictului din creația literară presupune existența unor personaje antagonice, a unor obstacole în fața obiectului disputat și a unui spirit de angajare (trisc) în traversarea lor. În general, cimpul strategic de luptă este supus unei viziuni unitare.

În epoca noastră au apărut însă unele opere care transferă conflictul din zona marilor dispute sociale, politice, morale, sentimentale, în sfera stărilor de microconștiință sau infraconștiință. Unele romane, ca *Portretul unui necunoscut* de N. Sarraute sau *Jalousie* de Alain Robbe-Grillet sînt elocvente în acest sens. Povestirile și piesele de teatru ale lui Beckett sînt structurate în aceeași manieră. Nu lipsesc nici cazurile în care asupra unui conflict sînt proiectate mai multe puncte de vedere, ca în *Gumele* lui Alain Robbe-Grillet, *Fețele tăcerii* de A. Buzura sau unele romane ale lui Faulkner.

Este adevărat că unii dintre exponenții noului roman au pledat cu multă tenacitate pentru dispariția intrigii din scrierile în proză. Cărțile de acest gen demonstrează doar o anumită dezangajare față de lumea actuală, dar nu moartea conflictului, structurat pînă la urmă într-un alt gen de intrigă a cărții.

Demn de menționat este de asemenea faptul că în unele opere ca *Herr Meister* de W. Jens, *Compact* de Maurice Roche sau *Frumoșii nebuni ai marilor orașe* de Fănuș Neagu, conflictul este integrat în modul de scriitură. De aceea a vorbi de absența lui mi se pare o eroare, rezultată din unele prejudecăți ale criticii tradiționale.

Structurat, la modul literar, în cele mai diverse feluri, conflictul închis sau deschis al unor opere ține atît de tipul de intrigă, adoptat de autor, cît și de viziunea sa asupra lumii. În *Baltagul* există un conflict închis, în *Ion* se închide conflictul intim, dar rămîne deschis cel social, în *Vinătoarea regală*, conflictul are caracterul unei anchete deschise.

Absurdizarea conflictului din unele opere literare, bazată pe ruperea sau eludarea soluțiilor logice dintre cauze și efecte, nu este decît un simptom al unei lumi care trăiește sub zodia absurdului.

Metamorfozele modului de prezentare a stărilor conflictuale din literatura contemporană nu indică dispariția lor sau pierderea semnificațiilor specifice. Ele relevă doar alte modalități de explorare și integrare a stărilor conflictuale, o altă justificare a acestora în cadrul civilizației și vieții spirituale actuale.

Romul Munteanu

Acțiune — Semnificație

TRĂIM o foarte interesantă etapă a relațiilor prozei noastre cu publicul cititor. Romanul se epuizează uimitor de repede. Cumpărarea volumelor de beletristică a devenit preocuparea permanentă a unor mase foarte largi. În ciuda unor pesimiști care, pe nefundamentate criterii comerciale, fac șicane la stabilirea tirajelor, relația scriitor-cititor este reprezentată concludent printr-un coeficient foarte mare de interes pentru literatura beletristică. Fiecare afirmație cu toată răspunderea unui om de literatură, în această primăvară, s-a epuizat un roman în cinci săptămâni, iar altul în cinci zile.

În acest fel, deci, trăim etapa despre care vorbeam. Etapă în care, datorită direcției categorice de interes a cititorului, proza a depășit faza unor frumoase sau absconse stiluri cu valoare în sine inspirate sau chiar caligrafiate cu talent după modelele de moment ale altor literaturi. Și astfel, publicul începe să capete încredere în literatura care îi reprezintă viața, îi exprimă problemele, pune în dezbatere aspectele unei filosofii care îl interesează și, mai ales, preia conflictele din viața lui de fiecare zi.

În acest context, o dezbatere despre fondul politic al celui mai citit gen — romanul — este absolut necesară, iar discuția despre conflict inițiată de „România literară” poate aduce o contribuție de seamă în această direcție, punând degetul pe una dintre problemele esențiale ale dezvoltării literaturii noastre. Consider că ea trebuie susținută cât mai mult, cu dese intervenții și reveniri polemice, prin articolele noastre, prin dezbateri publice în secțiile și Asociațiile Uniunii Scriitorilor, prin consfătuiri cu cititorii, în așa fel încât concluziile ei să poată fixa liniile directoare ale umanismului nostru socialist în proza contemporană.

ROMANUL înseamnă o structură și obligă proza la a se structura într-o acțiune cit mai logică. Plăcerea de a citi un roman pentru paginile lui frumoase, pentru virtuțile stilistice și subtile efecte de inspirație modernă este mai rară. Înseamnă aceasta că cititorul de roman reprezintă o specie mai puțin inițiată într-ale literaturii?... Înseamnă că este un specimen cu gust de serie?... Cred că nu, pentru că nu toată lumea care pretinde (după părerea mea pe drept cuvânt) acțiune, preferă romanele așa-zise „de acțiune”. Majoritatea cititorilor au gustul format și, abordând intriga polițistă doar pentru plăcerea logică pe care ea o oferă, știu să facă diferența dintre nivelul estetic al dramatismului ei și cel de conținut mai grav al romanului care nu poartă această etichetă. Cu alte cuvinte, acțiunea este la fel de gustată și în romanele care nu sînt „de acțiune”, ea oferind unele dintre elementele esențiale de apreciere a operei, cum ar fi cele ce țin de valoarea literară: atracția, originalitatea și subtilitatea analizei prin care ea este dusă înainte, dar și cele ce țin de forța de observație a autorului, dintre care, pe primul loc, se află inspirația contemporană a unei acțiuni, de modul cum desfășurarea ei se poate plasa cât mai aproape de viața cititorului, constituindu-se din fapte de viață cit mai general actuale.

Așadar, un prim criteriu de apreciere a prozei din punct de vedere al acțiunii ei ar fi contemporaneitatea problematicii care o determină. Din această contemporaneitate doar poate rezulta o originalitate de fond și tot prin ea se poate judeca subiectivitatea observației, faptul cotidian de emoție artistică, politică și socială, care-l face pe cititor să simtă că-i ești într-adevăr confidant.

Aceste lucruri sînt în general bine cunoscute. Le repet doar pentru că ele, fiind la fel de bine înțelese, la fel de bine simțite sau, datorită preluării neștergite a unor mode, nu se crede înțeles în adevărul lor, se ajunge apoi la romane bine scrise, dar așezate pe o structură falsă, imitând ceea ce rezultă din alte realități sau în alte conjuncturi istorice. Aș da un singur exemplu, elocvent în romanele scenariile de film despre ilegalitate

scrise într-o anumită perioadă. Preluând schema clasică a unor romane polițiste cu „buni” și „răi”, așezînd în ea realitatea unor momente eroice din istoria noastră, autorii au vidat-o de toată încărcătura filosofică ce caracteriza lupta ilegală, transformînd cele mai lucide și mai înaintate conștiințe ale acelui moment în super luptători de guerilă, mari specialiști în minuirea armelor și în dejucarea urmărilor. Posibil ca lupta ilegală să fi cerut și asemenea atribute, dar principala calitate a comunistului este alta și dacă acțiunea cărții nu este determinată de ceea ce este nou și absolut veridic în filosofia de viață a acestor oameni, atunci, evident, lucrul va nemulțumi prin neadevăr.

Dacă o carte poate conține greșeli mai greu de observat în paginile ei de analiză sau de descriere, adevărul sau neadevărul, logica sau lipsa de logică a unei acțiuni o pot, în fața cititorului, compromite sau salva în mod mult mai brutal. Meritul de necontestat al acțiunii unui roman, primordiala lui calitate la lectură (ca să nu ne referim la plăcerile de meditație) este adevărul acțiunii, veridicitatea ei, mersul ei firesc prin care oferă sau subliniază cititorului în mod credibil adevăruri despre propria-i viață. Numai astfel te simte el cetățean al societății lui, tovarăș și confidant. Numai așa te poate lua în serios, acordîndu-ți credit.

În această ordine de idei aș mai adăuga un exemplu, tot de inspirație livrescă, de data aceasta nu de transfer de metodă de la o structură de roman la alta, ci de transplant de acțiune dintr-o realitate socială în alta. Efectul este același: un sentiment la fel de cald la lectură. Este vorba de acele romane urmărind să impună un mod modern și evoluat de a privi structurile acțiunii, care preiau total fire sau noduri de conflict dintr-o literatură bună, dar care aparține altei societăți. Se produce la lectură un sentiment nefiresc, o nemulțumire căreia ți-e greu să-i definești cauzele. Apreciezi talentul și calitatea intelectuală a scriiturii, dar înaintezi pe un drum anevoios, tot mai încărcat de sentimentul de nesiguranță, ca pe o cale construită pentru un alt gabarit decît al vehiculului pe care-l poartă. Explicația: adevărurile pe care le conține lectura la pagină nu le mai conține structura romanescă dată de acțiune.

Cu aceasta — recunosc, în mod prea succint — ajung la afirmația pe care o cred absolut necesară în legătură cu acțiunea unui roman: linia ei, arhitec-

tura ei, ansamblul ei sînt pentru romancier mijloace de expresie și nu exterioare modalități atractive pentru a condimenta eseistica, a ambala frumos analiza sau a crea mai mult interes în studiul psihologic asupra personajelor. Genul de roman pentru care pledez în aceste rânduri este cel ce subsumează asemenea elemente întru susținerea unui desen clar al acțiunii. Este, bineînțeles, o opțiune.

Acțiunea într-un roman este metafora din poezie, transpusă aici în modalitățile specifice. Aceasta mă face să cred în acel tip de romancier care-și gîndește acțiunea în desfășurarea ei, tot așa cum arhitectul își plasează opera în spațiu. Ea este o mică metaforă, de dimensiuni hiperbolice față de celelalte, dar firească la ceea ce înseamnă romanul și, din pricina aceasta, își impune rigorile ei. O asemenea concepție despre acțiune în roman scoate în celelalte zone ale prozei literatura picarescă, precum și foiletonul, în virtutea ideii: nu întîmplări așezate în șirag în scopul înșirării unor idei interesante sau a unor personaje nostime, ci un simbol general al cărții prin structura ei. Prin aceasta, ca element principal al romanului, subordonîndu-și-le pe celelalte, acțiunea ajunge să reprezinte prin ea însăși, prin simbolurile pe care le capătă desfășurarea ei, prin semnificațiile de direcție pe care le dă logica ei, o concepție de viață, un punct de vedere asupra realității descrise, filosofia autorului în fața faptelor de viață conținute și a destinului care capătă rezonanță prin ele.

Aceasta ar fi — tocmai pentru o desofisticare a prozei noastre contemporane și o apropiere a ei categorică de faptele și problematica vieții cotidiene — o ridicare la nivel superior a concepției despre acțiune într-un roman.

De ce transform pledoaria mea într-o aserțiune atît de categorică? Din convingere că extraordinara complexitate a contemporaneității noastre se cere exprimată și pe planul romanului în idei clare. A încerca să impui în acțiune o filosofie de viață este însăși metoda construcției socialiste. Or, acțiunea romanului, indiferent dacă este imaginată sau luată din viață, trebuie să reprezinte această viață în ceea ce are ea esențial. Nu e un simplu joc de înțelesuri între acțiunea comunistă de edificare a țării și acțiunea romanelor care vor să vorbească despre dialectica acestei edificări.

Corneliu Leu

GETA MERMEZE : Tineri pe șantier

Autenticitate și imaginație

IN fiecare conștiință omenească palpită legea morală. Dostoievski era în această privință mai dur și mai clar decît noi toți. „Nimeni — spunea el — nu e atît de ticălos pe cît speră să fie”. Abjecția poate să fie și ea o autotragăre ca oricare alta. De cite ori individul calcă legea morală intră în contradicție cu el însuși și cu ceilalți oameni. Setea de perfecțiune morală, de frumusețe și justiție naște conflictele cele mai adînci. Dacă omul s-ar fi resemnat cu vremelnicia și vulnerabilitatea lui, cu josnicia și aroganța despotilor, artele n-ar fi apărut.

Important pentru un scriitor e să observe acele contradicții și conflicte reale, nu să inventeze confruntări care nu există decît în trîndăvia imaginației lui. Sînt destule conflicte reale, e păcat de la Dumnezeu să mai inventăm și noi altele... Există — mai cu seamă în dramaturgie — obiceiul rău-făcător de a ignora conflictele reale și de a dezbate cu patimă și tristă competență probleme artificiale. Vedem cu uimire cum personaje în toată firea sînt gata să-și dea și viața pentru idei aberante, fără nici o legătură cu existența lor și a noastră, a tuturor.

Autorii încearcă zadarnic să dea viață acestor personaje și-i fac cînd angoasați, cînd puși pe soții, le aruncă în cîrcă biografii confuze, răni necicatrizate, iubiri ratate din neglijență, soții infidele, tați bețivi, mame cu domiciliu în altă localitate, dar degeaba. Tot acest edificiu se clatină cînd eroii intră în conflict. Din respect pentru gravitatea și frumusețea vieții, conflictele trebuie să fie cele reale, în asemenea împrejurări imaginația devine ridicolă și inestetică... În unele scenarii de film artificialitatea atinge trepte și mai înalte... De cite ori n-am văzut cu toții filme în care nu înțelegeam, cu toată buna-voință, de ce se iau personajele cu mina de cap, de ce se izolează el într-o cabană și de ce se plimbă ea, despletită și interiorizată, pe bulevardele marilor orașe. În film această senzație e și mai neplăcută, e dezoilant să vezi oameni în carne și oase chinuți de probleme false și terorizați de adversari imaginari.

Invazia de conflicte artificiale e foarte primejdioasă, unii încep să le ia în serios, să creadă în ele, critica le analizează cu subtilitate, devine neînerezătoare, privește cu ironie suverană și iresponsabilă nelineștile autentice.

Trebuie să existe o deplină, firească și ireversibilă legătură între natura personajelor și natura conflictului. Fiecare individ își trăiește propriile lui nelinești și aspirații, nu poate fi aruncat arbitrar în războaie străine.

Dimensiunea morală a personajului imprimă inevitabil și dimensiunea conflictului, n-are nici un rost să-l obligăm pe un gestionar să trăiască în trebările lui Hamlet. Conflictele adînci implică personaje de mare înălțime sufletească. Adeseori vedem cum unor plămîni li se pun în cîrcă, săracii de ei, marile probleme ale umanității. Ei n-au cum să ducă o asemenea povară și conflictul care se declanșase atît de mareț și de rezonabil se prăbușește în ridicol.

Conflictul nu înseamnă desigur numai confruntare cu ceilalți indivizi, ci și cu tine însuți, cu propria ta imagine. În fiecare individ există o adiere de auto-amăgire. Contradicțiile se descoperă, nu se inventează, geniul și învingurarea lui Flaubert au descoperit o contradicție fundamentală a unor oameni: „aspirația fanatică spre adevăruri care lor le sînt străine”. Bovarismul este o descoperire științifică, echivalentă în necruțarea ei cu legile implacabile ale geometriei.

Cînd se află în fața contradicțiilor existenței, prozatorul trebuie să le examineze cu sufletul de copil al poetului, dar și cu rigoarea omului de știință. A dezbate probleme și nelinești imaginare e păcatul cel mai mare pe care îl poate săvîrși un scriitor.

Pînă la urmă, conflictul este lunga călătorie a omului spre el însuși.

Teodor Mazilu

August, mirabilă zodie

August, ancora mea luminoasă de grine,
stele mai limpezi la străvechime,
cristalină furtună de vulturi pe înălțime,
elipa frumoasă rămine, rămine...

Spațiu mai vast pentru tot ce-am crezut și luptat
și tineri de-am fost vom fi încă,
din iubirea de țară cea mai adâncă
se-alege mereu și izvorul cel mai curat.

Sufletul nostru cu un suflet mai dreat si înalt
se vrea de la-nția și marea istoriei pagină,
luminează și-n veci nu se macină
diamantul pe diamant.

August, cumpănă dulce de sare și piine,
mirabilă zodie fără pereche,
intreaga ta vară de rod o ridic la ureche,
scoică sonoră și caldă a zilei de miine.

Grigore Hagiu

Partidului

Partidului culoarea din ochii mei și marea
și fapta și cuvintul în nimbul alb de crini,
aceste brațe clare decise-n înălțarea
născută din minunea ce-n veacuri o anini ;

Partidului și virsta reincarnată-n noi
lingă lumina caldă să ardă mai aprins,
și tot ce-n foc de țară va arde în altoi,
această fericire să ningă-n necuprins ;

Partidului lumina scăldată în culoarea
ce imi înalță brațul și imi slujește fapta,
și tot ce riul sună și spumegă și marea
ce-n valuri de lumină imi înălțară treapta.

Nicolae Arieșescu

A doua facere a lumii

Eu am văzut odată pădurile umblind
și stemele căzute sub trăznete de vară,
o lume năpădită de spaime, amurgind,
și steagul libertății pe turn iniția oară.

Văzut-am zeli trufași căzuți peste altare
și vitejescul singe schimbând culoarea humii,
spre soare nălțind fruntea mulțimi răzbunătoare
și-n altă plămădire geneza nouă-a lumii.

Era o țară-ntreagă în mersu-l avîntat
pornită să-și urzească spre viitor destinul,
gonind domnia nopții, sordidul ei sabat,
uelegiuita lege și lăcrima și chinul.

Inversunate lupte și fiara izgonită,
cadeau hotare strimbe ce despărțiră frați ;
o, brațele deschise și ochii-nlăcrimați
de bucuria vieții din nou descoperită.

Trăit-am tot virtețul acelor frământări,
la facerea a doua a lumii, ce-a fost dată
în suveran să schimbe poporul unei țări
și vatra ei în rai de grădină-mbelșugată.

Eu am văzut în mers pădurile pornite
prin inima cetății în salopete-albastre
și bezna sfîșiată de-a razelor cuțite,
pe tot ce făurirăm — pecetea vremii noastre.

Vlaicu Bârna

POEZIA SENTIMENTULUI DE ȚARĂ

UN SPAȚIU uman susține un spațiu poetic în care geografia și graiul se cunună. Țara este un asemenea spațiu uman. „Sublimitatea Ideii de patrie” (G. Călinescu) reprezintă spațiul poetic în stare eroică. Țara, ca vatră a existenței unui neam, a fost și a rămas o matrice stilistică. La vechii greci poetul era un om politic ; asemeni oricărui locuitor al cetății, el participa la apărarea semenilor săi, dar și cînta bucuriile sau jalea colectivă, manifestîndu-se astfel și în „cîmpul cuvintului”. Pe Homer, Eschyl ni-i putem imagina în veșminte ostășești, alături de eroii operelor lor. Fiindcă poetul trebuie, prin destinul său de creator, să reprezinte geografia suflătească a spațiului uman căruia îi aparține, ca o condiție a existenței sale.

„Țineți cu poporul să nu rădăciți” (Simion Barnuțiu) : este mai mult decît o simplă chemare ; este rostul permanent al intelectualului și mai ales al omului de artă, pentru că „artele și literatura, expresii ale inteligenței, n-au speranță de viață decît acolo unde își trag originea din însăși tulpina popoarelor. Altminteria, ele nu sînt decît niște plante exotice pe care cel dintîi vînt le îngheață, ori le usucă” (Mihail Kogălniceanu). Ales și adînc, sentimentul de țară vine de la origini, „de la stratul fecund al mumelor” (Lucian Blaga) ; nu este calculat, nu este programat ; mai degrabă este destin. Sentimentul de dare cu țara (Nichita Stănescu) este profund conținut în opera cronicarilor moldoveni, a lui Dosoftei, Cantemir, căpătînd un rost mai larg („din limbi străine să înveți și în limba țării tale să scrii”) în aceea a corifeilor Școlii Ardelene, găsindu-și o avîntată expresie în epoca pașoptistă.

Acceptînd ipoteza că lirica direct patriotică autentică se naște mai ales în epocile de mare intensitate istorică (1848, 1859, 1877, 1918), în care țara își construiește destinul, vom înțelege că idealul național în asemenea clipe se confundă cu însăși condiția de existență a poezilor. Alecsandri este tribunul Unirii, Goga este icoana „pătimirii” noastre. Și poezia unuia, și poezia celuilalt sînt născute de împrejurări unice, irepetabile ; la primul cîntece de vitejie, imnuri și ode tonice, la cel de al doilea, cu o lărgire a sferei tematice, de sol „al vremilor răzbunătoare”, armonii cu rezonanță de orgă și o nouă expresie românească pe fondul unei jalnice „pătimiri”, poezii sub flacăra căroră s-a înfăptuit întregirea neamului.

Că această poezie este viabilă și valoroasă artistic o demonstrează încă în 1906 cel mai infocat dușman al superficialității patriotarde, ca sever exeget al culturii românești moderne, — Titu Maiorescu : „patriotismul este în inimile sincere... un simțămînt adevărat și adînc, și întrucît este astfel, poate fi în certe împrejurări, născător de poezie. Și în asemenea împrejurări excepționale ne pare a se afla autorul nostru (Octavian Goga) cînd, într-o parte a poeziilor sale, reprezintă și rezumă iubirea și ura, durerile și speranțele unui neam amenințat în evidența sa”.

E posibil oare să vezi în această sub-

terană mișcare a conștiinței doar un moment conjunctural care, avînd finalitate politică, încetează să mai fie poezie ? Nicidecum. Mai mult chiar, poezia devine un dascăl național într-un frumos și armonie, îmbrăcînd armuri doar în momentele grele de încercare a ființei etnice. „Dacă dușmanul vostru — scria Alecu Russo — va cere legăminte rușinoase de la voi, atunci mai bine muriți prin sabia lui decît să fiți privitori împilării și ticăloșiei țării voastre”. Dacă transferăm acest mesaj în planul poeziei înțelegem obligativitatea trăirii totale, adevărate, experiența-limită, ființa rapsodului fiind una și aceeași cu ființa pămîntului său. Sint ut sunt, aut non sint devine condiția poeziei, ca expresie a lăuntricului din sufletul neamului : a-ți respecta și a-ți duce alesul destin hărăzit.

CARTEA lirică a țării nu duce lipsă de nume pilduitoare în acest sens, de la Eminescu pînă la cei mai tineri și mai talentați poeți ai zilelor noastre.

Dar cel care vine cu adevărat, pentru care poezia-i o „risipă esențială” (Ștefan Aug. Doinaș) și care e, într-adevăr, printre cei chemați „să mințuie cuvintele”, să le reîntoarcă spre obîrșii la starea de mituri protoistorice în măsură să ne definească este Lucian Blaga. Poezia sa patriotică (Izvorul, Mirabila sămîntă, Sat natal, Olarii)

dialoghează cu eternul. Este același Lucian Blaga autentic, așa cum Ion Barbu în Bălcescu trăind rămine același Ion Barbu din Joc secund.

Pentru că își are izvorul în sufletul neamului, în datinile esențiale, poezia patriotică trebuie „judecată nu după valoarea materialului cuprins, ci după gradul ei de coerență și de intensitate artistică” și, fiind adevărată, sinceră, rămîne fidelă față de funcția sa specifică, cea artistică. Blaga, asemeni lui Brîncuși în sculptură, redescoperă formele-mumă, autentic românești și, prin aceasta, implicit universale.

Primul act la care sîntem invitați este să ne cunoaștem și apoi să rostim esențialul despre noi, să descoperim esențele tematice și apoi să le dăm expresie, nu prin „meșteșug”, ci prin originalitate, în creații cu caracter de sinteză. Poezia fiind un obiect ideal și poetul „un inventator de timp” (Paul Anghel), ea nu poate fi separată de cele mai severe criterii (cite ne stau la îndemînă) ale valorii artistice. „Simpla manieră trebuie deosebită în chip esențial de originalitate. Fiindcă maniera se referă numai la singularități particulare și, prin aceasta, întimplătoare ale artistului, particularități care, în loc să se manifeste în obiect ca atare, și în reprezentarea lui ideală, se afirmă ieșit la iveală în producerea operei de artă” (Hegel). Iată deci un criteriu de bază — originalitatea — care se rostește nu numai prin expresia verbală, ci și prin

„starea de gînd” dincolo de învelișul sonor. Verbul, pentru Blaga, devine o emblemă a existenței colective, limbajul poetic al țării ține loc de blazon pentru țară. „În patria sa, / zăpada făpturii ține loc de cuvînt”... Căci „cuvintele noastre-s morminte” și ne obligă „să nu ne jucăm cu mormintele”. Deci limba poetică lasă amprenta epocii pe creație, într-un raport dialectic de interdependență.

POEZIA patriotică beneficiază de o limbă aleasă în toate epocile de renaștere a sentimentului național ; poezia își pune pecetea pe graiul epocii, dar și epoca își așează contururile pe graiul poeziei. Limba noastră de astăzi, fără Eminescu și marii lui urmași, n-ar mai fi ceea ce este. Ideea de țară, pentru poeții români, a rămas temă pre-dialectă, ca un răspuns Testamentului lui Văcărescu : „Creșterea limbii românești / Și-a patriei cînstire”, metafora cea mai de preț.

Poețul rămîne în colectivitatea care l-a născut, în lumea lui autohtonă, în clipe de liniște poezia lui fiind o meditație, în cele de revoluție luînd expresia tribunelor, devenind o participare, conținînd adeziunea la un proces istoric. Putem vorbi de o varietate a modalităților de expresie, a mijloacelor, în ciuda faptului că nu o dată s-au reluat modelele ideale producîndu-se o „poezie” de serie, artizanală, compromițîndu-se nu numai modelele, dar și ideea poeziei de țară.

De unde își primește seva poezia patriotică ? Numai din dragostea sinceră a poetului pentru limbă și neam ? Istoria, geografia și folclorul sînt izvoare vii pentru cel chemat. Ceea ce nu implică însă folclorizarea poeziei prin folosirea elementelor exterioare (formuri, culori, obiecte). În creația populară, această fîntînă vie, ne reamintim ființa, dar și spiritualitatea care îi aparținem, tărîmul folclorului sugrîndu-ne ideea de fertilitate cît și pe cea de continuitate istorică. Pentru a extrage acel inefabil care ne definește care nu este o simplă regizare de cîntece vîntoase, nu ajunge buna-credință este obligatorie condiția marelui talent dincolo de patosul sincerelor trăiri, stare să nască acele metafore capabile să ne reveleze adevărul nostru, metafore cu profunde virtuți expresive. același sens, este necesară o legătură organică a artistului cu poporul, pămîntul, relație formulată aforistic de George Călinescu : „Urcă-te în năca unui balon cu cărămidă, mortar și mortar și atunci vei vedea că nu poți zăcea în aer” ; poezia, arta „nu pot să floarească dacă nu se hrănesc din ariile umanității și nu sînt dăru celor mulți”. De aici îndemnul adresat creatorului : „Trăiește pe pămînt, cetatea ta, cu oamenii vremii tale, cesta fiind singurul chip ca miine fil al tuturor cetăților. Surprinde esența prezentului, singura prin care vei depăși ziua de azi și curiozitatea blazată a cîtorva esteți”.

TRAIAN BRĂDEAN : Columnă lui Decebal

Ion Iuga

PATRIE — PARTID — POPOR

DIN toate vremurile, poezia patriotică a fost un element de seamă în cimentarea sentimentului național, a conștiinței naționale. Poemele plecau la lupta de apărare cu un mănunchi de cintece, menite să te electrizeze. Cuvintărilor comandantilor și strigătelor de luptă li se adăugau cintele în slava celor dintii și a vitejiei strămoșești. Lui Ștefan cel Mare i s-au cîntat izbînzile în țară și peste hotare, ca înfrîngător al Semi-lunii în cîmp deschis, de o sută de ani de cînd năvălise în Europa. Prin cintece a îmbărbătat Tirteu pe spartani, în secolul al VII-lea î.e.n., cînd s-au luptat cu mesenienii, învingîndu-i. Legenda ni-l arată dizgrațiat de natură, dar mare la suflet, capabil să strunească energiile latente. Mai aproape de timpurile noastre, în literatura germană de la începutul secolului trecut, s-au ivit simultan trei poeți care au slăvit lupta de eliberare a poporului de sub dominația napoleonică: Theodor Körner, căzut în luptă la 26 august 1813, în vîrstă de 22 de ani, autorul culegerii postume *Leier und Schwert* (Liră și spadă), Max von Schenkendorf, care a luat parte la bătălia popoarelor de la Lipsa și a scris poemul *Muttersprache* (Limba maternă), și Ernst Moritz Arndt, care a scris poezii patriotice unanim recitate de poporul german.

La lumina acestor considerente, lăudăm inițiativa Editurii Didactice și Pedagogice de a fi publicat recent o culegere de literatură patriotică pentru clasele V—VIII, sub sugestivul titlu: *Patrie, partid, popor* și sub îngrijirea profesorilor Petru Demetru Popescu și Gheorghe Șova (cu prefața semnată de criticul Al. Piru). Autorii antologiei au împărțit-o în următoarele compartimente: *Acest statornic plai* (spațiul geografic), *Ești calea ce-o găsește omul* (îchinări partidului), *Eroi au fost, eroi sînt încă* (balade patriotice), *Laudă muncii, La sărbătoarea lui August* (ziua Eliberării), *Pentru pace, Mama, Cu cît cînt, atîta sînt* (poezii populare, de la *Miorița* pînă în zilele noastre, inclusiv) și *Patria eternă* (proze, printre care unele închinat lui 23 August).

Larg înțeleasă, noțiunea de patrie și de popor, sub conducerea partidului,

va fi propusă prin imagini vii tinerețului între vîrsta de 12 și 16 ani. Prea bine! Bucățile au fost în genere bine alese, acordindu-se toată atenția scriitorilor din zilele noastre, însuflețiți de sentimente patriotice (în ordinea din volum — Ioan Alexandru, Camil Baltazar, Ion Bănuță, Mihai Beniuc, Radu Boureanu, Ion Brad, Constanța Buzea, Ștefan Augustin Doinaș, Nicolae Dragoș, Geo Dumitrescu, Petre Ghelmez, Erik Majtényi, Mihai Negulescu, Vasile Nicolescu, Adrian Păunescu, Alexandru Philippide, Dumitru Popescu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Virgil Teodorescu, Victor Tulbure, Tiberiu Utan, Horia Zilieru, Alexandru Andrițoiu, Ana Blandiana, Veronica Porumbacu, Cezar Baltag, Maria Banuș, Eugen Barbu, Eugen Jebeleanu, Aurel Rău, Szemler Ferenc, Geo Bogza, Theodor Balș, Nina Cassian, Gheorghe Tomozei, Dragoș Vicol, Dumitru Almaș, Mihnea Gheorghiu, Alexandru Mitru, Dumitru Radu Popescu, Titus Popovici, Marin Preda și Franz Storch).

LUPTA de la Băneasa, pentru apărarea Capitalei, dată în zilele imediat următoare lui 23 August, a fost evocată de Theodor Balș în poemul *La Fintina Miorița* (îchinat țărânului moldovean căzut în acele lupte). Poezia e înghesuită în două pagini, fiecare vers fiind în realitate dublu, pe ritmul *Mioriței*. Marcăm cu o bară adevărata metrică:

„Noapte jumătate. / Stelele soeriate
De război se-nfundă / Iacului în undă.
Tevi de carabină / Înfloresc lumină...”

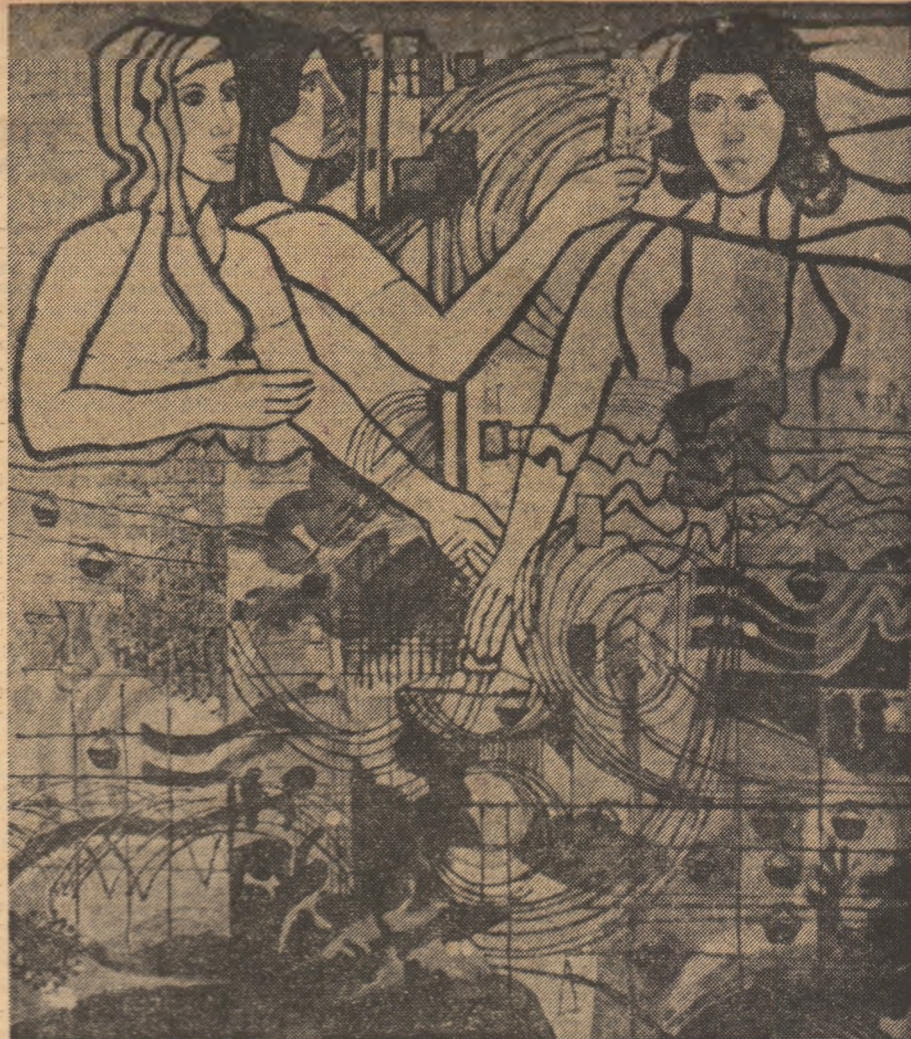
Într-o serie susținută de metafore, de-a lungul a zece catrene, poetul Mihai Beniuc definește ziua cea mare, cu acest impresionant final:

„O zi ca o cometă într-un veac.”

Lucian Blaga, care a scris viguroase poeme antifasciste după Diktatul de la Viena, e reprezentat cu poezia *După furtună* (August 1944), marcînd un început de eră nouă.

În poemul *23 August*, Demostene Bottez definește astfel istorica zi:

„E ziua natală în care
Cu-ntiile raze de soare

ION MINOIU : Pentru tine, Republică.

Ce-atuncea treziră cetatea,
Aici s-a născut Libertatea.”

Mihu Dragomir a cîntat în *Insurecție* aspectul social al bătăliei de eliberare a Capitalei.

O zi de renaștere, o numește Aurel Rău, în *Cîntec în August*.

Integrat Capitalei, Szemler Ferenc, în *La Sărbătoarea lui August*, exclamă jubiland:

„E cer senin pe Bucureștiul meu.”

Nicolae Tăutu a slăvit în *Luminile lui August*

„...plutoanele ne-nvinse —
Pavază nouă vechilor Carpați !”

Poet magnific în proză, Geo Bogza glosează liric despre treptele de înălțime ale cerului, iar în ziua Eliberării a fost atinsă treapta supremă.

În *Lumină de august*, Mihnea Gheorghiu evocă momente ulterioare și semnificațiile lor.

În lumina aceleiași zile, Adrian Păunescu comentează ideea de *Patrie eternă*.

Un episod din preajma aceleiași zile este evocat de Dumitru Radu Popescu în *Seară de August*.

Dacă mi-ar fi îngăduite cîteva sugestii pentru o ediție ulterioară a acestei cărți, de al cărei succes nu ne putem îndoi, cea dintîi ar fi referitoare la limba noastră. Ea a constituit ele-

mentul de încheiere și de durată a națiunii române, ea se distinge printr-o impresionantă unitate, pe tot teritoriul vechii Dacii, unitate care exclude cu desăvîrșire dialectele, existente la cele mai multe dintre națiuni. *Limba românească* a fost cîntată de George Sion (generația mea o recita cu pathos), de Alexe Mateevici, preotul-oștean, de Victor Eftimiu și de alții. Aceste poezii trebuie integrate antologiei.

Iar printre cintele care slăvesc eroismul soldaților noștri, nu trebuie să lipsească impresionantul poem al poetului-erou N. Vulovici, *De-o fi să mor*. Poetul a căzut, lovit în frunte de un glonț, la 8 septembrie 1916, în lupta pentru cucerirea Miercurii Ciucului, cînd a condus la atac o companie a regimentului 15 Războieni. Muri așa cum și-a dorit, așa cum însuși și-a merit:

„De-o fi să mor, Tu Doamne, dă-mă
O moarte ostășească:
Un glonte-n floarea din chipiu
În lupte mă izbească.”

Alte poezii patriotice completează culegerea *Stihuri oșelite*, semnată de lt. N. Vulovici (1909, „Ramuri” — Craiova). Cînd a căzut pe front, era căpitan.

Șerban Cioculescu

Limba românească

În limba mea sînt îngropate
bucuriile acestui pămînt,
fagure de miere, răsăritul
doinei și cenușa zborului sfînt.

În limba mea sînt alinați toți pruncii
precum semințele în cerul gliei,
precum literele înțelepte de neam
în numele de jar al României.

În limba mea au încolțit dureri
și rîni adînci și flăcări la hotare
și spicele prelinse pe amurg,
polen al răsăritului de soare.

În limba mea ard voievozii
în hainele de suflet și de gînd
memoria luminii-n care țara
scrisă-i cu inima acestui pămînt.

În limba mea va dăinui fierbinte
măreția harnică din triclor,
singele curat, călit în trupul
binecuvîntat al acestui popor !

Ion Mărgineanu

Ai fost lîngă mine

Trecutu-mi zgometos l-am sfîșiat atunci
ca de pe trup o haină înghețată
ce s-a lipit în timp de corpul meu,
zdreanță a domnilor de altă dată.

Alături ai fost : și frageda ta mină
m-a ajutat să-mi sfîșii zdrențele cu ură.
Încetîșor, știai că rană-mi este trupul
și chin în orice ncheietură.

Și m-ai acoperit frumos și blind
și omenia fostu-mi-a doar haină.
În miini mi-ai dat o băutură caldă
și tu priveai cum sorb a libertății taină.

Sunt ani de-atunci, — dar trebuie să-ți spun
că gestul tău a fost balsam durerii mele
care s-a stins, și altu-am devenit.
În ochi imi ard de-atuncea stele.

Kiss Jenő

În românește de Aurel HOLIRCA

Patrie în August

Și iarăși ne-ntîmpină ora
Cu gînduri și fructe rotunde,
Și iarăși ni-i muntele
Întru lumină-biruitoare...
Sufletul nostru
Din margini de luceferi albaștri răspunde,
Umerii noștri, mai trainici,
Se deprind prin constelații de toamnă
Cu zborul.

E August, cel zidit răbdător
În temelii de istorie
La ziua cînd pasărea singelui
Prin spații de jertfă tresare.
Semințele poartă pe creștet nimburi de glorie,
Frunțile-aprind
Cununi aburite de sare.

Urcă din piatră,
Din griu și oțel — biruința
Atîtor aripi în zbor
Ridicate cu miinile noastre îndrăgostite,
De mire...
Adînc este gîndul ! Adîncă — ființa !
În steag și-n iubire.

Petre Ghelmez

Conflictul istoric

DISTINCȚIE de capitală importanță, adâncită și explicată creator de către Partidul Comunist Român, este aceea între contradicțiile antagonice și neantagonice, adică între contradicție ca element component esențial al realității și formele conflictuale, antagonice, pe care le poate lua în anumite circumstanțe, ducând la manifestări din categoria cărora ține și suprema calamitate a „conflagrației mondiale“. Teza potrivit căreia există posibilitatea și chiar imperativul (în socialism) de a evita transformarea contradicțiilor neantagonice în contradicții antagonice, deschide și literaturii una dintre cele mai fecunde perspective de înțelegere a realității și de căutare a soluțiilor. Această teză permite și înțelegerea naturii conflictului literar sau, mai precis formulat, spre a evita răstălmăcirile, a conflictului ca obiect și ca tehnică literară.

Din moment ce există o tensiune continuă și necesară în realitatea lucrurilor, o contradicție fertilă, fără de care s-ar cădea într-un „repaos“ — aparent, numai — care, tocmai acesta, ar duce la contradicții antagonice, opunând, într-o luptă ce exclude orice împăcare, indivizi, clase, o-rindui, state, popoare, înseamnă că și conflictul ca temă literară, și ca tehnică de înfățișare literară a realității își are o legitimitate permanentă, fie că se aplică asupra unor contradicții încă neantagonice, fie că se nutrește din înfățișarea fazelor celor mai acute ale antagonismului.

Omenirea a aspirat, paradoxal, dintotdeauna, spre o lume din care contradicțiile, antagonismul, conflictul să dispară, o lume a armoniei depline, a liniștii purificate de orice „probleme“. În forma cea mai vulgarizată, această aspirație o reîntâlnim la cei ce resping cu spaimă ideea conflictului literar sau îl doresc plasat într-o zonă în care el nu dă „durere de cap“, adică nu obligă la prospectarea lucidă a realității. Dar, dacă admitem structura dialectică a realității și posibilitatea permanentă a transformării unor contradicții neantagonice în contradicții antagonice (acestea din urmă determinând cele mai felurite reacții, comportamente și fenomene psihice vizibile și concretizate în gesturi imediate ori vorbe, sau mai ascunse, până la acumulările inconștientului cercetate de psihologia abisală, cu disimulările, deghizările și răbufnirile lor întinzate), atunci trebuie să admitem că scriitorul are nu numai dreptul, dar își află chiar una din funcțiile sale majore în actul de a depista și înfățișa, uneori de a pre-simți și a preveni evoluții ce tind să transforme tensiunea și contradicția creatoare în tensiune și contradicție distructivă, catastrofică. Nu s-a studiat încă sistematic, dar a devenit un truism să afirmi că un Tolstoi sau un Dostoievski au presimțit (literar vorbind) cu decenii înainte procesele ce se petrec în adâncurile istoriei și psihicului uman. La fel Kafka, cu universul lui halucinant, este considerat prevestitorul lumii tragice în care ne-a fost dat să ne angajăm prin apariția fascismului.

Capacitatea de a sesiza dinamica adâncă a contradicțiilor ce mișcă realitatea și de a întrevădea direcția în care o îndreaptă ele, vînd uneori cu mult înainte clipa transformării în contradicții antagonice și deci în conflicte, este una din marile însușiri proprii creatorilor de orice fel. (Un mare om politic vede, în fond, cu același ochi de vultur, în miezul lucrurilor, ceea ce multora le rămâne încă imperceptibil, și ia măsuri din vreme spre a preveni sau spre a folosi, în scopurile ce-i sînt proprii, configurația care se anunță la orizont. Politica a fost mereu definită ca artă a prevederii, nu numai a răbdării.) Creatorul literar, în măsura în care este dotat cu această capacitate „profetică“ (și strămoșii noștri romani au creat termenul poeta vates) și totodată cu o mare capacitate de angajare ființială într-o cauză nobilă pe care să o servească, marea cauză a omului, sau a nației sale, sau a omenirii întregi, este astfel nu numai un notat al istoriei, ci și un colaborator al ei. Marea literatură, aceea pe care omenirea sau națiunile a rînduit-o pe rafturile la care umbliam ori de cite ori simțim nevoia de a găsi drumul spre adîncurile noastre umane și spre viitor, este tocmai creația unor oameni ce n-au întors spatele conflictului, contradicției de toate felurile din lume, din sufletul omului, din societate. Ei au fost tot atât de utili omului în a-l ajuta să se înțeleagă pe sine și lumea în care trăiește, și de a evita drame și catastrofe, ca și cîntăreții seninii ai bucuriilor armonioase. Fiindcă viața nu este numai dulce idilă, ci — vorba lui Coșbuc — luptă.

LUPTĂ continuă pentru a face din viața noastră oglinda unei umanități superioare este, de altfel, și filosofia ce ne călăuzește, filosofie care ne face să înțelegem că ceea ce-i conferă literaturii române fizionomia și chemarea de „mare cultură“ în felul în care folosim acest termen gîndindu-ne la clasicismul greco-roman, la culturile franceză și engleză, la Renașterea italiană și la cultura germană sau rusă a veacurilor

XVIII—XX, adică culturi în care recunoaștem adevărate „laboratoare ale umanității“ fără „produsele“ cărora nu ne putem explica imaginea noastră despre ființa umană, este tocmai milenara sa experiență, acumulată pe o bază folclorică imemorială, în ceea ce privește o anumită sferă de contradicții și conflicte. Le-am numi „conflicte definitorii“ tocmai pentru că ele intră în componentele „mesajului“ implicat în filele și strădaniile cărților române din toate timpurile.

Primul și cel mai important a fost și rămîne, fără îndoială, conflictul istoric, definit prin necontenita confruntare dintre voința de libertate și afirmare creatoare a unui popor nu dintre cele mai mari, cu giganții ai istoriei politice europene. În anumite lucrări de istorie din trecut, luptele noastre de independență apăreau ca o confruntare cu alte popoare. Se vorbea despre lupte cu ungurii, polonii, turcii etc. Dar nu cu alte popoare și nu cu state naționale au avut loc conflictele noastre istorice, ci totdeauna cu mari conglomerate statale ce, înainte de a dori cîmpirea noastră, erau structuri niște organisme ce se hrăneau din stăpînire, exploatarea și folosirea în scopuri cuceritoare a energiei multor popoare căzute în prealabil sub acel jug ce ni se pregătea și nouă. Se știe că, la data cînd Carol Robert se înfrunta cu Basarab I, regatul ce-l conducea acest monarh de neam francez dornic să se încoroneze împărat la Constantinopol, era, de fapt, un imperiu fără titlul respectiv, un imperiu ce a cuprins, pe lîngă poporul maghiar, pe croați, sloveni, slovaci, români din Transilvania.

CORNELIU
MARINESCU:
Voievozi

Nu un regat național, ci un conglomerat de popoare era și marele regat polonez condus de o dinastie lituană, cu care au trebuit să discute, să trateze și uneori să lupte voievozii Moldovei, de la Bogdan Intemeietorul la Constantin Cantemir. Și cu cît mai clar apare acest fapt cînd ne gîndim la imperiul otoman sau la cel habsburgic!

Sensul major al istoriei noastre a fost, prin urmare, această înclinație cu diferite goliași al istoriei europene, și acest sens se vede foarte clar din primele noastre opere literare, unde nu avem conflicte între neamuri, nu există nici o imprecizie cu substrat etnic sau național, ci avem marea idee a confruntării dintre dreptate și nedreptate, sau dintre purtătorii unei civilizații și negatorii ei. Întîia noastră mare operă literară, *Letopisețul de cînd cu voia lui Dumnezeu s-a început Tîra Moldovei* („voia lui Dumnezeu“ nefiind invocație mistică, ci afirmarea faptului că nu a cerut voie nici unui rege sau împărat sau papă ca să existe!), comandată și dictată în parte de Ștefan cel Mare, dă expresie în modul cel mai conștient, și cu o precizie stilistică desăvîșită, acestei conștiințe românești. Conflictul cu Matia Corvin sau cu Ioan Albert sînt prezentate în cu totul alt ton și cu alte mijloace literare decît lupta de la Vashui sau Valea Albă!

La fel se prezintă lucrurile în capodopera literaturii noastre vechi, *Învățăturile lui Neagoe Basarab*, oglinda cea mai completă a chipului nostru moral, a gîndirii noastre politice, sociale, juridice, diplomatice și militare, ca și a desăvîșitei unități de ethos ce o îngemănează cu creația vecinului moldovean, Voievodul care sistematizează experiența a două secole și mai bine de viață politică românească între marile conglomerate statale ce ne înconjurau, dă o carte unică în literatura europeană tocmai prin natura conflictului ce-l abordează în capitolul său esențial „Despre solii și războaie“. Acest fapt îi conferă și înălțimea, recent subliniată de I. Igiroșianu, în literatura diplomatică a vremii: „Acest document de

mare valoare morală și istorică constituie o monumentală punte între concepțiile medievale și acelea ale Renașterii“ (*Clepsidra amurgului*, p. 16—18).

Nu vom insista asupra fiecărei creații în parte, asupra cronicilor care, sub pana lui Ureche, Miron Costin, Stolnicul Constantin Cantacuzino depășesc cu mult ceea ce evocă cuvîntul „cronică“ în mod obișnuit, ci vom atrage atenția că firul roșu literar și ideologic rămîne, și pentru moldovenii și pentru muntenii, același „conflict definitoriu“ ce ne întîmpină din vremea *Letopisețului* lui Ștefan. El se îmbogățește însă esențial, ridicîndu-se la o mare frumusețe artistică prin evocarea luptelor pentru independență și mai ales capătă aspectul de filosofie a istoriei începînd cu Miron Costin, cel ce formulează în termeni lapidari dialectica „ridicării și căderii împăraților“, reluată de Stolnic și monumentalizată de Dimitrie Cantemir în cea mai celebră operă a sa, *Incrementa atque decrementa aulae ethomanicae*, și în opusculul, tot pe tema „creșterii și descreșterii“, *Monarchiarum physica examinatio*, prezentînd tulburătoare analogii cu idei foarte moderne. Toată cultura noastră veche, în ce are mai propriu, mai original și mai evident aport la tezaurul de gîndire al umanității, gravitează deci în jurul acestui conflict istoric.

Cînd literatura modernă se va inspira din filonul istoric, ea va izbuti să dea capodopere tocmai în măsura în care va relua acest conflict cu mijloace literare adecvate unei etape estetice superioare. Eminescu în primul rînd, prin *Serisarea III*, apoi Al. Davila în *Vlaicu-Vodă*, Sadoveanu în ce are mai repre-

Nu vom izbuti să gasim punctul de vedere cel mai cuprinzător asupra extraordinar de complexe realități care desparte primul război mondial (evenimentul istoric cel mai apropiat de noi care a reușit să se ogîndească în creații clasice, datorate lui Rebreanu și Camil Petrescu) de evenimentele anului 1944, culminînd cu 23 August și zilele de mare tensiune care i-au urmat, dacă nu vom porni de la realitatea istorică subliniată recent de secretarul general al Partidului în cuvîntarea la Congresul educației politice și al culturii socialiste, și anume că România se numără printre țările ce au reușit să reziste aproape pînă în ultima clipă, opunîndu-se instaurării unei dictaturi copiată după modelul hitlerist și menită a fi executant servil și zelos al ordinului lui Hitler! Instaurat la 6 septembrie 1940, cînd practic întregă Europa, exceptînd Anglia, se afla la dispoziția dictatorilor ce sfîrșiseră hotărîrea noastră la Viena și pregătiseră dislecarea politică și morală a României moderne, dictatura legionară dezlănțuie sabatul crimei, jafului și iresponsabilității, dîndu-și, cum se spune, „arama pe față“. Eșuat în rebeleuna din ianuarie 1941, ei obligă pe patronii de la Berlin să-l părăsească și să joace pe cartea „generalului“. De fapt, lichidarea „rebeliunii“ (momentul istoric esențial înfățișat de Marin Preda în *Delirul*) și înlocuirea conducerii fasciste legionare cu un regim care, fără a fi mai puțin reprobabil, a reprezentat totuși (cum făcea distincția Lucrețiu Pătrășcanu) o altă etapă a căderii noastre „sub vremuri“, s-a datorat puternicei repulsii a întregii națiuni față de actele și programul politic pus în aplicare de dictatura instaurată la 6 septembrie. S-a datorat devotamentului armatei, pentru cauza poporului, în limitele în care mai putea fi apărută această cauză atunci, și mai ales s-a datorat îndelungii lupte antifasciste duse de Partidul Comunist Român și de toate mințile lucide ale națiunii în deceniile perioadei „interbelice“.

Noul regim instaurat în ianuarie 1941 a îngăduit, cu toate draconicele sale res-

zentativ ca opere inspirate din trecut (acestea, de altfel, punînd în lumina soarelui istoriei tot pe Ștefan cel Mare!), iar dintre contemporani Horia Lovinescu și Petru Keres (subtilă „artă politică“ schițată pe urmele aceluiași Davila, dar de la alte meridiane ale experienței istorice), Paul Anghel în *Săptămîna patimilor și Vîiteazul*, iar pentru roman, Ioana Postelnicu, cu a sa frescă *Plecarea Vlașinilor*. Aceste creații stau însă cu temelie în zone ale unui trecut foarte îndepărtat. Scriitorul care a încercat să clădească pe un teren mai apropiat o construcție solidă a fost Camil Petrescu în *Un om între oameni*, dar, pe lîngă faptul că romanul a rămas neterminat, el suferă în ansamblu tocmai de imprecizia conflictului real ce a dominat epoca și se pierde într-o frescă pînă la urmă nevertebată. Epoca respectivă rezervă încă scriitorilor noștri, ca și anul 1877 (despre care am citit în manuscris o veritabilă izbîndă: ciclul de scenarii scris de Paul Anghel într-o primă versiune, literară) un filon de inspirație uriaș și pasibil de a fi ridicat la acele semnificații universale ce pot atrage atenția nu numai cititorului român.

NE GASIM, de cîțiva ani, în fața încercărilor de a repeta gestul marilor noștri creatori clasici, de data asta luînd de temelie evenimentele istoriei apropiate. *Delirul* lui Marin Preda, în ciuda unor lipsuri evidente și explicabile pentru operele de pionierat, rămîne piatră de hotar în încercarea de a pași către o înstăpînire majoră a literaturii române asupra sensurilor adînci ale participării noastre la istoria universală din ultima jumătate de veac. Această încercare va oferi, desigur, imboldul pentru alte creații similare (ea este de altfel concomitentă cu efortul nu mai puțin semnificativ din *Incognite* de Eugen Barbu). Sîntem și aici încă foarte departe de a fi spus tot ce se poate spune, dar pentru a realiza mari creații se cere iarăși pornit de la descoperirea conflictului esențial, permanent al istoriei noastre, reeditat în fond, punct cu punct, în alte forme, cu alți factori și cu alte jertfe.

trictă, o relativă marjă de mișcare pentru elementele ce reprezentau rațiunea și clarviziunea. S-au putut strecura, printre foarfecele cenzurii, știri ce permiteau poporului să întuiască loviturile grele primite de mașina de război germană și s-a creat un adevărat „limbaj esopic“: în presa imputînată și strict supravegheată, dar în care mai puteau scrie condeie cu veche practică antifascistă; în reviste de cultură ca acelea conduse de Zaharia Stancu sau Vladimir Streinu; în o revistă ca „Vremea“, orientată cu abilitate de un ziarist antifascist spre finalitățile mișcării patriotice; în ziare ca „Ecoul“, cu o echipă de ziaristi călîți la școala presei antifasciste și democratice. Cine citește presa anilor 1941—1944, cine urmărește viața culturală, cumplit de sărăcită, dar în care coexistau, paradoxal, dezmățul oficial și manifestări învîluite ostile, nu poate să nu perceapă ecourile unei uriașe încordări pentru păstrarea moraliului națiunii române în vederea zilei marilor socoteli, și în care credeau toate mințile lucide.

Orientată sau îndrumată direct de Partidul Comunist, această strădanie, în care numeroși intelectuali de prestigiu alături de tineri valoroși își dădeau mîna, este un aspect definitoriu pentru stilul de comportare istorică al poporului nostru, popor care a știut totdeauna, pe cele mai grele vremuri, să găsească mijlocul de a-și pune sufletul la adăpost de deznădejde și să-și croiască drum spre viitor. Ceea ce s-a reușit la 23 August 1944 a fost tocmai rodul unei lupte de decenii cu penetrația fascistă, luptă care n-a încetat nici în anii cînd ciurma braună acoperea înseși boldele noastre.

Se continua, de fapt, multisculara înfruntare dintre poporul nostru și cel mai sinistru goliat ce i-l aruncase istoria pînă atunci asupra sa. Epopeea luptei antifasciste nu este mai puțin spectaculoasă și revelatoare, nu este un mai mic temel de mindrie pentru noi, decît confruntările din evul mediu, și ea așteaptă o evocare pe măsură din partea a multiple forțe scriitoricești.

Dan Zamfirescu

„Senzationalul” cotidian

M IHAİ STOIAN pune pe prima pagină a recentei sale cărți de reportaje (*Meseria mea e viața*) aceste, între altele, cuvinte ale lui E. E. Kisch: „Nimic nu este mai frapant decât adevărul, nimic nu este mai plin de exotism decât ceea ce ne înconjoară, nimic nu este mai fantastic decât lumea concretă”. E. E. Kisch și Curzio Malaparte sînt, de altfel, maștrii, recunoscuți ori nu, ai lui Mihai Stoian, ca și ai lui Radu Cosașu, reporteri care știu să vadă ceea ce e „senzational” în cotidian, gazetari înnașcuți, curioși de o multime de lucruri, informați în toate, iubitori de fapt divers, dar și gata oricînd de a-și explica teoretic convingerile. Voind să lase cărții sale întreg acru de autenticitate, Mihai Stoian s-a ferit s-o „construiască”: a alternat reportajul constituit (și uneori l-a fragmentat și pe acesta) cu pagina de „carnet de lucru” (adică de jurnal) sau cu extrasul de așa-zicînd materie primă pentru viitoare scrieri. Totul, redactat într-un stil nervos și concis, fără literaturizare, cu semne de exclamare, majuscule, paranteze, sublinieri, post-scriptumuri, căci autorul e un afectiv ce se ascunde, un umoral care încearcă să se obiectiveze.

Puținele subiecte de nuvelă (Marian e cea mai interesantă) ne arată o înclinare spre patetic. Mihai Stoian a mai scris lucrări asemănătoare și înainte. O povestire teribilă, un fel de dramă pasională, găseam într-una din primele lui culgeri; o alta, mai de curînd, despre un tânăr dispărut pe front și pe care, la înapoiere, familia nu-l recunoaște spre a nu trebui să-l facă pătaș la pămînt, ne amintea de puternicele tragedii rurale în manieră Slavici sau Rebreanu; în sfîrșit, evocarea lui N. Iorga în *Moartea unui savant* nu era mai puțin o proză densă, sumbră și apăsătoare, într-un ritm care taie răsufierea. În *Marian*, aceste elemente se pot remarca din nou. Este vorba despre un adolescent nimerit la o școală de reeducare. Tratarca nu-i cu totul scutită de sentimentalism, contrariat, însă, de exactitatea observației psihologice și sociale. Marian e o victimă a mediului familial. Tatăl, un automutilat, e bețiv și violent. Amenințat periodic că i se retează mîinile cu o toporișcă dacă fură, copilul are coșmaruri în care toporul joacă rolul principal și nu va scăpa de ele decît cînd va strecura obiectul în sîriul tatălui ce s-a spînzurat.

Mihai Stoian, *Meseria mea e viața*, Ed. Cartea Românească, 1976

**Mihai Pop,
Pavel Ruxăndoiu**
*Folclor literar
românesc*
(E.D.P., 1976)

• DEȘI de multă vreme și constant fenomenul folcloric românesc a stat în atenția unor foarte diverse categorii de cercetători, puține sînt lucrările care să-l cuprindă, să-l definească, să-l descrie și să-l explice în totalitatea sa. Merită să fie menționate printre reușitele notorii în acest sens capitolele din *Istoria literaturii românești* (1925) de Nicolae Iorga, în care optica istoricului este preocupantă, partea din tratatul de *Istoria literaturii române* (vol. I, E.A., 1964), în care abordarea literară primează, în chip firesc, *Folclorul. Obiect, principii, metodă, categorii* (E.A., 1970) de Gh. Vrabie. Alături de acestea, cartea universitarilor bucureșteni Mihai Pop și Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, se înscrie ca o valoroasă contribuție la cunoașterea literaturii orale în calitatea ei de sistem de va-

rat. Respins și de mamă și de fratele mai mare, Marian intră pe mina unor derbedei, fură o bicicletă și nu mai știu ce, e dus la școala de corecție de unde fuge spre a fi prins mai tirziu, face cu alte cuvinte o experiență a vieții foarte dură și traumatizantă. Școala e zugrăvită în scene remarcabile, puternice. Adolescenții au o imaginație care reflectă și deformează relațiile lor cu mediul. Povestirile acestor copii nu totdeauna irecuperabili, din contra, doar traumatizați și care cu efort din partea autorităților se pot vindeca, sînt extraordinare prin umor negru, pe alocuri absurd. Unul, de exemplu, povestește o întîmplare cu piciorul de lemn al mamei-sii. Altul s-ar fi înecat din cauza unei femei bătrîne care l-a gonit cu o țapășă silindu-l să se arunce într-un lac. Tema curentă este, cum se vede, violența. Acești copii trebuie să scape de frica de lume, de aceste reprezentări violente care le mișcă fantezia, dar li și marchează suferințele. Marian, abia ieșit cu un certificat de calificare, trebuie să părăsească satul din cauza privirilor urite cu care e întîmpinat ca „hoț”. Un responsabil de la serviciul personal îl alungă spre a nu-și crea complicații. Adaptarea nu e deloc ușoară, dar e posibilă, după cum ne dăm seama din finalul cam precipitat al narațiunii. Relatăta la persoana întîi, cu autenticitate, ca în *Caracterele* lui Al. Monciu-Sudinski, povestirea arată în Mihai Stoian un prozator original. „Mascat” deocamdată de reporter, care e mai activ și mai stăruitor.

REPORTAJELE propriu-zise sînt de mai multe feluri. Unele, prea publicistice, consistente documentar și statistic, ies din sfera literară în sens strict. Ele și-ar fi găsit locul într-o secțiune distinctă a volumului. Mihai Stoian descrie orașe noi (Galați, Brăila), comparîndu-le cu imaginea lor istorică, are convorbiri cu primari, asistă la inaugurarea Transfăgărășanului și așa mai departe. Meritul acestor scrieri este bogăția de fapte și absența înclinăției poetizante, așa de răspîndită la unii confrăți, care le face instructive. Un pas mai încolo și iată-ne într-un domeniu care reprezintă o adevărată specialitate a lui Mihai Stoian: ancheta istorică. Subiectele: procesul memorandiștilor, biografia Anei Ipătescu sau avatarurile cărții lui Malaparte *Kaputt*. Specia aceasta de reportaj (cultivată și de Paul Anghel în

Arhiva sentimentală) se bazează pe o minuțioasă documentare. Ce se știa despre Ana Ipătescu, femeia curajoasă care a eliberat guvernul provizoriu în 1848, agîtînd două pistoale în fața mulțimii încremenite? Ancheta începe de la înregistrarea pe banda de magnetofon a răspunsurilor unor cetățeni care trec zilnic sau întîmplător pe bulevardul cu numele eroinei din București. Datele existente (în monografii, literatură, ziare, istorii, arhive) sînt apoi confruntate și autorul le reține pe cele mai plauzibile. Mihai Stoian nu evită neconcordanțele documentare, biografia lui fiind revelație tocmai în măsura în care, părăsind aspectul unei anchete, le dezvăluie:

„Lipsa de concordanță a «detaliilor» n-are de ce să ne sperie, fiind specifică tuturor împrejurărilor legate de o figură legendară cum este — realmente — Ana Ipătescu:
— în trăsura, două pistoale („Pruncul român”)
— idem (Oda lui C. Aricescu)
— două pistoale, fără trăsura, împușcată (foaia volantă)
— strecurîndu-se prin mulțime (decî fără trăsura) cu două pistoale („Gazeta Transilvaniei”)
— un pistol și o sabie (Ion Breazu)
— trăsura, un steag tricolor, două pistoale, luate de la Simion Firu, paznic (Camil Petrescu — Un om între oameni)”.
Ancheta rămîne formula predilectă a lui Mihai Stoian și în alte reportaje, unde tema este de actualitate. Reportajul are inițiativă, stă de vorbă cu oameni, răsfoiește dosare la procuratură ori la arhive, provoacă redeschiderea unor acțiuni judiciare ce fuseseră abandonate din lipsă de probe. Ancheta criminalistică îl pasionează. E interesant că el simte, ca orice prozator, ce sursă captivantă de revelații morale și sociale constituie criminalistica. Mari romane, de la *Roșu și Negru* al lui Stendhal la *Zisă a oia* al lui Thornton Wilder și de la *Crimă și pedeapsă* ori *Frații Karamazov* la *Baltagul* au pornit de aici. Sinuciderea (nu tocmai sigură) a unei fete în urma unui viol (probabil) îl pune pe reporter pe urmele unor întîmplări extraordinare și semnificative. Protagonistii sînt lăsați să vorbească, declarațiile lor, confruntate cu acelea de la dosarul procuraturii, locurile sînt vizitate: reportajul depășește faptul ca atare, devenind operă de „moralizare” indirectă. Aici se vede utilitatea faptului divers pentru reporteri de felul lui Mihai Sto-

ian, a cărui curiozitate nu e gratuită, el culegînd tot ce-i cade sub ochi dintr-o puternică vocație epic-morală. Bănuiesc că multe din aceste anchete (deocamdată sumare) vor fi dezvoltate mai tirziu; materie pentru nuvelă și roman se găsește în fiecare.

Nu pot nici măcar să trec în revistă temele din *Meseria mea e viața*: dezvelirea statuii lui Mihai Viteazul în 1874, un interviu imaginar cu un „călău” din Salisburg (burghez liniștit între două execuții), inventarul caselor dispărute din București (Maiorescu, Simu, Măce-donski...), un istoric al insulei Ada-Kaleh, sărbătorirea unui erou al războiului antifascist, o vizită cu bloc-notesul în mină în sala de reanimare a unui spital, o convorbire despre chirurgia plastică și alta despre grefele de piele, accidentarea unui tinăr în Bucegi și a altuia în turnătorie, semnalarea bizarerilor de Mica Publicitate sau căutarea unui reportaj al lui Benjamin Franklin la Biblioteca Națională din Paris. De obicei, reporterul știe tot în problema care-l preocupă. Este mereu o latură „științifică”, a reportajelor sale, perfect informate, deși cu modestie neostentativă. În istorie, geografie, fizică, astronomică, medicină... Zborul cu aerostatul al lui Eugen Assaky, nepotul scriitorului, în 1905, la București, e legat prin nume-roase „coincidențe” de atelierul lui Vlașcu, de Edgar Quinet și Ermiona (A propos: o „coincidență” care a scăpat lui Mihai Stoian este aceea că bunicul lui Eugen Assaky a cîntat și el într-un sonet zborul în aerostate din 1811 al faimoasei Doamne Blanchard!). Reportajele au o factură „enciclopedică”, agreabile prin diversitate, iuțală a asocierii, inteligență și comentariului.

Împreună cu Radu Cosașu, Ioan Grigorescu (alt amator de senzational cotidian) și Al. Monciu-Sudinski, Mihai Stoian este unul din bunii noștri reporteri (și prozatori pe alocuri), foarte citit de alfel, căruia îi datorăm interesul public pentru un gen compromis de alții prin inconsistență și lirism facil.

Nicolae Manolescu

lori constituite în ansamblul larg al culturii populare românești.

Depășind dificultățile generate de dile-tantismul care nu o dată s-a manifestat în acest domeniu, de vastitatea și diversitatea extremă a cîmpului cercetării, autorii realizează o sinteză cuprinzătoare și coerentă asupra creației literare populare imbinînd în exegeza lor cîștigurile folcloristicii tradiționale cu principiile teoretice și metodologice cele mai moderne manifestate în cadrul acestei discipline. Mai vechilor, dar nu întotdeauna anacronicilor teorii privitoare la geneza, circulația, tipologia bunurilor folclorice le sînt subliniate punctele de rezistență și li se adaugă perspectivele noi generate de antropologia structurală, de semiotică și poetică, operație din care rezultă o platformă teoretică solidă, pe baza căreia este definit conceptul de folclor, ca parte integrantă a culturii populare și, mai departe, cel de literatură populară.

Într-un domeniu în care sincrismul artistic și funcțional (concept pus, în această carte, mai pregnant în valoare) se manifestă plenar, disocierile reclamă instrumente de mare finețe. Textul literar folcloric, ca obiect al interpretării, trebuie văzut în calitatea sa de element constitutiv al „faptului folcloric global”.

Cît privește calitatea textelor supuse investigației se subliniază ideea că pe folclorist îl interesează și variantele neiz-buite, fragmentare, mai puțin încheiate, atît ca momente ale unui proces de crea-

ție ale cărui etape se deslușesc mai bine prin analiza unor astfel de produse, cit și ca păstrătoare ale unor sensuri străvechi, pe care realizările mai noi și mai cizelate artistice le-au putut pierde ori altera.

Odată definit domeniul în datele lui esențiale, se ridică problema clasificării materialului atît de divers care îi aparține. Pe baza unei analize riguroase a modului de existență a bunurilor folclorice se subliniază că, pentru acestea, defini-torii sînt funcția și structura. Față de aceste două elemente, „temele, subiectele și, în genere, mijloacele de expresie se caracterizează printr-o mare mobilitate”. (pag. 121). În clasificarea funcțională a faptelor de folclor se ține seama de schim-bările care au loc în planul vieții sociale, individuale, al conștiinței grupului și exponenților creatori, aceste modificări atră-gînd după sine treceri dintr-o categorie în alta, cu multiple consecințe în planul existenței reale a producțiilor folclorice. Se subliniază astfel caracterul de sistem în continuă evoluție al folclorului, al cul-turii populare în general.

Nu întîmplător, avînd în vedere devenirea istorică a categoriilor folclorice, o pondere deosebită are în carte capitolul consacrat poeziei de ritual și ceremonial. Sugestivă și operantă în tentativa de ti-pologizare a poeziei obiceiurilor de peste an este punerea în relație, în termenii teoriei comunicației, a transmițătorului, destinatarului și referentului, aflați în poziții diferite în fiecare dintre tipurile desprinse: poezie de urare, de incantație, colinde religioase etc. Rigoarea clasifi-

cărilor propuse și în interiorul altor cate-gorii ale folclorului literar — cum ar fi cîntecul epic și iirica populară — nu con-duce spre o prezentare fărîmitată. Izola-toare a materialului ei, dimpotrivă, ser-vește ideii de unitate structurală, gene-tică și poetică a literaturii noastre popu-lare. Nu lipsesc raportările la literatura scrisă, ca expresie a unității și continui-tății culturii românești; totuși cîteva considerații teoretice finale se impuneau în acest sens, dată fiind însăși natura specifică a literaturii noastre culte. Re-marcabile sînt analizele la *Miorița* și *Mășterul Manole*, tratate separat, ca rea-lizări excepționale ale folclorului româ-nesc. Ele ar fi putut fi însă discutate în contextul categoriei cîntecului epic căreia îi aparțin de fapt, ca un semn de con-secvență în aplicarea criteriilor metodo-logice propuse. Altminteri și alte realizări deosebite ca basmul *Tinerete fără bătrî-nețe* și *viață fără de moarte*, unele piese lirice, chiar alte balade (*Voica*, *Sârpele*) ar fi avut dreptul la o astfel de tratare preferențială.

În contextul interesului major, științific fundamentat, pentru valorile perene ale tradiției noastre culturale, cartea uni-versitarilor bucureșteni Mihai Pop și Pa-vel Ruxăndoiu se înscrie ca un exemplu de interpretare sintetică, integrală și in-tegratoare a folclorului literar românesc.

Nicolae Constantinescu

Sentimente și atitudini

IN LINIA poeziei „tradiționaliste” au fost așezate versurile lui Lucian Avramescu*) (născut la 14 august 1948, în comuna Sîngeru, jud. Prahova), făcîndu-se firești referiri la Coșbuc și la Goga, la Blaga, Pillat, Fundoianu și Voiculescu, precum și la Nicolae Labiș, în a cărui lirică începe astfel să se descopere tot mai mult și o anticipare a îndrumării mai tirzii spre explorarea spațiului originar. Remarcabilă în volumul de debut a lui Lucian Avramescu (*Poeze, Albatros, 1975*) era evocarea universului rustic dintr-o perspectivă ceremonios nostalgică; satul și natura fac una, alcătuiind o realitate identificabilă mai mult activă în care sensibilitatea poetului se cufundă cu voluptate, căci este o lume a plinitudinii și a armoniei, maiestuoasă: „grădini de aur poartă-n zori pe umăr / fecioarele scaldate în cîmpie / și din genunchi cad fructe fără număr / și-n sinii lor semințe mari învie // tu le privești cum ies la poarta zării / lăsîndu-și blind poverile pe jos / și-i ca și cînd ar poposi cocorii / la-ncheietura unui zeu frumos // se-ntîmplă-apoi ceva ca o iubire / în griuri macii se preschimbă-n sori / fîntînile se-apleacă în neștire / săltîndu-le încet de subsuori // și toate sînt acum ca niște stele / sau amfore de aur pe cîmpie / tu îți vestești minunile în ele / și-n sinii lor semințe mari învie”.

Aspectul general este de bucolică somptuoasă: „pe mări de crini iubito aș vrea să mă întorc / visînd spre sat să-mi crească cocori din brațul drept /

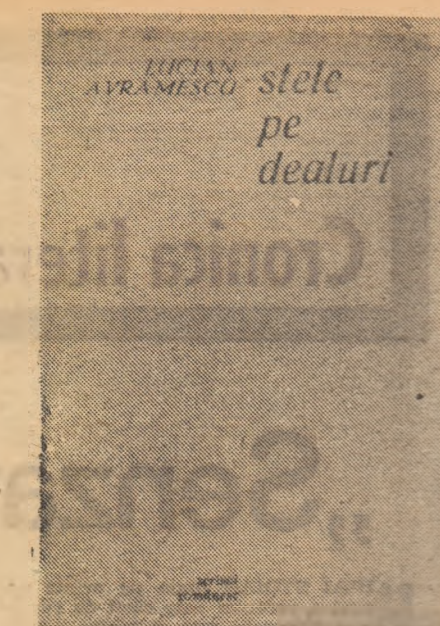
*) Lucian Avramescu, *Stele pe dealuri*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1976.

și cînd în suflet norii cununi de iarbă torc / un țarm de așteptare să mi se sfarme-n piept // doar tu să-mi știi venirea strigîndu-mă la porți / ca-ntr-un descîntec mut căzut dintre cuvinte / și zorii cînd vor stinge luceferi peste morți / să-ți lunge pe braț cîmpia înainte // s-alegi apoi din staul un miel cu ochiul pur / prea mult înzăpezit cu stele-n bot pe care / îl vom lăsa să pască tot cerul împrejur / uitînd să-l dăm tribut de jertfă pe altare”. Mai particularizat, prin situare geografică, este spațiul acesta în ultima secțiune a cărții, *Rec-viem pe Cricov*; însă dominant e și aici un rusticianism sărbătoresc și decorativ, cu mișcare amplă: „noaptea coboară dealul lingă casă / stejarii toți stau roată-n bătătură / cum se întorc țărani de la coasă / și frînti și-așează palmele pe gură // se sting în ceruri păsări luminoase / dorm în piraie bourii stîngheri / și amuțesc în fluier de oase / sufletul ne-ntorșilor oieri // doar cricovul se mută lingă stele / în matca lui de voievod bătrîn / argintul bărbii murmură prin ele / și le-nfioară sfîrcul de la sin // pecete grea de taină pe colină / e satul singur ca un tron de domn / din apa lui beau ursitori lumină / și scriu pe fruntea pruncilor în somn”.

Al doilea volum al poetului (*Stele pe dealuri*) aduce, mai întîi, o înăsprire a tonului, mai puțin învâluitor și moale decît înainte, fiindcă satul începe a fi văzut ca termen de opoziție uneori violentă: „îmi ia lumina străzilor măsura / cînd inimă pădurii-o port în piept / o lacrimă acum mi-astupă gura / din sat doar singele mi-l mai aștept // mi-am luat aici să-mi țină de urît / duioasele scrisori ale

cîmpiei / valiza mea din lemnul greu de nuc / și-un manual cu cîntul ciocir-
liei // am luat și-un colț de drum în buzunar / poveștile de clacă sub șopron / răcoarea blindă dintr-un vechi hambar / și al izvoarelor lunatic zvon // în graba mare n-am putut să iau / din stelele senine mai nimic / doar un pachet de nori căci mai erau / zăpezile de cînd eram mai mic // îmi ia lumina străzilor măsura / cînd inima pădurii-o port în piept / o lacrimă acum mi-astupă gura / din sat doar singele mi-l mai aștept”. Acestei modificări îi corespunde, apoi, compunerea de priveliști idilice, în culori și cu desen de ou pictat, ca în vechile producții sămănătoriste („atîtea stele tinere în pomi / satul ca o duminică de frumos / ulițele prime-nite de ploii / casele merg ca niște țărânci pe jos // vecini care s-au gîlcevit de mult / cuvințioși își cer acum iertare / n-a mai rămas nimic întunecat / și ard pe prisma serii felinare”).

SENTIMENTUL este înlocuit cu atitudinea; însă poetului pare a-i lipsi forța necesară și în câteva aproape pastişe după Adrian Păunescu el ajunge chiar să versifice simple propoziții jurnalistice, abandonînd inexplicabil tonalitatea lirică atît de proprie din primul ciclu al cărții precedente, unde se făcea un remarcabil, tandru elogiul patriei („în forma ta de aer și cuvînt / se face ce-i departe mai aproape / și ploile se primenesc în vînt / mai înainte de-a ajunge ape // la umbra ta cresc știubere-n păduri / sămînța-n zori adoarme dezvelită / și-un țipăt ca de naștere înduri / cînd blind te trece soarele prin sită // în tine fructul stă ca pe altar / inelul unui zeu în rugă-

ciune / nuntit frumos și luminat de har / ca de o taină care nu apune // în forma ta de aer și cuvînt / se face ce-i departe mai aproape / și ploile se primenesc în vînt / mai înainte de-a ajunge ape”). Mai interesantă pentru viitoarea evoluție a poetului este încercarea de a introduce în universul pașnic al satului, așa cum apărea în *Poeze*, o ușoară înfiorare și un desen mai nervos al contururilor; însă cu toată evidentă dorință de schimbare, Lucian Avramescu este un poet original tocmai atunci cînd nu vrea cu tot dinadinsul să iasă din registrul primului său volum, de care ne amintește, de pildă, acest frumos tablou: „femei subțiri ducînd pe cap ulcioare / cu sinii lumina-ză în cîmpie / și laptele nesupt dacă le doare / pruncul nu crește în sălbăticie // le unge focul griului pe pulpe / și le rănește roua trupul gol / cînd se-mbăiază noaptea neștiute / doar gheara vîntului le dă ocol // cărarea lor se mistuie sub pleoape / de le zărește duhul uneori / și singure se-ntorc la poarta zilei / învăluite-n cearcane de nori”.

Mircea Iorgulescu

Amintirile unui istoric

OSCRIERE cu caracter memorialistic ne solicită mai ales interesul atunci cînd ea poartă girul unei personalități. Ne aflăm fără îndoială în fața unui document a cărui valoare se susține prin raportarea la o operă.

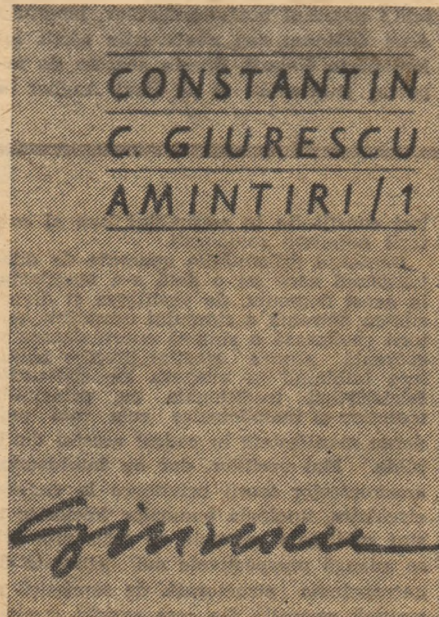
„Amintirile”) lui Constantin C. Giurescu, autor al monumentalei *Istorie a Românilor*, suscită un interes deosebit pentru cititor. Adevărat calendar al evenimentelor prin care a trecut, unele cu caracter strict personal, altele înscrind-se în perimetrul, mult mai larg, al epocii străbătute, volumul acesta al istoricului solicită interesul nostru și din punct de vedere strict literar. Astfel, limpezimea și calmul istorisirii ne trimit cu gîndul la marea familie a povestitorilor moldoveni. Dar C. C. Giurescu preferă narațiunea făcută la rece, din dorința de a rămîne înscris mereu în perimetrul adevărului așa cum a fost, fără deformări inutile, fără exagerări. „Nu scriu memorii — ține să ne spună de la început autorul cărții — în sensul care se dă, adesea, acestui gen de scrieri, adică de prezentare, într-o lumină cît mai favorabilă, a propriilor fapte, de justificare «a posteriori» a acestor fapte; nu e deci o lucrare «pro domo sua» cum au apărut atîtea la noi în țară și în afara granițelor. Spun ce am văzut și o spun «fără ură și fără părtinire» — «sine ira et studio» după vorba istoricului roman Tacit. Pe cît posibil, mă feresc de judecăți de valoare; las

*) Constantin C. Giurescu, *Amintiri*, Ed. Sport-Turism, 1976.

ca acestea să rezulte din înseși faptele povestite. Încerc, așadar, să dau o mărturie despre cele ce am văzut, am auzit și am făcut, o mărturie dreaptă, ca la judecată”.

Pagini bogate în detalii sînt rezervate anilor copilăriei, precum și descrierii familiei, în primul rînd a tatălui, istoricul Constantin Giurescu, pentru care nu numai fiul, ci și istoricul au o deosebită admirație. Un loc important se acordă călătoriilor în străinătate (astfel explicîndu-se și apariția cărții, probabil, în Editura Sport-Turism). Urmărim călătoriile tinărului student la Paris și Viena, apoi ale profesorului și savantului în Italia sau Grecia (aflat pe Acropole istoricul se lasă, în sfîrșit, cuprins de entuziasm). O frumoasă descripție (paginile cele mai nostalgice din carte) i se rezervă Bucureștiului de altădată, cu geamgii, negustorii ambulanți („Olteanul, a venit olteanul”), aspecte desprinse parcă dintr-o veche gravură sau dintr-o pagină de Mateiu Caragiale.

Cartea ne oferă însă în primul rînd mărturii autentice cu privire la o îndelungată perioadă de timp din istoria României — aproape șase decenii! Din acest punct de vedere *Amintirile* lui Constantin C. Giurescu rămîn o sursă documentară de o apreciabilă valoare, oferindu-ne un comentariu lucid, a unui istoric de primă mîină, asupra unor evenimente de mare importanță pentru destinul țării, care, debutînd cu înfăptuirea Statului Național Unitar („România pe care o visează Nicolae Bălcescu și Mihai Eminescu”), cumulează cu anii construcției socialiste. Autorul ni se relevă ca un patriot de cea mai nobilă structură, dînd expresia emoțională

a cunoscătorului atît de avizat al așezărilor noastre în timp și în spațiu. „Scriu — ne spune Constantin C. Giurescu — după vorba bătrînului Neculce, din ceea ce am văzut și auzit eu însumi. Cînd nu sînt sigur, o spun limpede; nu caut să mă ascund sau să înfloresc; urmez în privința aceasta norma enunțată de Zilot Românul, acum circa o sută cincizeci de ani: «Istoric sînt, n-am frate, n-am rudă, n-am vecin, stăpîn am adevărul, lui caut să mă închin»”.

Sorin Titel

Calendar

- 21.VIII.1723 — a murit Dimitrie Cantemir (n. 1733).
- 21.VIII.1856 — s-a născut Const. Bacalbașa (m. 1935).
- 21.VIII.1917 — s-a născut Eugen Frunză.
- 21.VIII.1877 — Al. Odobescu donează Bibliotecii Academiei Române colecția de manuscrise a poezilor Văcărești (peste 1500 de pagini): Ienăchița, Alecu, Nicolae și Iancu.
- 22.VIII. (3.IX).1886 — a apărut gazeta „Gutenberg”, editată de Asociația muncitorilor tipografi din România.
- 22.VIII.1887 — a murit Timotei Cipariu (n. 1805).
- 22.VIII.1890 — a murit Vasile Alecsandri (n. 1821).
- 22.VIII.1896 — s-a născut Șt. Fanu-Dușulescu (m. 1973).
- 22.VIII.1917 — s-a născut Al. Piru.
- 22.VIII.1921 — s-a născut Alexandru Popescu.
- 22.VIII.1959 — a murit D. Iov (n. 1888).
- 23.VIII.1891 — s-a născut Olosz Lajos, poet maghiar din România.
- 23.VIII.1898 — s-a născut Alfred Margul Sperber (m. 1967).
- 23.VIII.1924 — s-a născut Paul Everac.
- 23.VIII.1934 — s-a născut Corneliu Ștefanache.
- 23.VIII.1939 — s-a născut Dușan Petrovici.
- 23.VIII.1943 — s-a născut Mircea Iorgulescu.
- 23.VIII.1971 — a murit George Ciubuc (n. 1923).
- 23.VIII.1971 — a murit Iulia Soare (n. 1920).
- 24.VIII.1820 — a murit Ion Budai-Deleanu (n. 1760).
- 24.VIII.1868 — a murit Costache Negruzzi (n. 1800 sau 1808).
- 24.VIII.1944 — a apărut, ca ediție specială, ziarul „România liberă”, vestind eliberarea țării prin actul de la 23 August 1944.
- 25.VIII sau 17.IX.1856 — s-a născut Moses Gaster (m. 1939).
- 25.VIII.1907 — a murit B.P. Hasdeu (n. 1838).
- 25.VIII.1915 — s-a născut Grigore Preoteasa (m. 1957).
- 25.VIII.1975 — a murit Romulus Dianu (n. 1905).

Balade ale iubirii de patrie

CU patos și cu spontaneitate, Traian Iancu exprimă în baladele sale sentimentul cardinal al iubirii de patrie. Versurile sale refuză intortocherile prozodice, curgînd cu simplitate, adesea în tradiția poeziei populare. Vocația poetului este contopirea cu marile idealuri și sentimentele ale poporului său. De cîteva ori, această sincronizare capătă accente inedite: intonînd imnuri ale patriei, poetul simte desprinderea sa de ipostaza individuală. Este semnificativă, în acest sens, de pildă, poezia intitulată *Pe cer, stele...* (din volumul *Să iubim ce-i de iubit*, 1975): „O durere, de veacuri, s-a sfîrșit în amurg, / Te-am cuprins, soare, cu pieptul vieții mele... / Din lutul țării, apele vesele curg, / Ceata s-a dus... Și pe Cer au răsărit stele!... [..] Prin poieni de măcauți, mă simți aproape, / Într-un mînunchi de brînduși și viorele!... / Căci flori s-au prefăcut lacrimi din pleoape, / Și pentru fiecare, au răsărit, pe cer, stele!...”.

Pentru poet, patria înseamnă trecutul glorios de lupte și de jertfe, aflat la temelia timpurilor contemporane, dar și prezentul arzător, perpetuu ascendent către viitorul de aur al comunismului. Cîntînd marile evenimente și personalități care au contribuit la edificarea României, Traian Iancu reușește să stratifice în jurul acestor nucleee simbolice, ce conțin o immanentă forță emoțională, expresiile unui autentic elan liric: „Seva României, sfera de lumină / Cîntecul făpturii, soarele-n Grădină, / E Mihai Viteazul, suflet nalt spre stele, / Zarea bucuriei, veghea țării mele!... // Fructele iubirii cresc pe munți de smaltă. / Vrerea românească urcă, se tot nalță, / Iureșul în zboruri, triumful cuprinde / România-ntr-oagă-n visul ei fierbinte!...” (*Mihai Viteazul*, din volumul *Să iubim ce-i de iubit*).

Poetul unește momente memorabile ale trecutului într-o hartă sentimentală, inculcînd unor simboluri despărțite de lungi intervale temporale un caracter de simultaneitate, ce generează emoție. Marile figuri ale istoriei românești devin, în felul acesta, sinrone, ca o suită de pinze dintr-o expoziție, ce comprimă pînă la dispariție durată. Doar în prezența acestui sentiment al simultaneității poeziile de rememorare a unor mari înaintași și a unor momente istorice de răsruce reușesc să iasă dintre limitele ocazio-

nalului elementar. Este, de altfel, caracteristica definitorie a sentimentului istoriei: capacitatea și vocația de a aduce în prezent, prin intermediul unei tensiuni afective, permanente înaltă, simbolurile importante ale ideii de patrie.

Generate de un sentiment asemănător sint și poeziile care celebrează cîteva dintre personalitățile proeminente ale artei românești. Este caracteristic, din acest punct de vedere, poemul *Mă dusei să trec la Gorj* (din volumul *Dragostele mele*, 1969), subintitulat *Triptic gorjenesc*. Prin intermediul unor notații spontane este evocată figura covîrșitorului Brăncuși: „Și-a fost un început, ca la facerea lumii, / Cînd măcinătorul pietrei și-al humii / A dăltuit, la Jiu, / Strigătul Olteniei cel viu... / Și l-a trimis spre țării, / Ca să sărute trilul unei ciocirlii — / Amvon pînă la Dumnezeu...” Remarcabil este, în acest context, și poemul intitulat *Voievodul Mihail Sadoveanu* (din volumul *Să iubim ce-i de iubit*), în care marele scriitor este înscris printre datele mitologiei esențiale a poporului nostru: „Români-și cîntă viața-n frunza verde și-n versurile ce le scrie țara, / Sint trainici, cum e visul și gorunul și neînvinși, cum este primăvara!... / Iar dacă-și poartă peste veacuri vița, cu orice valuri i-ar lovi oceanul, / E, că-a născuți din veac, ca Miorița, cu Sadoveanu. // A dat pămîntul falnicul Moldovei, sorite datini, mindri voievozi, / Și oamenii acestor scumpe plaiuri, sint vieții noi și țării mari rapsozi; / Dar dacă-n vatra României noastre, se-mplîntă stele noi, cum trece anu, / E, că izvoare noi țînesc lumină, din minți de geniu, ca la Sadoveanu!”.

NUMEROASE dintre poeziile lui Traian Iancu se nutresc din spiritul creației populare, căruia poetul îi adaugă un elan și o energie caracteristice. Folosirea prozodiei populare conține o afirmare implicită a ideii de patrie: spiritualitatea solară și dominată de echilibru a românilor este exprimată în mod remarcabil de către creația lirică populară. În poezia intitulată *Către poeți* (din volumul *Noi*, 1972) o posibilă artă poetică este scrisă în forma unei balade populare: „Hei, poeți, poeți, / Buni și mai isteți, / Inimii, cînd cîntă, / Și cînd se frîmîntă, / Puneți-l un dor, / Fior visător, / La facerea mare, / Scum-

pă-mbrățișare, / Meșteșug să fie, / Pentru veșnicie!... / Orice răsărit / Fie-i împlinit!... / Unde-i greul, greu, / Pun și pieptul meu... / Chiar de pieptu-mi sparg, / Furtuni prin cartarg, / Vasului din larg!...”

De inspirație populară sint și multe dintre poeziile în care patria este cîntată prin intermediul unor expresive balade ale naturii, ca aceea intitulată *În monumente nepieritoare* (din volumul *Să iubim ce-i de iubit*), unde metaforele naturiste contribuie la exprimarea unei euforice stări de spirit: „Semințele s-au copt și s-au mișcat, / Aprinzînd fructe în sufletele noastre; / Clara ziuă de toamnă, prin vînt a suierat, / Și-a dat aripi viselor noastre... // Profeta, ca o mireasmă de floare, în întezărire, / Aromă de struguri răspîndea la apus de soare; / Invizibilele raze veneau în noi, cu uimire, / Oare, care om ar fi fost mai fericit de ele? Care?...”.

Multe dintre poeziile lui Traian Iancu sint, după cum arătam, dedicate prezentului străbătut de patos constructiv al patriei. Nucleul hărții sentimentale prin care poetul surprinde chipul țării este constituit din poezii în care înfăptuirile perioadei contemporane a României sint cîntate cu un dominant sentiment al împlinirii.

Înrudite ca factură sint și poeziile dominate de patosul angajării politice. În ele, poetul aderă pătimaș la prezentul socialist al patriei, la ideile conducătoare ale partidului. Iată un fragment din *Lumina comunistă* (din volumul *Să iubim ce-i de iubit*), caracteristic pentru modul empatetic în care poetul se contopește cu realitatea politică a timpului său: „Lumina vieții noi îmi pare / Că are numai răsărit... / Cînd dorul viu spre înălțare, / Îi simt cum crește, nesfîrșit... / Și-n vraja-nfiorării, / Mă mistui, pe acest pămînt; / Izvor răsfrînt și cer de stele, / Mă simt, în tot ce vîd crescînd!... Partidul este cîntat de poet ca o împlinire a unui șir multiseclar de aspirații ale poporului: „Tulpina ta e neamul părinților de seamă, / Cu rădăcini înfipte-n obîrșile de aur... / Tu-nobilezi strămoșii ce-n lupte, fără teamă, / Cu tine merg, în luptă să-nfrîngi orice balaur... // Stăpîn al meu, de vise, de gînduri și-mpîlnire, / Mi-ai pus în suflet arcul ținării încordate, / Frumsețea-ntruchipării, conștiință și

iubire, / Din flamurile tale, la mine-n piept răzbate!...” (*La aniversarea partidului*, din *Să iubim ce-i de iubit*).

Privită în general, poezia patriotică și de opțiune politică se distinge prin persistența unor anumite teme, pe care poezii le abordează stăpîniți de sentimente comune. Există însă posibilitatea stabilirii unor note distinctve. În cazul baladelor lui Traian Iancu, nota originală este constituită dintr-un aliaj inedit de spontaneitate și simplitate, la a cărei origine populară ne-am referit mai sus. Scriind poezie, autorul *Punții soarelui* folosește ceva din modul în care creatorul popular înstrunează cuvîntul poetic. Rezultatele sint adesea convingătoare prin patosul simplu, necontrafăcut, prin capacitatea poetului de a se lăsa în voia unor sentimente dominante, pe care le simte a fi ale celor mulți. Nu este mai puțin adevărat însă că în anumite ocazii poetul mizează în mod excesiv pe spontaneitate, rezultatele lirice apropiindu-se periculos de zona efemerului ocazional. În aceste cazuri patosul autentic tinde să fie anihilat de graba redactării.

Peste asemenea scăderi, ansamblul celor patru volume publicate pînă acum de Traian Iancu depune mărturie asupra unei naturi poetice tumultuoase, a cărei traiectorie lirică imbină autentic elanul și sentimentul esențial al iubirii de patrie.

Voicu Bugariu

Kogălniceanu — Opere (II)

Critica

PRVIND întreaga operă istorică (scrisă și „făcută”) a lui Mihail Kogălniceanu (întreprindere facilitată de publicarea celui de al doilea volum din seria *Opere* sub îngrijirea lui Dan Simonescu, și cu aparatul critic aparținînd lui Alexandru Zub, cel care a oferit și o lucrare de sinteză (*Mihail Kogălniceanu istoric* — Iași 1974, și o bibliografie a operei — București 1971) se poate observa încă o dată extraordinara presiune pe care a exercitat-o epoca asupra evoluției unei personalități ce se anunța inițial ca preponderent înclinată spre studiul științific, sfîrșind prin a deveni un om politic cu o impresionantă forță vitală și cu inteligență practică. Alexandru Zub rezumă în introducerea sa diferitele explicații care s-au dat acestei evoluții. Văzută din perspectiva primilor ani creatori, ai studiilor berlineze, viața lui Mihail Kogălniceanu îndreptătea credința într-o carieră pur științifică, metodică. Pornind cu entuziasm să scrie o lucrare de sinteză asupra istoriei a celor trei provincii românești (*Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens*) din care apare numai primul tom (*Histoire de la Dacie, des Valaques transdanubiens et de la Valachie, 1241—1792*) Kogălniceanu se izbește de o lacună în documentația istoricilor și a trecut la publicarea sistematică a documentelor și textelor istorice risipite, altfel, prin biblioteci particulare, netransmise și inaccesibile.

Odată întors în țară, el sistează munca a volumul următor, referitor la istoria Moldovei, pentru a alcătui acest util document de lucru: „o colecție istorică, care să cuprîndă numai scrieri și acte vechi”. Astfel inițiază editarea „Arhivei românești” (tomul I 1841, tomul II 1845), *Fragments tirés des chroniques moldaves et va-*

laques... (1845) și *Letopiseșele Țării Moldovei* (1845—1852). Totodată, în vederea dezvoltării unui spirit științific de cercetare ține la Academia Mihăileană celebrul curs de istorie națională (1843).

Contactul cu țara, cu evenimentele interne stimulează însă o altă latură a temperamentului său activ, practic, constructiv. Dacă în străinătate asimilase febril ideile revoluționare care circulau în rîndul țărănilor și în rîndul intelectualilor, al profesorilor, oamenilor de știință și literaților în mijlocul cărora trăise la Lunéville sau Berlin, starea de lucruri din țară îi incită pătimaș faptei politice, a acțiunii imediate în sensul acelor înalte idei. De aceea în prefața la *Croniclele României sau Letopiseșele Moldovei și Valahiei* din 1872, putea să mulțumească țării pentru șansa ce i-o oferise de a acționa în virtutea unor principii de emancipare socială, politică și națională. „Cum dară să nu iubesc această țară atît de bună, care m-a pus în pozițiunea de a-mi lipi numele de toate acele legi nemuritoare din 1864, ce au sfîrșit oligarhia, pururea fatală României, și un milion de iloi i-au făcut cetățeni dîndu-le sat, pămînt, pușcă și școală?”.

Într-un timp relativ scurt, omul politic își subordonează istoricul, rămînînd ca cercetarea arhivelor, a cronicilor, mărturiilor istorice să devină din scop argument. Istoria ajunge un instrument de justificare pentru politicianul angajat în bătăliile prezentului. „Istoria Națională, acest sacerdot al gîndirii, flacăra religiei, a patriei și a artelor”, cum zice Kogălniceanu în prefața *Letopiseșelor...* este socotită ca „singurul oracol care ne mai poate spune viitorul”, este „măsura sau metru prin care se poate ști dacă un popor propășește sau dacă se înapoiază”.

POLITICIANUL trăiește în prezentul și în viitorul unei acțiuni, el se proiectează în fapta imediată și în fapta care îi va urma acesteia, istoricul stăpînește valorile unui timp revoluționar. Kogălniceanu vrea să facă din activitatea sa politică o activitate istorică și din activitatea sa istorică o activitate politică. Ca și Bălcescu, el trăiește simultan patima trecutului și a viitorului — ținînd să le găsească o sinteză în prezent, un punct rodnic de contact. Iancu cu două fețe, el privește spre țara care a fost și spre țara care va fi și „gîndul meu e gros de toate aceste priviri”. Toată forța creatoare este pusă în slujba acestei duble tentații: cunoașterea trecutului și edificarea viitorului. Retras la țară din pricina relațiilor încordate pe care începe să le aibă cu demnitorul Mihail Sturdza, fostul său protector, în 1844, îi scrie doctorului Louis Steege că a clădit un radeș cu două camere, o casă, un grajd, hambare și că „în sfîrșit aș clădi un oraș întreg, dacă mi-ar îngădui mijloacele bănești”. Această explozie de vitalitate a lui Kogălniceanu nu este un semn trecător al vîrstei, avea pe atunci, după mărturia sa, 27 de ani, ci a continuat să se manifeste mai mult de un sfert de veac cu o uimitoare rezistență, îngăduindu-i, într-adevăr, a-și lipi numele de marile evenimente ale revoluției de la 1848, ale Unirii, și reformelor lui Cuza. Cu mîndrie declară că odată cu înființarea divanurilor ad-hoc (numite adunările „mume”) din 1857: „N-am mai avut a scrie istorie, am făcut istorie”.

Unor asemenea personalități este greu să le despartă opera istorică de opera politică, opera științifică sau literară de activitatea practică. Dacă e vorba de un romanticism al concepției istorice a lui Kogălniceanu atunci el ar putea fi numit, ținînd

seama de nuanța lui politică, un romanticism pragmatic sau, cum spune G. Călinescu, „un mesianism pozitiv”. Kogălniceanu nu are plăcerea literaturii sau a științei în sine, ca artă și studiu, el execută totul cu un scop practic: redemptarea conștiinței naționale, formarea morală a omului epocii sale, mobilizarea forțelor umane în direcția obiectivelor politice imediate. Chiar dacă în finalul cuvîntului de deschidere a cursului de istorie națională la Academia Mihăileană în 1843 promitea pentru urechile suspicioase că nu se va ocupa de „înfățișarea întîmplărilor care sint aproape de noi... fără a vroi a vă descoperi și țelurile ascunse”, și va fi „scurt și obștesc” în ceea ce privește faptele împlinite, nu putea, în același curs să nu-și asigure publicul că cititorul istoriei „găsește mîngiere pentru relele de față” și că istoria are „neprețuitul dar de a judeca cu nepărtinire faptele contemporanilor noștri”. Primatul politicii îi dicta și diplomaticele precauțiuni și sublinierile politice ale rostului moral și practic al istoriei.

Dana Dumitriu

„LĂUDATĂ

„Actul istoric de la 23 August 1944 a marcat începutul unor profunde transformări revoluționare și prefaceri innoitoare în viața întregii noastre societăți. Ca urmare a profundelor schimbări petrecute în societate, a realizării unității clasei muncitoare și a luptei unite cu țărănimea și cu alte forțe sociale, s-a creat posibilitatea înlăturării revoluției socialiste, a instaurării puterii muncitorești-țărănești și a trecerii la construcția victorioasă a socialismului. Aceasta a marcat începutul epocii făuririi conștiente de către poporul român a propriului său destin.“

NICOLAE CEAUȘESCU

Ora mult așteptată

IN SEARA de 23 August 1944 ne strecuram în București și ascultam, infricați, un glas, care vestea cu solemnitate eliberarea Parisului. Parisul este liber! O, cînd va veni și ceasul nostru? Și era să fie chiar în seara de 23 August. Radio ne vestește repetat că o înștiințare de mare importanță va fi difuzată peste cîteva minute. Iată-o! Rubiconul de nebunie și de singe a fost trecut! Guvernul de azi dimineață nu mai este! Dictatura s-a prăbușit! Poporul, în ultimul moment, a biruit silnicia instaurată cu patru ani mai înainte, și a restabilit Dreptul și Libertatea! Bucuria fiecăruia dintre noi este tot atît de mare ca și sentimentul că sîntem contemporanii și părtașii unui eveniment covîrșitor, care — asemenea munților celor mai înalți — va aduna în jurul lui norii altor evenimente și norii istoriei și ai legendei.

Sîntem cîțiva care așteptăm, din depărtata tinerețe, ziua cea mare, descrisă și preamărită de profeții umanitariști.

Ora mult așteptată a sosit [...], a sosit după o cale lungă, printre ruine, printre morminte și printre tunurile fumegînde. A sosit! Fă-te epocă, fă-te veac, oră mult așteptată!

Gala Galaction

Marele August

PINĂ la 23 August 1944 trăiau paralel în România două lumi despărțite, o lume, poporul și, în mijlocul lui, ca o insulă minuscule, minoritatea stăpînitoare — două lumi, o lume și o clasă, Țara și București, țării și redingota, căciula și jobenul, ochii legați și monoculul, mămăliga și cozonacul, pelagra și răsfățul, geamătul și chiotul, cînd turcesc, cînd fanariot, cînd franțuzit, de mare veselie [...]. Toate acestea s-au petrecut pînă la revoluția armată și civilă începută la 23 August 1944. Roata se învîrtise, aruncînd din ea ciocoi, politicieni, avocați și moșieri. O nouă putere, nebănuită la noi, a muncitorimii și țărănimii organizate măturînd arena țării de saltimbanci și scamatori politici, a luat lucid, cu hotărîre frînele țării, presimțită la Grivița denumită Roșie din pricina singelui vărsat și pregătită de partidul comunist al mișcării muncitorești.

E vorba de reclădirea fundamentală a țării, de o nouă epocă, de o nouă concepție, de renaștere din cenușă a unui popor înzestrat cu multe haruri disprețuite în trecut și de un mărșăviu viitor.

23 August însemnează descătușare și sfîrșit, pacea dorită ca un ideal, pace și muncă, muzică și piine, piine și carte.

Tudor Arghezi

Lăudată fie ziua...

CELEBRĂM ca o zi a renașterii noastre, ca o minune istorică și ca răsturnare necesară a inamicilor noștri data de 23 August 1944. Guvernul democratic instaurat după eliberare a luat primele măsuri pentru prefacerea stării de lucruri în folosul norodului muncitor. Pămîntul a fost dat în folosința celor care îl lucrau. Fabricile și bunurile de producție au fost naționalizate. Republica Populară Română și-a dat o constituție potrivită cu împrejurările de refacere totală a țării [...]. S-a început dezvoltarea industriei în vederea mecanizării agriculturii și exploatarea tuturor bogățiilor pămîntului. Datorită harnicului nostru popor și conducerii înțelepte a partidului muncitorilor, au început a ieși din

uzine: tractoare, mașini pentru industria petroliferă și altele [...].

În urma schimbărilor petrecute în cei zece ani, muncitorul intră în realitățile unei vieți care, înălțîndu-l, fac din el, în același timp, un om nou, luptător pentru progres, întărirea statului și pace. Întemeindu-se pe știința marxist-leninistă, acest om nou construiește cu harnicie socialismul [...].

O lumină a duhului, o primăvară a înnoirii străbate întinsul pămînt românesc.

Lăudată fie ziua de 23 August, cînd poporul muncitor a fost eliberat de suferință și i s-a deschis priveliștea înălțătoare a lumii celei noi.

Mihail Sadoveanu

O Românie frumoasă...

AM curățat patria suspinînd și plîngînd, de dărîmături și oseminte, am arat și semănat, pîndiți de stafia foamei. Apoi lanurile de grîu au început să se clatine mărețe în vînt, coșuri de uzină să răsără tot mai multe, ca niște solemne faruri, în toate părțile țării, orașe provinciale sortite unei eroziuni triste au devenit centre industriale cu superbe piețe și clădiri granitice amețitoare, metereze compacte zăgăzuiesc apele, țesătorii fantastice țes, pe porțile atelierelor ies unelte și mașini a căror faimă s-a întins pînă în depărtata Asie, drumurile se asfaltează și se largesc, străinii

vin pe mirificul nostru litoral, altădată o paragină, cartierele pentru muncitori se ridică neîncetat, peste tot răsar turnuri cu sclipiri de sticlă.

Fericit acela care se naște în acest an. Căci el va vedea, pregătită de oamenii muncii de azi, o Românie frumoasă ca Parthenonul, grandioasă ca piramidele Egiptului, bogată în miere, vin și lapte ca străvechiul Canaan, o Românie socialistă care a topit spada și a frînt arcul și în conviețuire pașnică și demnă cu toate popoarele a clădit neîncetat.

G. Călinescu

Plenitudinea vieții

SĂ ÎNȚELEGEM, fără a scăpa nimic din vedere, că în neîntreputul mers al istoriei, clarviziunea caracteristică Partidului Comunist Român, fertilizată de pătrunderea, intransigența revoluționară și puterea de sintetizare a secretarului său general, ne oferă, odată cu imaginea de contur a viitoarei orînduirii comuniste, posibilități nemaîntîlnite pînă acum pentru dezvoltarea și desăvîrșirea personalității umane.

Idealurile noastre sînt terestre, închinăte locuitorilor Terrei chiar atunci cînd e vorba de cucerirea cosmosului. Omul îl traversează, dar îl închide în vasta lui gîndire.

Chipul oamenilor e luminat de plenitudinea vieții.

Ochii grăiesc de la sine. Gesturile se

împlinesc într-o delicată și fermă emblema, în centrul efuziunii stă floarea și fructul, simburile încercînat de polenul rodului.

Dragostea se impune și se perpetuează ca într-un lan de grîu ondulația vîntului care aduce ploaia. Dragostea de om, dragostea pentru oameni: unica rațiune a existenței noastre.

Sărutul vieții, ca o mare parafă de ambră, lasă larg deschise porțile înțelegerii comune, porțile fermecate prin care pătrund, în lungi cortegii, promisiunile viitorului.

Ritmul inimii noastre este un ritm etern.

Virgil Teodorescu

Te-am iubit! Te-am iubit totdeauna,
Chiar atunci cînd ghimpai tîi imi înțepa
picioare

Te-am iubit cum am iubit soarele,
Te-am iubit cum am iubit luna.
Te-am iubit, țară, te-am iubit totdeauna

Te-am iubit cînd eram tînăr sfios,
Te-am iubit cînd eram beat de iubire.
Te-am iubit în știre și te-am iubit în ne
Cu tot sufletul meu vijelios
Te-am iubit cînd eram tînăr sfios.

Te-am iubit cînd am fost om în putere.
Pe atunci tu te aflai în revoluție, în
mîș

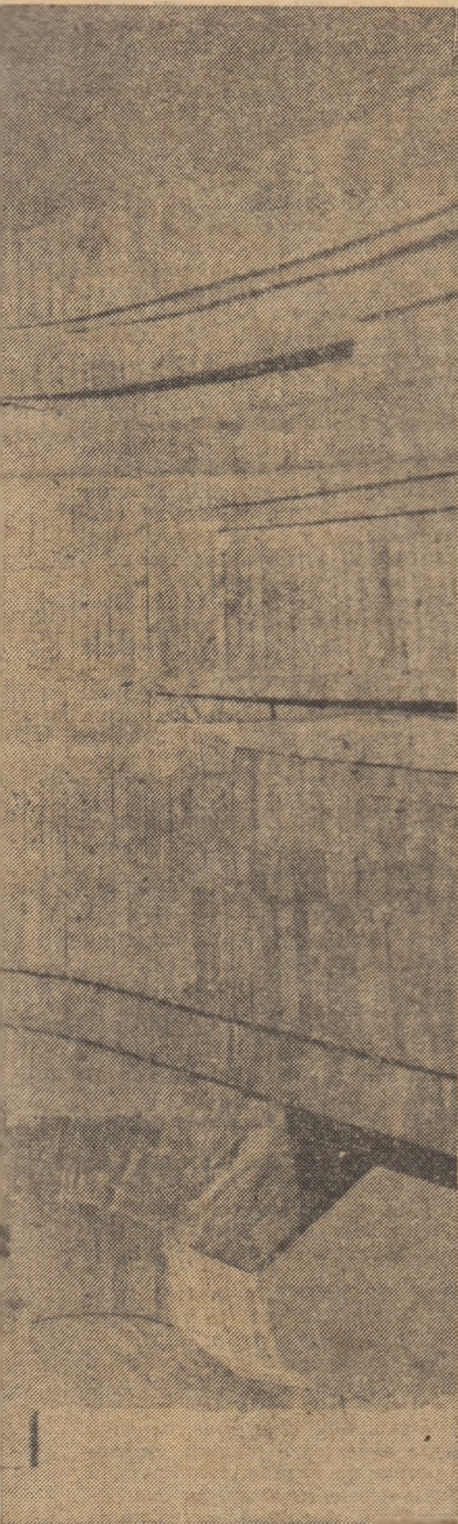
La hotare țacăneau armele. La hotare
Pretutindeni fluturau steaguri în vînt.

Adiere cu miros de singe. Adiere de fa
P

Fericit, am trăit revoluția zi de zi.
Fericit, am trăit revoluția noapte de noapte
Orașul mirosea a foame. Mirosea
a castane
Vom mai fi miine? Vom mai fi?
Feriți, ne legănam între noapte și

Feriți, ne legănam între viață și moarte
Feriți, ne legănam între moarte și viață
Apoi a venit o roșie dimineață.

FIE ZIU A...

Monumentul erolilor
de la Păuliș

A

in adincul istoriei, de departe.
Doja, cu Horea, cu Tudor a venit, de departe.

Adunare de forță ! Cit avânt !
Adunare de muncă, de trudă.
Asudă muncitorul. Asudă țaranul. Soldatul asudă.

Brici și uzine. Sirene. Luptă. Pământ.
Republica ! Trăiască Republica !
Republica !...

Am iubit copil, tânăr și matur.
Pă, totdeauna te-am iubit, țară.
Cum te iubesc și mai mult. Dă in seară,
Întru tine dă-n seară. De zi nu mă satur.
Ai de soarele zilei nu mă satur,
Ai de soarele zilei...

Glas de aur vreau să te cînt
glas de aur te cînt, țară,
glas de aur, de aur...

O cer albastru pe-albastru ocean
rabia noastră aleargă-nainte.
Îndră aleargă-nainte,
În viitor, spre comunism aleargă...

Unic e vîntul. Meșter cîrmaciul.
Îndră corabia... Meșter cîrmaciul.

Zaharia Stancu

Sub semnul tău

Ești unul pentru toți, far, steag, busolă
Și-n suitorul nostru drum spiral
Ne duce sub înalta ta cupolă
Aprinsu-ți astru către ideal.

E dat din pragul erei noi s-ajungă
Acest popor și harnic și-nțelept
Sub semnul tău de-avînt, îndemn și muncă
Pe culmile de trai și bun și drept.

Din vatra lor te-au zămislit părinții,
Dospită-n singe și călită-n foc ;
Să-ți faci, urcași calvarul suferinții,
La Dunăre și la Carpați un loc.

Partidul ești veghind cîmpia, munții
Să fie fiii tăi indestulați,
Și nu cruți brațul, nici sudoarea frunții,
Știind că ai de-o seamă-n lume frați.

Partid, Partid al noii noastre ere,
Prin muncă, luptă tu ne ești putere
Menită să le-aducă tuturor
Destinul de nebiruit popor.

Mihai Beniuc

Cîntec

Aparțin comunismului cu tot ce am mai bun,

cu cele mai tinere idei ale mele,
cu dragostea mea cea mai întemeiată,
cu actele mele cele mai fecunde

Rostesc aceste-nalte vorbe,
cu-ncredințarea

că sînt mai pline de culori
decît poienile luxuriante ale verii,
mai arzătoare mult, decît
spectaculosul gest al Etniei,
mai întime decît sărutul
și mai vitale decît însuși singele.

Nina Cassian

Patria mea

Grădină ești, cu poame-nmiresmate ;
Uzină trepidantă în care gîndul bate ;
Cîmpie cu secara-nspicată, ca o mare,
Și marea — o livadă de tinere vlăstare.
Spațiu pe căre-i mina de muncitor stăpină.
Meleag unde țărani învață-a fi-mpreună ;
Unde întreg poporul, unit, a renăscut ;
Unde e gîndul spadă și inima e scut.
Drapelul tău — o flacără vie — scinteiază.
Partidul te conduce sub soarele de-amiază.
Turn de lumini
pe strămășesc pămînt,
Patria mea !
Eu te binecuvînt !

Szemplér Ferenc

C-un gînd...

C-un gînd foșnesc toți arborii, mai pur
și cu-o bătaie-a inimii, răsună
larg discul orizontului din jur
parcă lovit de-un răsărit de lună.

Cu timpu-acesta bolții îi supun
rubine și smaralde, ametiste
și cărămida trupului mi-o pun
la ridicarea lumii Comuniste.

Nichita Stănescu

Versuri

Cu versuri țara de-mpresoară,
din șes, din țărini le desprînzii,
cînd grînele în primăvară
se-ntînd ca niște verzi oglinzii.

În inimă le-aduni pe toate
le vezi cu inima, le știi,
se cer și-n alte inimi date,
și te îndeamnă să le scrii.

Slăvită țară, spune-ți cîntul
alături de noi, în mers,
Atît cit va trăi pămîntul
sorbi-vom fiecare vers.

Tiberiu Utan

Comuniștii

Ei nu puteau să aleagă,
au trebuit
să meargă-nainte
știind că-n fața lor se află
un zid negru,
granit cu vine de singe,
o noapte fătarnică,
mereu schimbătoare,
cu chipuri hidoase, teribile.

Ei nu puteau să aleagă.
Fiece pas
călca pe o piatră
ce-și prefăcea într-o clipă buza
într-un cuțit
și ei trebuiau să suridă...

Ei au invins.
Și carapacea nopții sfărîmînd-o
ca pe un înveliș
de piatră, ce zăvora
un astru cu simburile de aur,
ne spun :
— Acum
e lumină.
Acum puteți să alegeți.

Eugen Jebeleanu

Odă simplă

Aripi, aripi, aripi ale tinereții
luate de la toate zburătoarele vie,
veniți în cercuri
deasupra stărilor frumoasei Românie.
Zborul să treacă prin strat de istorie
ieșind prin norii mișcați în canaturi
ca dintr-o ramă grea de aur de glorie
mereu împinsă spre oarbe laturi.
Și spuneți glasuri ce sună argintul,
vestiți o baladă, urcați un colind :
triste neguri, zdrențele morții
numai de ramuri uscate se prind,
brațelor fragede pline de seve
flămînde spații, de gesturi, întind ;
freacă de buze, vînt de pleoape,
vie furtună de singe fierbînd.
Poate la norduri se tolesc ghețarii
poate că soarele va bate pieziș,
flotele visului urcă pieptiș
pe sideral ocean — spre fruntarii...
Nu ascultați cum scîncesc cucuvele
cîntecul mierlei cheamă etern ;
pruncul din inimă ca în Jules Verne
suie spre basme-n albastre nacele.
Bateți aripi ale tinereții
magice zboruri spre zări colilii
să dăm o raită
deasupra stărilor frumoasei Românie.

Radu Boureanu

Terra Mater

Mumă de piatră,
Cîntec de piatră,
Noi îți dăm răsufllarea
Desferecată
Din munți,
Din marea
Neliniștită
Ca o iubită.

Cu ochi de lacuri
Adînci,
Ne citești
Gînduri și steaguri
Arse de veacuri
De febrele lutului.
Nepămîntești.

Lumea îți caută
Semnul pe frunte
Scriș întru laudă
Lui Kogaion-munte,
Olimpul dacilor, iluminatul,
Mirele tău,
Pavăza fiilor tăi,
Tatăl nostru, bărbatul.

Mumă țară,
Cîntec, tăcere,
Înimile noastre ca stelele
La înviere
Te inconjoară.

Ion Brad

Fîntînă de taină

Pe toate șuvoaiele ai venit la mine,
lapte, lumină de sin,
sin de cer, sin de pămînt.
Nu mi-e rușine,
asemenea vechilor barzi,
Mamă să-ți spun,
pururi în mine,
pururi în tine sînt.

Toate istoriile,
toată pădurea pe care-o străbat,
spaima din veacuri, uimirea mele
sub cer instelat,
toate încep de la tine,
fîntînă de taină,
și oricît amin,
copilul se-ntoarce, pe roata cea mare,
la tine, la sin.

Maria Banuș

A fi grăbit sfîrșitul războiului

MAI MULT decît oricare alta, pagina pe care a scris-o poporul nostru acționînd conform cu interesele lui, nelăsîndu-se tîrît în prăpastie, scuturîndu-se de un silnic cotropitor, poate fi privită ca o pagină din istoria omenirii, conformă cu interesele și aspirațiile omenirii.

Dacă prin fapta noastră din August, așa cum au spus atunci căpeteniile coaliției antihitleriste, războiul a fost scurtat cu șase luni, putem încerca să ne gîndim ce a însemnat aceasta pentru atîtea popoare.

Fiind atunci un timp al submarinelor și al perfidei lor pinde, ne putem întreba cite dintre vapoarele ce s-ar fi dus în fundul mărilor, au putut intra în porturile atîtor țări, încărcate cu hrană și medicamente, prin faptul că aici, în Carpați, un mic popor a cutezat un act care, redîndu-i onoarea, a scurtat în același timp durată războiului.

Fiind atunci un timp al celor mai mari distrugerii, cînd orașe întregi erau nimicite într-o noapte, ne putem întreba cite ființe omeniești ar fi fost ucise, cite din biblioteci, muzee și catedrale năruite, dacă n-am fi înfăptuit acel act sau dacă, înfăptuindu-l, n-am fi putut face față sălbaticelor represii, și cotropitorul și-ar fi înfipt și mai adînc ghiara în aceste pămînturi, cramponîndu-se în betonul orașelor și pe crestele munților, pentru o îndărătnică rezistență.

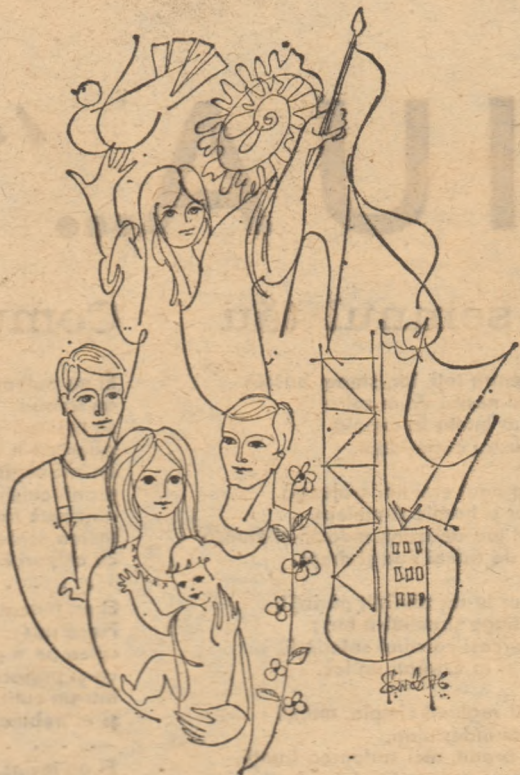
Nu încă șase luni, ci una singură ar fi fost de ajuns, într-o vreme cînd din cer cădeau bombe cu o tot mai mare putere de distrugere, iar spre cer se înălța fumul sinistrelor crematorii, pentru ca fiecare țară să-și fi plîns mai puțini morți, mai puține orașe prefăcute în cenușă.

A fi eliberat aceste pămînturi de fascism... A fi grăbit sfîrșitul celui de al doilea război mondial... lată fața națională și internațională a marii noastre fapte din August

Rareori actul unei națiuni, izvorît din cele mai imediate interese ale ei, a corespuns în mod atît de netăgăduit și într-o măsură atît de deplină cu interesele și aspirațiile celorlalte națiuni, cu interesele și aspirațiile întregii omeniri.

Geo Bogza

Culori de August

Desen de Simona Pop

IN noaptea în care aștept zorii lui 23 August am, de fiecare dată, senzația că sint la un An Nou, că marile evenimente din viața poporului român au schimbat tradiția sărbătorii. Adică l-au trecut din anotimpul alb și geros în cel al miliardelor de culori calde, când recoltele încep a se măsura nu numai în cimp, ci și în cetățile industriale, când nu numai lucrătorul cimpului, ci și cel din industrie începe a-și face calculul cel mai profund: cum stăm cu ritmul, cum stăm cu productivitatea muncii? Și am nu numai senzația, ci și credința că istoria anilor noștri a schimbat tradiția Anului Nou, fiindcă la 23 August 1944 s-a petrecut cea mai mare cotitură din viața poporului român, 23 August intrând în memoria țării ca Zi Națională.

Așa cum de atâtea ori s-a scris în poemele noastre, 23 August simbolizează, astfel, zorii unei vieți cu adevărat noi. Aceasta înseamnă, după cum subliniază secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „dispariția pentru totdeauna a claselor exploatare, dezvoltarea fără precedent a forțelor de producție, generalizarea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie”, „mărirea producției globale a industriei naționale de peste 31 de ori și transformarea treptată a agriculturii într-o ramură a producției industriale”, aceasta înseamnă construirea societății socialiste multilateral-dezvoltate și, implicit, apropierea tot mai strinsă a României de economia țărilor avansate din lume. Faptul major se va petrece — cum se arată în Documentele Congresului al XI-lea — în jurul anului 1990, când va fi încheiat în linii generale procesul de egalizare a nivelului de dezvoltare a patriei noastre cu cel al țărilor industriale dezvoltate ale lumii.

FIIND, deci, 23 August ziua unei mari aniversări, iar 1976 anul XXXII de la Eliberarea patriei noastre de sub fascism, nu e deloc de prisos să subliniem mărimea momentului în contextul istoriei românești, cu atât mai mult cu cât, prin faptele sale de construcție materială și spirituală, poporul român înscrie, de fiecare dată, evenimente remarcabile în cronică țării și, cu atât mai mult, dacă ne gândim că de pe treapta acestui prim an al cincinalului revoluției tehnico-științifice putem privi cu toată limpezimea orizontul '80.

Atâtea trăsături definitorii are acest an, 1976, încât nu poți să nu te gîndești, recapitulîndu-le, la tabloul luminos al patriei de mîine. Este, astfel, acest an, 1976 un an de onoare, care „marchează trecerea la un nou cincinal, de mare însemnătate pentru transounerea în fapt a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism”. Un an al cărui plan unic de dezvoltare economico-socială a României asigură, prin întreaga sa concepție, prin strînsa corelare a posibilităților cu necesitățile devenirii, prin acordul cu avantajele oferite de cuceririle științei și tehnicii mondiale, premisele realizării cu suc-

ces al unui întreg cincinal. Un an al cărui plan, potrivit orientărilor Congresului al XI-lea al partidului, urmărește amplificarea puternică a ajutorului științei la împlinirea tuturor obiectivelor economico-sociale; un an în care se depun toate eforturile pentru ridicarea productivității muncii, pe seama căreia sporul producției industriale va crește cu peste 70%, iar volumul total al economiei, prin reducerea costurilor de producție, va echivala cu fondurile necesare pentru construirea citorva platforme industriale. Un an de noi înfăptuiri în care venitul național va spori cu 10,5%, asigurînd creșterea veniturilor populației, a consumului de bunuri și servicii, a extinderii bazei materiale a învățămîntului, culturii și ocrotirii sănătății, a construcțiilor de locuințe încît cheltuielile sociale ale statului pe o familie se vor cifra la 8.200 lei, depășind cu 700 lei pe cele din 1975.

Să reținem deci, că în 1976 efortul pentru atingerea marelui obiectiv al României — depășirea stadiului de țară în curs de dezvoltare — a atins cote impresionante. S-au investit în economia națională aproape 160 miliarde lei, adică cu aproape 20% mai mult față de anul trecut. Și tot în acest an a început lărgirea bazei de materii prime și resurse energetice valorificate în condiții tehnice și economice superioare — problemă de cel mai mare interes economic în întreaga lume. Și să mai reținem că în 1976 am pășit în primul cincinal al tehnicii și științei înaintate, în cadrul căreia cea industrială va spori într-un ritm mediu anual de 9—10%, dezvoltîndu-se cu precădere construcțiile de mașini și chimia; și să mai subliniem că în 1980, adică la sfîrșitul actualului cincinal, fiecare județ va realiza o producție industrială de cel puțin 10 miliarde de lei. Sint premise materiale pentru a ridica producția medie anuală de cereale în noul cincinal la 18—20 milioane de

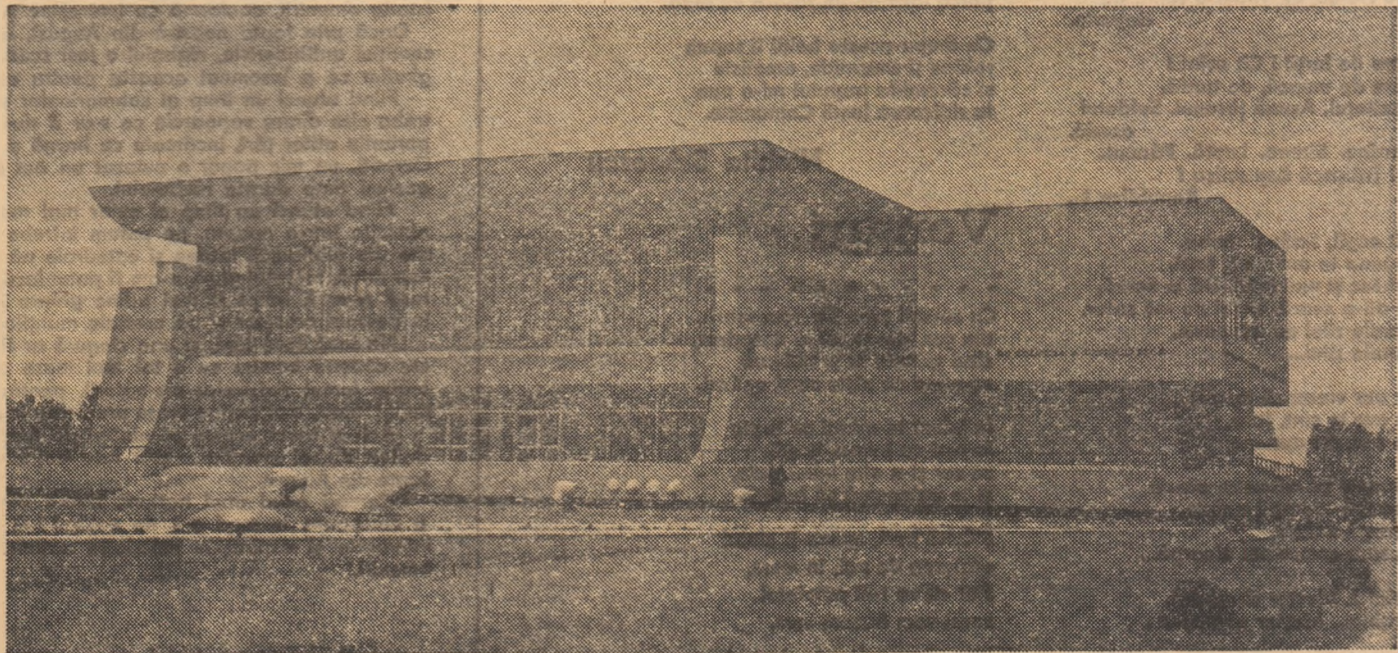
tone, iar ponderea zootehnicii în agricultură la circa 40%. Astfel că patria, cea de demult și de azi, patria-vatră, mediul în care ne simțim oameni, devine — aprofundînd planul unic de dezvoltare economico-socială pe 1976, în lumina Documentelor Congresului al XI-lea și Programului partidului — o strălucitoare imagine a unui vis, cel mai îndrăzneț, cel mai puternic și cel mai copleșitor. Fiindcă nimic nu poate fi mai îndrăzneț, mai puternic și mai copleșitor decît să faci din locul pe care te-ai născut o țară din ce în ce mai frumoasă, care să asigure fericirea întregului popor.

PATRIA e trecutul, prezentul și viitorul, dar iubirea față de ea n-ar fi nicicînd atît de puternică dacă n-ai purta în suflet, alături de aura intemeierilor, imaginea a ceea ce va fi acest pămînt românesc, chipul avîntat al constructorilor de mîine. Te duci în trecut, vii în prezent și pornești apoi în viitor și numai astfel înțelegi că patria e casă și școală, uzină și ogor, strung și carle. Vom bate, deci, împreună, acum, în prag de 23 August, de ziua noastră națională, de ziua care marchează viața noastră nouă, drumurile țării, vom merge în Muntenia, în Moldova, în Dobrogea, în Oltenia și în Transilvania, vom merge la Dunăre și la Mare și vom urca de cîteva ori, ca pe o șa uriașă, culmile Carpaților, și vom crede în adevărul unei propoziții cu care începe noul nostru manual de geografie: „Republica Socialistă România este o țară frumoasă și roditoare”. Și vom crede adînc în această propoziție, fiindcă, așa cum zicea Călinescu, străbătînd el însuși drumurile țării ca pe „cele mai fermecătoare drumuri ale Europei”, nu există „o mai convingătoare lecție de istorie sau de geografie decît călătoria”. De altminteri, chiar și în impresiile străinilor s-a notat adesea că peisajele Olteniei, Munteniei, Moldovei,

Dobrogei și Transilvaniei fac parte din „paleta” unor surprinzătoare opere nu numai ale naturii, ci și ale „geniului uman”. Într-un jurnal de călătorie, unul dintre vizitatori se întreabă chiar care ar putea fi cea mai impresionantă poartă de intrare în țară, ajungînd în cele din urmă la concluzia că fiecare loc își are un „ce” al său care te îmbie și te cucerește „și te impresionează pe pretutindeni și te face să întîrzie adesea în fața lui pur și simplu vrăjit, ca și cum toate astea s-ar afla în altă lume”. Și s-a mai spus că satele sînt de o mare atractivitate, că locurile colindate de Eminescu și Sadoveanu, strălucind de solzii draniței, îmbrăcate în lumina albului ca în niște maramă străvezii, cu celebrele fintini care par să strîngă în ele toată lumina cerului nu-și vor pierde nicicînd farmecul, dar că ele vor fi ca și stejarul care-și „concepe singur ramurile și coroana”, fiind deci vorba de o viguroasă înflorire a vieții pe aceste meleaguri superbe. Fiindcă „dacă există în această lume românească atîtea culmi ale frumuseților naturii, unde tu, drumeț al vechului douăzeci al vrea să te oprești și să răsufli, dacă există atîtea virfuri și chei, peșteri și văi, există totodată și atîtea frumuseți create de mîna omului. Așa încît, fiecare locuitor al României își poate spune în fața tabloului țării sale: iată, am venit și eu cu o culoare și un penel”. Din dragoste și cu întreaga sa răspundere de cetățean. Din dragoste și cu toată responsabilitatea pentru destinul de azi și de mîine al țării. Din dragoste și din „încîntare pentru cele trei tipuri senzaționale de relief ale României: Ceahlăul, Bărăganul, Dunărea”. Dunărea cu Porțile ei de Fier.

Pentru că, descriînd munții României, noile ei grînare, mari teritorii ale agriculturii moderne, nu putem să nu amintim că în decursul acestor ani de construcție socialistă am schimbat pînă și destinul riurilor, începînd cu cel al Bicazului, deci chiar cu Ceahlăul, muntele din vatra Carpaților Moldovenesți. Încît, dacă trăim un adînc sentiment atunci cînd privim coroana albă a Ceahlăului, de deasupra căreia ai putea să vezi întregul flanc de piscuri ce conduc munții noștri tineri în calea lor spre Porțile de Fier, și mai puternic ne e gîndul la zestrea rămasă nouă în anii aceștia care au alcătuit cea mai prestigioasă epocă din istoria țării.

DE OBICEI, reporterii măsoară timpul în reportaje. Ele par niște popasuri rămase pe drumul acestor ani ca niște pietre kilometrice, de fapt niște însemne ale memoriei sau, mai bine spus, ca niște documente evocatoare precum scrisorile și pozele de familie, familia fiind țara. Toate aceste reportaje au fost depășite de viață, dar dacă actualitatea lor n-a durat, îndeobște, decît foarte puțină vreme, n-avem decît motive de a ne bucura. Fiindcă peste tot, pe toate drumurile umblate, s-a petrecut mereu forfota aceea a unei neîntrerupte schimbări: de la miazănoapte la miazăzi, de la apus la răsărit, an de an, lună de lună, săptămînă de săptămînă, zi de zi. Și tocmai din forfota aceea

Casa de cultură a sindicatelor de la Ploiești

ne-au rămas nouă cele mai frumoase amintiri, ca de pildă imaginea unui afiş cuprinzând o listă de obiective economice care încă nu erau. Atunci nu erau decât pe hirtie, şi totuşi erau. Adică vreau să spun că prinseseră viaţă chiar de pe atunci. Căci numai cu o zi în urmă mă aflasem pe un cîmp pe care se săpa o groapă ce urma să se mărească mereu, ca apoi să se umple cu beton, acolo fiind postamentul unui mare combinat. Imaginea se multiplică, toate impozantele uzine de astăzi au început astfel, cu o baracă şi o groapă, cu un camion şi un bulldozer; şi tot aşa s-a petrecut pe toate drumurile noastre de reporteri, drumuri în Maramureş şi în Dobrogea, drumuri într-un oraşel din marginea ţării sau în cutare comună din Bărăgan. Şi de fiecare dată descopeream un număr mult mai mare de locuri, descopeream oraşe care, cu toate numeroasele lor blocuri şi bulevarde, aveau să rămână încă multă vreme un şantier deschis: Ploieşti, Cluj-Napoca, Craiova, Galaţi, Brăila, Constanţa, Tulcea, Satu-Mare, Baia-Mare, Oradea, Braşov, Sibiu, Reşiţa, Sălaj, Hunedoara, Timişoara, Iaşi, Suceava, Bacău, Tirgu-Jiu, Turnu-Măgurele, Drobeta Turnu-Severin, Filiaşi etc., etc., mereu în construcţie şi amenajare, mereu tinzînd spre chipul ideal al unui centru civic cu trăsături moderne.

Şi tot de atîtea ori, dintr-o sinceră şi sentimentală pornire spre argumente, sugeram edililor ca atunci cînd şantierul avea să fie terminat, să se păstreze ca piesă de muzeu măcar o singură utilită cu cocioabele şi anexele ei „ditoareşti”, pentru ca viitoarele generaţii să aibă pe reţină imaginea vie a modului în care trăiau străbunii pe aceste meleaguri. Dar bulldozerele au dat mereu la o parte tot ce era scorjit şi putrezit, în locul unui pîlc de case gata să se sfărîme s-a înălţat un hotel sau un bloc-turn, sau un teatru, sau o şcoală, în locul străzii strîmte şi răsucite s-a croit un mare bulevard, în locul maidanului şi al băltoacei au răsărit un lac, un stadion sau un parc dintre cele mai atrăgătoare. Şi astfel au crescut oraşele şi satele noastre, şi astfel şi-au făcut loc, tot mai aproape una de cealaltă, imaginile noi de pe faţa patriei, însoţindu-i mereu pe contemporanii primilor ani de reporter şi ducîndu-i cu gîndul pînă astăzi, pînă la acest an de început de nouă etapă istorică în viaţa poporului, pînă astăzi şi pînă mîine, pînă astăzi şi pînă în viitor.

Şi astfel ţara arată ca un arbore ce-şi poartă în tulpină adînc în crustale cercurile marilor prefaceri, precum şi însemnele viitoarelor realizări: lîngă umerii de metal ai uzinelor şi fabricilor vor apărea alţi umeri; la suprafeţele irigate, la renumitele podgorii, la combinatele avicole, la parcurile de maşini şi tractoare se vor adăuga alte suprafeţe irigate, alte livezi cu pomi şi viţă de vie, alte întreprinderi agricole şi de mecanizare... Şi tot aşa noilor şcoli li se vor adăuga altele, noilor cinematografe, altele, noilor sate modernizate, alte sate modernizate, oraşele se vor mări, vor fi şi mai frumoase. Astfel gîndul la forma chipului patriei şi al oamenilor ei, gîndul devine el însuşi chipul munţilor, al cîmpiilor şi al apelor sale, al Oltului din cartea lui Bogza, dar şi cel al Oltului din cartea care se scrie acum şi în a cărui albie vor fi stratificate de-a pururi legende milenare, ca şi pietrele care rămîn; aţel Olt care, de-a lungul istoriei, a privit cu tumultul său urcarea legiunilor romane către Transilvania dacilor, Oltul spre a cărui Cozie s-a mişcat atît de furtunos şi meditativ fiinţa lui Mircea cel Bătrîn. Oltul care a tresărit atît de din adîncuri la trecerea oştilor lui Mihai Viteazul spre ceasul de reîntregire a pămînturilor româneşti; acest Olt istoric şi îngemănat cu istoria, plămădind din însăşi fiinţa lui o nouă istorie. Fiindcă, iată, acest Olt, simbol al tuturor rîurilor noastre, care este, deci, nu numai un rîu, ci şi o stare de spirit proprie sufletului românesc, ne prezintă astăzi una dintre cele mai vii imagini ale ţării în devenire. Treizeci şi una de hidrocentrale şi zeci de lacuri de acumulare vor da celebrei văi în aceşti ani o cu totul altă înfăţişare decât aceea care, vreme de două milenii, a constituit cadrul de viaţă al aşezărilor româneşti din Carpaţi.

Să privim cu ochii minţii noua hartă a munţilor, a cîmpiilor şi a rîurilor noastre, o hartă a viitorului apropiat, şi vom vedea că munţii nu mai sînt

doar marile coloane de piatră, că bărăganele nu mai sînt doar acele întinderi colorate, că rîurile nu mai sînt doar linii şerpuitoare îngroşate spre Dunărea bătrînă şi spre „Marea cea mare”, că pretutindeni se desenează sub cerul anotimpurilor, cu braţe uriaşe, macaralele noilor plămădiri, că, deşi, munţii rămîn pe loc, deşi văile sînt aceleaşi, cînd largi, cînd adînci, totul se însufleţeşte spre noi zidiri. Nu cu prea mulţi ani în urmă, aşezările tinere ale ţării erau numite de reporteri „oraşe fără arhive”. Astăzi, pentru ele, expresia e demult depăşită. Fiecare nou oraş care nu de mult a răsărit pe „loc gol” îşi are acum istoria, arhiva, locuitorii împărţiţi pe generaţii. Eu însă, ca reporter, sînt şi astăzi incredincăţat că toate aceste localităţi (ca şi tot ce s-a făurit pe pămîntul românesc în aceşti ani) au existat nu în clipa în care le-am văzut noi pe planşe sau aievea, ci cu ceva mai înainte, şi anume în clipa în care se elaborau planurile de reconstrucţie şi construcţie socialistă, ba, mai mult, în clipa în care Partidul Comunist Român pregătea masele populare pentru revoluţia din August. Căci aşa cum n-a fost loc în ţară care să nu fi fost cuprins de iureşul luptei pentru eliberarea socială şi naţională, organizată şi condusă de partid, tot aşa n-a fost nici un loc pe pămîntul românesc care să nu fi fost cuprins, după revoluţie, în schiţa arhitecturală a transformărilor socialiste.

Uneori ne arătăm obişnuîţi, uneori imaginile din vastul proces de înnoire continuă a ţării le reţinem doar din presă, de la radio sau de la televiziune. Dar oricît de cuprinzătoare ar fi aceea, rămîne întotdeauna ceva de trecut în revistă la faţa locului, într-o nemijlocită confruntare. Fiindcă, oriunde ţi-ai îndrepta privirile pe cuprinsul patriei, vezi nu numai ce s-a împlinit, ci şi semnele lumii de mîine. Construim pretu-

tîndeni nu numai fabrici, uzine, hidrocentrale, combinate petrochimice, ferme şi staţiuni agricole puternice, oraşe şi sate moderne, ci şi o nouă conştiinţă, o nouă condiţie umană. Vom purta mereu cu noi amintirea acestui an, nu numai pentru realizările economice pe care 1976 le va dărui următorilor ani al cincinalului revoluţiei tehnico-ştiinţifice, nu numai pentru că odată cu el patria noastră a intrat într-o nouă etapă istorică a dezvoltării sale sociale — construirea societăţii socialiste multilaterale dezvoltate — ci şi pentru că, la începutul acestei veri atît de însorită, a avut loc importantul eveniment cu adînci implicaţii pentru complexul proces constructiv al patriei — Congresul educaţiei politice şi al culturii socialiste — prima manifestare de acest fel în viaţa social-politică a României. Iar un asemenea Congres, cum ne putem da seama prea bine, nu putea avea loc decât sub semnul unei vieţi politice dinamice, al intensificării participării conştiente a maselor la dezvoltarea multilaterală a construcţiei socialiste. Un congres care a făcut bilanţul vastei activităţi consacrate lărgirii orizontului de cultură al oamenilor muncii şi dezvoltării conştiinţei lor revoluţionare, care a constatat cu satisfacţie succesele remarcabile obţinute în formarea cîmului nou, dar care, sub conducerea secretarului general al partidului, a trasat, totodată, şi liniile directoare ale activităţii ideologice din ţara noastră. Tehul? Cel suprem: Omul! Omul privit în totalitatea manifestărilor sale, deopotrivă făuritor şi beneficiar al vieţii noi, comuniste.

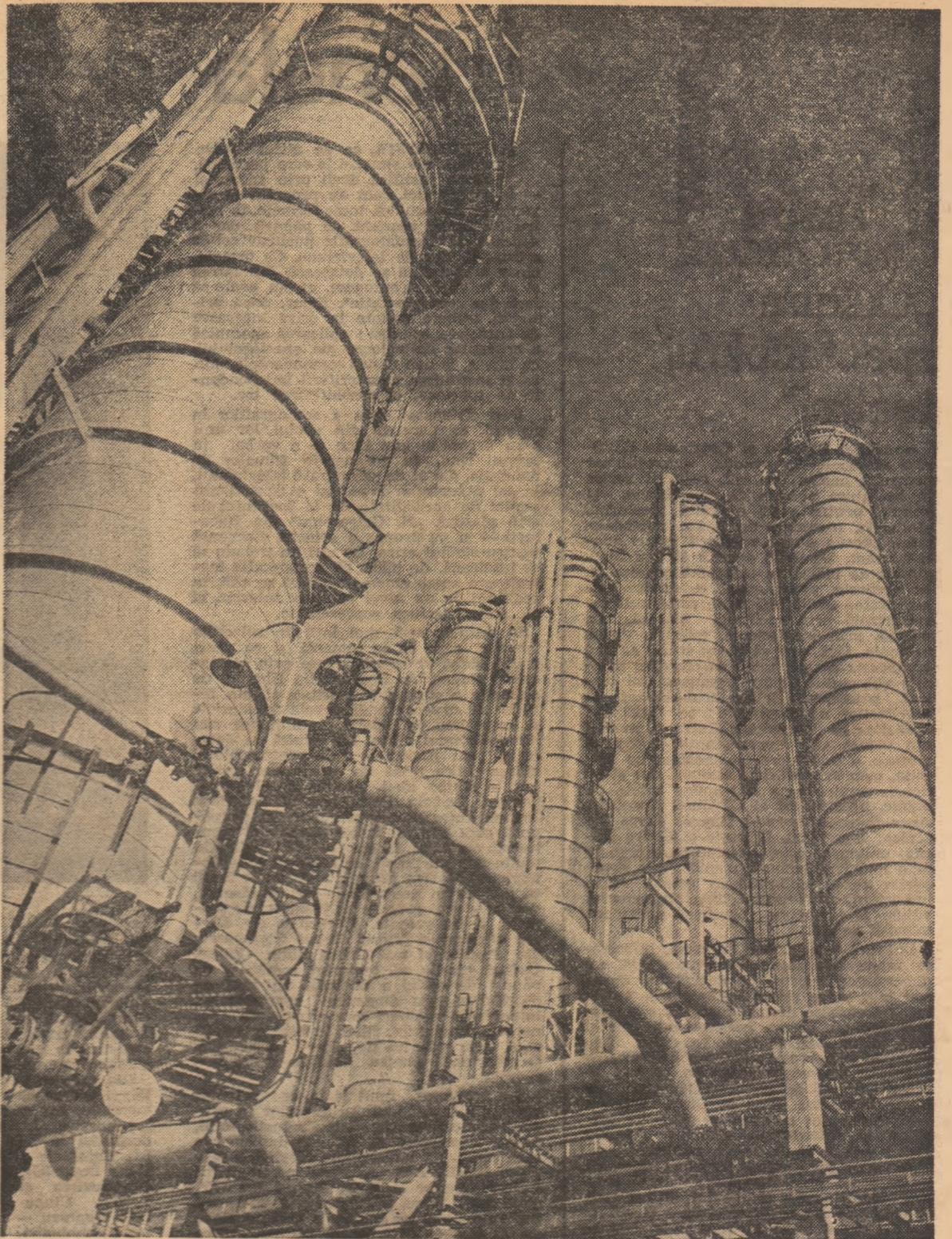
IATĂ, aşadar, că dacă vom numi ziua de 23 August ziua Anului Nou al României şi dacă vom încerca să vedem prin ce este 1976 un an nou faţă de cei trecuţi (ştiut fiind că fiecare an de construcţie socialistă aduce un plus de bogăţie şi frumuseţe în întreaga zestre a ţării şi pe toate planurile ei) vom a-

junge, desigur, la următoarele fericite constatări: anul 1976 este anul de început al unui nou cincinal, prin care s-a inaugurat o nouă etapă în istoria dezvoltării ţării. Un an care marchează începutul sfertului de veac cu care se va încheia secolul XX, un secol cu o uriaşă rezonanţă în viaţa şi destinele umanităţii. Documentele Partidului nostru apreciază că perioada construirii societăţii socialiste multilaterale dezvoltate, ca fază superioară a socialismului în procesul dialectic, unitar de trecere treptată spre comunism, va dura aproximativ 22—25 de ani. Încă în anul 1990 — citim în Raportul la cel de al XI-lea Congres — România se va afla pe o treaptă superioară a dezvoltării sale, în linii generale va fi înfăptuită societatea socialistă multilateral dezvoltată, creîndu-se o bază traică pentru trecerea la făurirea treptată a societăţii comuniste în patria noastră.

Tabloul aceluia timp cînd înaltul nivel al forţelor de producţie şi largul orizont de pregătire, calificare şi cunoştinţe ale tuturor cetăţenilor, vor face să se întroneze în viaţa noastră socială principiile comunismului se află, aşadar, încă de pe acum în plin proces de creaţie, ca o măreaţă zidire, ca marea şi fundamentală capodoperă a poporului.

NE MAI despart doar patru zile de marea manifestare consacrată sărbătorii noastre naţionale şi pe care noi o numim moment crucial în viaţa poporului român. Ţara în 1976, cu trecutul, cu prezentul şi viitorul ei, este plină de măreţie. Acesta va fi raportul marilor coloane în care se vor afla muncitorii, ţăranii, intelectualii României Socialiste.

Vasile Băran

Peisaj industrial

Teatru

„Cultura spectacolului teatral“

● Andrei Băleanu și Constantin Băltărețu au apelat la metoda convorbirilor pentru a acoperi un gol, resimțit serios în literatura noastră de specialitate, și anume, pentru a ne dezvălui idealurile, gândurile, metodele de lucru, personalitatea citorva dintre regizorii noștri contemporani. De două decenii și mai bine, alături de măiestria interpreților români, se vorbește pretutindeni și despre originalitatea școlii regizorale românești caracterizată prin spirit de sinteză, de echipă, prin îndrăzneală, măsură, gust, armonie, fără însă să avem studii anume consacrate acestei teme. Parcurgând paginile volumului **Cultura spectacolului teatral**, pătrunzi în laboratorul-creuzet al făuritorilor de spectacole; te întâlnești însă doar cu doisprezece dintre ei, lipsind din volum atât reprezentanții generației mature, a celor care fac legătura cu tradiția, cum este Marieta Sadova, dar și cei tineri, printre care sunt nume iubite de public, precum cel al Cătălinei Buzoianu, Anca Ovanetz, Aureliu Manca, Alexa Visarion, Dan Micu. Lipsesc și Georg Harag, creatorul unor spectacole cunoscute prin noutatea viziunii scenice, dar să ne oprim aici... subliniind în primul rând importanța momentului apariției primului volum în întregime consacrat regiei românești de azi.

Datorită întrebărilor curioase, indiscrete, interesante sau... de circumstanță, cei doisprezece regizori ne dezvăluie direct sau mai puțin direct gândurile și vizele lor, ne vorbesc despre realizări sau despre idealuri, despre ceea ce pot face și ceea ce ar dori să facă. În ciuda diferențelor temperamentale sau stilistice, a punctelor de vedere deosebite, pe toți directorii noștri de scenă — începând cu Mony Ghelert, până la Dinu Cernescu — îi leagă doi termeni, și anume, publicul și interpretul. Niciunul nu s-a vorbit atât de mult despre public, despre necesitatea participării, formării, educării lui ca acum. Formulările diferă, unii vorbesc despre gustul publicului, alții despre obligația de a avea succes, de a fi văzut, dar pe toți îi leagă un scop unic și anume acela de a crea pentru prezent. Liviu Ciulei a rămas în continuare un susținător al reformelor. După lozincă „reintegrarea teatrului“ de acum două decenii, lată-i pe cunoscutul regizor plodind pentru „scena centrală“, „scena deschisă“, „scena-arenă“. „Scena centrală“ nu este un capriciu, ci o dovadă a corespondenței între o necesitate social-politică și modalitatea de expresie totală.

Actorul este un colaborator, un prieten, un participant, izvor de idei, creatoare pentru toți regizorii. Pedagogă înăscută, Sanda Manu visează să-l ajute pe interpret, în cadrul unor exerciții și a unor jocuri, să se elibereze de balastul stereotipurilor și a deprinderilor, să învețe să descopere lumea din nou. Pe Ion Maximilian îl întristează ori de câte ori vede că interpretul din afara Capitalei este neglijat de critici, iar munca lui este analizată doar în treacă. Recunoscut ca unul dintre cei mai buni creatori de spectacole ample, capabil să umple scene de dimensiuni gigantice cu viață și mișcare, Horea Popescu pledează pentru convenția teatrală îndrăzneată, dar accesibilă și mai ales inteligibilă, în timp ce Ion Cojar, regizorul pasiunilor multiple, spontan și plin de fantezie în pielea pentru copii, grav în fața celor antice, cu umor popular atunci când pune în scenă lucrări inspirate din viața de la țară, ne vorbește despre teatrul-joc, teatrul-metaforă, despre limbajul specific al acestei arte.

Lucian Glurchescu, recunoscut pentru combinațiile imaginative din comedii și acuitatea atacurilor satirice, și Dinu Cernescu, cu exuberanță carnavalescă atunci când pune în scenă pe Goldoni și adinele filosofice în interpretarea lui Shakespeare, vorbesc pe larg despre importanța înnoirii în teatru, despre lupta împotriva rutinei și a obișnuinței. Mony Ghelert explică ce înseamnă gust și o distribuție bună, iar Sorana Coroamă, Mihai Dimiu, Valeriu Moisescu și Ioan Taub analizează obligațiile artistului față de omul societății socialiste, sensul și semnificația teatrului realist și a poeziei pe scenă.

Dialogurile, interesante și pasionante, precedate de studiul lui Andrei Băleanu, sint o bună deschidere pentru o viitoare istorie a regiei contemporane românești, pentru acea lucrare de sinteză în care să se definească, și din acest punct de vedere, locul artei teatrale românești pe plan național și internațional.

Ileana Berlogea

Trienala de scenografie

SCENOGRAFIA, ca de altfel toate elementele sintezei la care participă, nu se justifică decît prin spectacol — înglobăm aici, cum au procedat și organizatorii Trienalei, toate formele de teatru (dramatic, muzical, de păpuși), dar și spectacolul cinematografic (inclusiv cel de animație) sau de televiziune. Ca urmare, chiar atunci cînd se detașează din întreg și se înfățișează autonom, ea nu poate să iasă din „reprezentare“. Sigur, două primejdii trebuie evitate la orice încercare de apreciere estetică: aplicarea mecanică a criteriilor de valoare ale spectacolului, ca întreg, la una dintre componentele sale, ca și instituirea unor criterii independente de spectacol și absolutizarea lor.

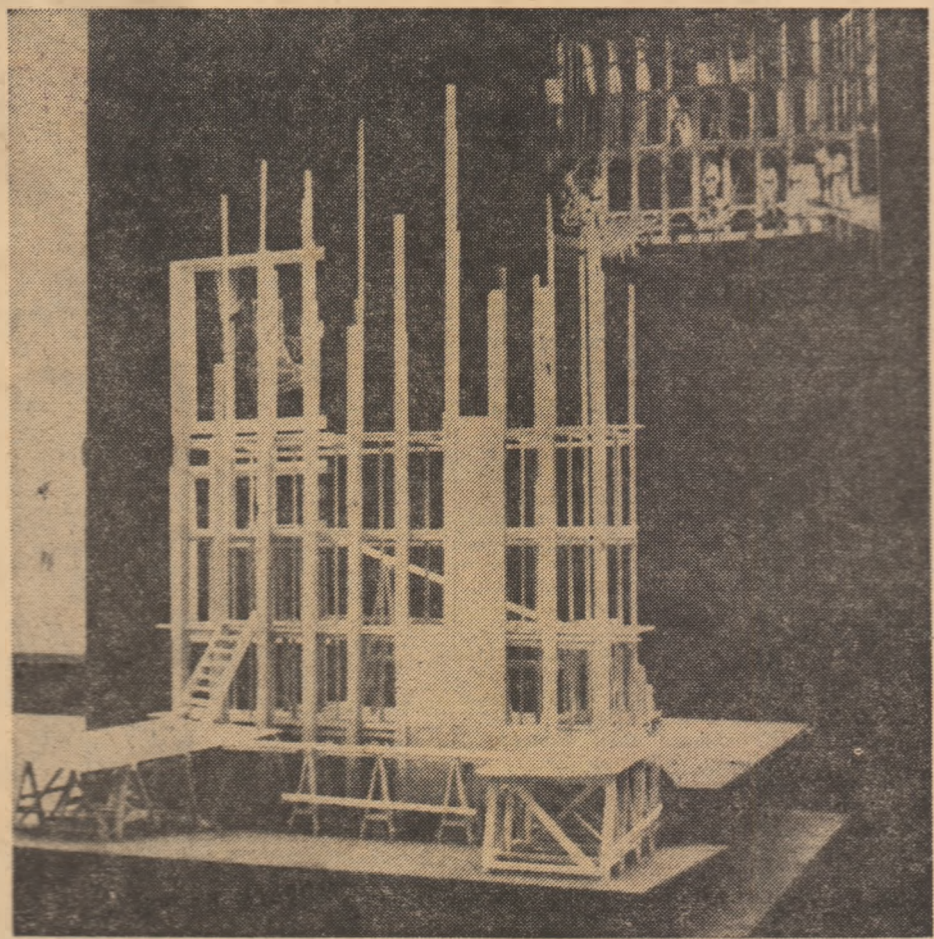
Deși Trienala este a scenografilor în general, se pare că din rîndul lor unii s-au organizat mai bine — e vorba, în primul rînd, de scenografilor filmelor de animație, dar și de scenografilor televiziunii, de cei ai teatrelor de păpuși și de studenții secției de specialitate de la Institutul de artă plastică „N. Grigorescu“ din București — și au propus o selecție elocventă pentru stadiul atins. De aici nu trebuie să se înțeleagă, de pildă, că scenografia teatrală sau aceea cinematografică se află, în realitate, la un nivel calitativ inferior, ci că sint defectuos reprezentate.

Să reținem, însă, mai întâi din selecțiile izbutite, ceea ce se remarcă și cu acest prilej, după ce se remarcă prin spectacolele respective. Scenografia filmului de animație a câștigat în claritate și, din fericie, nu mai confundă nevoia de concizie și limpezime cu didacticismul îngust sau ilustrativismul ieftin. Ion Truică se detașează prin proiectele sale pentru filmul *Marea zidire*, pildă de rafinament plastic pus în slujba ideii. Alături de el se reliefează Izabela Petrașincu și Luminița Cazacu. Între scenografilor teatrului de păpuși, care sint un factor decisiv al menținerii acestuia la un nivel învidiat în multe țări ale lumii, se remarcă Ella Conovici și Mioara Buescu — aproape ieftin să mai cităm spectacolele lor de răsnet, deși cele mai recente ar fi putut, de asemenea, să fie evocate. Alături de ele, Mircea Nicolau și Viorel Febus Ștefănescu, Zizi Frențiu și mai tînăra Simo Enikő. Cadrul plastic al teatrului românesc de păpuși de astăzi a dobîndit un plus de deschidere spre dinamica spectacolului, impunîndu-se tipuri care reușesc să stîrnească imaginația, fiind implicate, inteligent, prin mișcare și culoare în acțiune. O mențione pentru măștile Irinei Borovschi.

S-a progresat mult și în ce privește concepția învățămîntului superior în specialitatea scenografică. Selecția Institutului, fără a fi ostentativă, reflectă deschiderea spre complexa interpretare plastică a spațiului scenic. Am remarcat pe studenții Iuliana Manțoc și Both Andrei (an IV, clasa prof. Elena Pătrășcanu-Verakis), atît pentru decorul lor comun la *Cum vâ place* de W. Shakespeare, cit și pentru proiectele lor la *Răceala* de Marin Sorescu și, respectiv, *Răia* de Maiakovski. Atrag atenția și schițele lui Dragoș Georgescu (*Crimă și pedeapsă* de Arout după Dostoevski).

COMPACTĂ, și ocupînd un spațiu pe măsura parametrilor producției în care este integrată, scenografia de televiziune obligă la criterii distincte. Chiar cînd produce decoruri de teatru, ele sint de fapt gîndite din perspectiva mediului specific, adică a transmisiei, scenograful implicînd mereu și lanțul tehnologic al traducerii, modulației și emisiei, chiar și al resintetizării pe ecranul mic a imaginii pe care o propune camerei de luat vederi. Nu e ușor să faci azi un decor și zeci de costume pentru o emisiune de varietăți, miine un cadru scenografic pentru o emisiune specializată, poimîine pentru teatrul TV. Dar Armand Cîntea, Virgil Luscov, Cornel Ionescu, Doina Levința o fac, și uneori bine; iar arh. Teodora Dinulescu, specializată totuși pe teatrul TV (*Faust* de Marlowe — o excelentă machetă — *Regele Ioan* de Shakespeare, *Micul Eyolf* de H. Ibsen), chiar foarte bine. Trienala face evident efortul de specializare, receptivitatea față de exigențele mediului („cald“) în care acești scenografi, nu întimplător mulți dintre ei arhitecți, lucrează.

Același lucru ar fi fost de așteptat și de la scenografilor-cinești. O distanță evidentă există între nivelul general al expoziției și ceea ce ni se arată în acest sector — schițe banale, unele expuse neglijent (cu cite 5-6 semănături pe ele și stampila casei de filme), altele fără o reală valoare. În acest context, respectul față de Trienala vădit de lucrările expuse de Hortensia Georgescu, de Nicolae Edulescu și Horia Popescu (filmele *Muschetarul*, *Nemuritorii*, *Dincolo de pod* și, respectiv, *Prin cenusă imperiului*) îi ajută să se distingă. În altă ordine de idei, adică a interpretării scenografice, se remarcă lucrările expuse de către Vittorio Holtier (filmul *Zidul*). El se impune, dacă ținem seama și de prezența de calitate a proiectelor sale la scenografia de teatru, ca o personalitate distinctă, aptă alt de soluții de decor construit (*Meșterul Manole* de L. Blaga, cu macheta bine acordată cu panourile fotografice — caz alt de rar în Trienală), cit și de spațiul plastic interpretat (trumoasă, chiar ca imagine în sine, seria de schițe pentru *Barbarii* de Gorki). Se impune și colegul său Helmut Stürmer, prezent cu fotografii (*Ferma* de D. Storey, *Aziul de noapte* de Gorki, *Hamlet* de Shakespeare — în varianta de la Köln, 1975, în cadrul turneu-

Decor la Meșterul Manole

lui Teatrului „Nottara“), dar parcă nu prin tot ceea ce a acumulat, sub raportul profesiei, în ultimul timp. O prezență remarcabilă este aceea a lui Mihai Mădescu. Valorile poetice ale decorului la *Peer Gynt* de H. Ibsen, cele cromatice la *Istoria ieroglifică* după D. Cantemir, decupajul de caracter la *Viețile lui Scapin* sint argumente ale maturității acestui artist.

Din ceea ce se expune vor atrage atenția, și vor evoca nu numai spectacole memorabile, dar și nivelul real al scenografiei noastre. Liviu Ciulei (fotografiile ale decorului la *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale și *Puterea și adevărul* de Titus Popovici), Elena Pătrășcanu-Verakis (*Imblinzirea scorpilor* de Shakespeare), T. Th. Ciupe (*Acești îngeri trîști* de D.R. Popescu — cu standul acela de tir tratat simbolic), Dan Jitman (fotografie a celui excelent decor pentru *Hedda Gabler* de H. Ibsen, sau, tot fotografie, *Lumina drum al zilei către noaptea* de O'Neill) și alții.

Se poate discuta mult despre felul în care e concepută o expoziție de scenografie. Cred însă că e limpede că ea nu se poate reduce la fotografii, după cum nici la schițe cu valoare decorativă, dar care nu spun cum funcționează decorul, ce mișcare s-a avut în vedere, ce lumină. Sinteza așteptată, pe care Trienala avea datoria să o realizeze, trebuia să exprime nu numai procesul de maturizare a unor

creatori, ci și încercările, validate în spectacole, de înnoire, fie prin acomodarea la scenele noi — proces deloc reflectat! — fie prin formulele dinamice implicite — caz tipic, *Slugă la doi stăpîni* de Goldoni, în scenografia lui Vasile Jurje, reprezentată undeva, anonim, pe un panou fotografic. Momentul pe care Trienala trebuia să-l oglindească este acela al integrării valorii estetice (pe care au promovat-o scenografilor pictori) în valoarea complex funcțională a locului scenic structurat pentru fiecare spectacol în parte.

Nici tinerii intrați de curînd în profesie nu-și află locul cuvenit, nici cei mai experimentați nu sint înfățișați cum s-ar cădea. Știm, de pildă, că Teodor Constantinescu nu a făcut numai decorul (excelent, de altfel) la *Trei surori* de Cehov, ci și pe acela la *Martin Luther* și *Thomas Münzer* sau introducerea contabilității de D. Forte, mai știm și că Florica Mălușanu a semnat, în ultimii ani, nu doar decorul la *Elisabeta I* de Foster, ci în teatrul nostru lucrează și Ion Popescu-Udris, și Bortnovschi, și George Dorogenco și alții alții.

Bilanțul scenografiei românești este, evident, mult mai bogat și mai revelator decît ceea ce se afirmă ca valoare, prin selecția propusă, de actuala Trienală.

Mihai Nadin

Radio Televiziune

Sentimentul culturii

● Două foarte bune Reviste literare T.V. au fost transmise după 1 august. Cea dintîi (redactor Marina Spalas) a dezbătut *Vocația politică a romanului românesc contemporan* și masa rotundă în jurul căreia s-au găsit Ov. S. Crohmălniceanu, Dumitru Micu, Eugen Simion și Mihai Ungheanu a avut calitatea de a fi vie, antrenantă, la obiect, astfel încît datele de istorie literară, aprecierile critice, exegeza analitică s-au înscris pe dimensiunea unei convingătoare demonstrații de idei ce a înrîuit, nu ne îndoim, adevărul spectatorilor. Ea a fost completată în chip specific de rubrica

Romane în ipostază TV: *Iuminări* de Al. Ivasiuc (interpreți: Alexandru Demetriade și Tudor Stănescu), *Un leagăn pe cer* de Sütő András (în lectura lui Alexandru Repan), romane „comentate“ prin imaginea cinematografică, dar și prin intervenția directă a cititorilor și autorilor. Subliniem semnificația inițiativelor ce și-a dovedit utilitatea și forța expresivă și în cadrul următoarei Reviste literare TV (redactor Marilena Rotaru), urmîrind a evidenția *Izvoarele literaturii noastre* prin intermediul unui aceluiași tip de discuții largi, cu participarea publicului și a scriitorilor.

Astfel, Marin Preda ne-a oferit o incitantă fișă de lectură pe marginea romanului *Marele singurătate*, roman al cărui erou este — în concepția creatorului — imagine a ceea ce ar fi devenit el însuși dacă după plecarea din sat nu ar fi devenit scriitor și relicuind, în același timp — o spune autorul *Moromeților* printr-o percutantă metaforă — nostalgia după vechea lume țărănească. Sumarul Revistei a inclus și un frumos film (de Petru Liviu Maier și Adrian Istrătescu, în interpretarea actorilor Margareta Pogonat și Forj Etterle) ce a valorificat un fragment din *Caloianul* de Ion Lăncrănjan, ca și o ilustrare cinematografică a citorva pasaje din *Cartea Omului* de Geo Bogza (în lectura lui George Motoi). Cu o asemenea experiență, așteptăm cu interes viitoarele ediții ale Revistei.

● O convingătoare pleadoare pentru o mai bună și mai dreaptă situare a studiului gramaticii în școli a fost rostită de acad. Ion Coteanu în radiofonica *Odă a limbii române*. Argumentele au fost deopotrivă ale lingvistului, ale specialistului în poetică și ale profesorului. Pornind de la

PINTEA VITEAZUL

SCENARISTII Vasile Chiriță și Dumitru Mureșan, împreună cu regizorul Mircea Moldovan, au ales, ca subiect al filmului *Pintea*, un mit adevărat, o aventură, care, deși mitologică, a fost istoricește reală. Este povestea perfect autentică a haiducului maramureșan *Pintea* și a bravilor săi „nemuritori”. Apăs pe acest cuvânt, care nu e o metaforă, ci un curios fenomen de entuziasm colectiv, de exaltare populară. *Pintea Viteazul*, extraordinarul haiduc maramureșan, a murit, după unii, în 1703. După alții, a trăit până în 1848. Această mitică prelungire este un obicei pe care îl întâlnim și la alte popoare.

În această poveste există un episod unde unul din haiduci se dă drept *Pintea* pentru a încerca pe dușman și pentru ca încă mai impresionantă, mai mitologică, să fie reparația. Acest caracter de legendă adevărată, de baladă realistă, ne face să felicităm excelenta idee a acelora care au ales acest film și l-au programat festiv, la București și simultan în 14 capitale de județ.

Există mai multe feluri de haiduci. Există haiducul solitar și există haiducul căpitan de ceată. Adevăratele cete haiducești aveau o morală a lor, erau generoase. Haiducii lui *Pintea* au fost o variantă originală a acestei spețe. Din spusele celor de prin părțile Lăpușului, haiducii lui *Pintea*, dacă dădeau peste giuvaere boleroști sau saci cu galbeni, nu le distribuiau, automat, săracimii, ci doar o parte mergea să ajute și să aline pe cei mai cu deosebire loviți de cruzimea grofilor. Cealaltă parte a prăzii servea o filantropie de un nivel mai înalt, mai inteligent, slujind mai întâi la procurarea de arme, dar mai ales la procurarea de agenți; cite vreun om în cutare loc cu vad, unde puteai culege informații asupra mișcărilor și intențiilor soldaților crăiești. Așadar, nu numai filantropie, dar și strategie. În felul acesta, *Pintea* și oamenii lui au putut întretine și prelungi legenda lor de invincibili, mitul lor de biruitori ai morții. Ba chiar — faptul e autentic, adică crezut de maramureșeni ca istoricește întimplat (și frumos integrat de cineastul Mircea Moldovan în filmul său) —, la un moment dat, încolțiți din toate părțile, haiducii lui *Pintea* se suie pe o coastă de munte abrupt, inaccesibilă dușmanului. Asediați, fără scăpare, ei fac un lucru totodată sîrît și sublim. Cîntul de munte dădea pe o nrăpastie. De acolo se vor arunca, cu toții, în abis. Nu e o naivă, corneileană, grandilocventă bravadă, ci o vitează socoteală. Norodul din sate, dar mai ales ostașii grofilor, vor crede că morții vor fi numaidecît înlocuiți cu vii, cu luptători proaspeți, însuflețiți de jertfa predecesorilor, care știuseră birul moartea preferind-o înfrîngerii. Dar partea cea mai extraordinară e alta. Dușmanul îi vede, de departe, pe haiduci cum sar în gol, cum se rostogolesc, apoi cum astern fundul văii cu trupurile lor nemisicate. Mare însă avea să îi fie dușmanului mirarea, cînd va auzi de noi isprăvi împlinite nu de înlocuitori ai celor morți, ci chiar de acei morți, reapăruți în carne și oase, cu flinte și bîte, cu *Pintea* în fruntea lor. Căci toți scăpaseră teferi din crunta aruncare. Iar filmul nostru va dovedi, fizic, că această supra-

viețuire a fost posibilă. Uitați-vă bine la secvența acelei rostogoliri în abis. Are toate aparențele unei scene truate. Ei bine, nu a fost nici un trucaj. Oamenii au sărit cu adevărat și au executat acel tobogan al infernului. Ceva mai mult, și încă mai senzational: echipa avea, desigur, vreo zece cascadori de mîna întâi, dar (tot în ordinea anti-trucajului) nu numai cascadorii au executat primejdioasa performanță, ci o bună parte din actori, în frunte cu Nae Gh. Mazilu și chiar cu Florin Piersic, interpretul, admirabilul interpret al lui *Pintea* Viteazul. Așadar, cascadorie anulată prin generalizare. Zic „generalizare”, căci nu numai în acea secvență, ci în multe altele s-a întimplat așa ceva. La filmările de pe munții Ignis și Creasta Cocosului, la 1900 de metri, s-a filmat la 250 sub zero. Cascadorie generalizată, pentru amorul artei și meseriei de actor.

FILMUL *Pintea* are un singur personaj feminin, interpretat (altă bună idee) de Maria Ploae, aceea care știuse să fie studentă isteată în *Toamna bobocilor*, apoi fermă și aprigă contestatară a destinului în *Dincolo de pod*, iar acum intruchipind o cu totul altă figură, aceea de icoană, de precistă ideal îndrăgostită de fapta și ființa lui *Pintea*, răz-bunătorul și județul săracilor. Este, în palmaresul acestei actrițe, un al treilea fel de frumusețe. Avem în film un moment tulburător, cînd ea își spune toată iubirea, iar el, spunîndu-și-o pe a lui, îi explică cum nu poate să o ia cu el, în acel joc al morții în care se aruncase. Îi „vedem” cum și-o spun, anume: tă-cînd și uitîndu-se tare unul la altul:

Pintea, portret cinematografic al haiducului maramureșan, realizat de regizorul Mircea Moldovan. În imagine, Florin Piersic și Maria Ploae

schimb silențios de gîndire și destin. Vorbele lor? Se aud bine, răspicat. Prin „voce din off”. Voce din off în doi! Originală idee de estetică cinematografică! Și unul din rarissimele cazuri cînd vocea din off e permisă în cinematograf.

Un alt moment tulburător, făcut tot din tăcere, tot dintr-o tăcere în mai mulți, este scena cînd haiducii și-au slobozit tovarășii din lanțuri, temniță și cazne. O multime de tărani, și tineri și bătrîni, sînt aduși în sala de oșpete din castelul grofului unde nobilii domni benchetuiău. Nobilii domni vor fi scuțați și așezați, în pile, deoparte, ca să asiste la așezarea feștilor prizonieri, la masa cea lungă, plină de bunătăți. Nemîncătorii și schinguiților, *Pintea* le spune: Ospătați-vă și îndestulați-vă! Dar tărani tac și încremenesc, și nu se ating de nici una din bucate. Tac, solemn, încruntați, într-o nemîncare care intruchipează demnitate și dispreț; și gînd aspru către viitor. De mult cinematograful românesc nu a găsit o imagine atît de tulburătoare.

Fotografia, frumusețea culorii, iscusința mișcărilor de aparat (vezi acrobaticul tur de forță al filmării saltului general în nrăpastie și al lungilor prăvăliri), toate acestea amintesc încă o dată ce talentat operator este Ion Marinescu. Tot în ordinea meritelor echipei trebuie semnalată și contribuția muzicii semnate de Liviu Glodeanu, alături de cîntecele pur maramureșene, „tipuriturile” cum li se zice, executate de localnici, nu de cîntăreți profesioniști. Ele au o reală valoare, dînd filmului și mai multă autenticitate.

D. I. Suchianu

Cinema

Flash-back

Un dosar al filmului românesc

● Deși, în prefață, autorii — regretatul dr. Ion Cantacuzino și dr. Manuela Gheorghiu — justifică normalitatea unei istorii scrise în pas cu viața, cartea masivă publicată de Editura Meridiane sub titlul *Cinematograful românesc contemporan, 1949—1975* este mai mult și mai puțin decît o istorie. Mai puțin, pentru că reprezintă opinia subiectivă, uneori sofisticată, alteori simplu romantată. În cîteva cazuri lucidă și austeră, a unui grup de autori care par să nu se fi văzut niciodată împreună, să nu-și fi polizat asperitățile capitolului și să nu-și fi pus niciodată întrebarea cum va arăta ansamblul. Mai mult, pentru că — reprezentînd o stare de spirit nutrită de avîntul cinematografului românesc — fiecare din cele nouăsprezece articole reprezintă o mărturie fidelă a acestui moment, cînd greșelile din trecut pot fi mărturisite cu credință, iar izbînzile pot fi onorate cu mai multă modestie decît meritul.

Sumarul volumului atacă din unghuri diverse întreaga întindere a fenomenului cinematografic — de la structura tehnico-organizatorică a spectacolului (săli, repertoriu, difuzare), la problemele culturii cinematografice (critică, carte, cînecluburi), de la diversitatea genurilor și temelor abordate la aceea a limbajului creatorilor. Din păcate, nu întotdeauna ștafeta temelor este perfect executată, uneori ea fiind deviată de subiectivitatea autorilor, alteori de gîndurile din sumar, astfel încît pe orizont rămîn stîrbiri și îngroșări (semnalate, de altfel, și în prefață). Comedia, filmul muzical, filmul pentru copii și filmul pentru televiziune sînt omise, în schimb în paginile de analiză a mijloacelor de expresie apar capitele care se dublează sau opinii care se ciocnesc.

Mai mult dosar cantitativ decît istorie calitativă, această încercare (prima merită salutată ca un pas — sovăitor, într-adevăr, dar real — spre sintezele unitare din viitor. Cercetătorul trecutului va găsi aici — grație și unei filmografii a filmelor de ficțiune 1949—1975 — o oglindă meritorie, și va ști să se orienteze pe un teren unde — excepție făcînd cîteva catedre ale Institutului de Istoria Artei și ale Arhivei Naționale de Filme — nu existau pînă acum repere elementare.

Romulus Rusan

experiența examenului de admitere în facultățile de filologie, și nu numai de la ea, Ion Coteanu consideră, iar o revistă literară ca aceea care găzduiește aceste însemnări nu poate a nu aprecia astfel de opinii, că gramatica nu este scop în sine, simplu exercițiu scolastic vizînd fărîmițarea frazelor în bucăți din ce în ce mai mici, dimpotrivă, gramatica este un instrument de mare eficiență, pentru educarea gîndirii, pentru „educarea” scrisului (de la prima sa treaptă care e compoziția școlară), toate acestea deoarece între categoriile gramaticii clasice și categoriile gramaticii poetice a teatrului se stabilesc subtile relații care, ele în chip special, trebuie a sta în atenția tuturor.

● Din „evenimentele” programului 2 la televiziune: ziua de vineri a săptămînii trecute, cînd după Biblioteca pentru toți: Mateiu Caragiale am avut privilegiul de a revedea o mare doamnă a scenei românești — Clody Berthola.

● Cît de real a devenit cultura un bun obștesc o dovedește și experiența echipei de teatru din Tirgu Lăpuș, Maramureș.

Prefațînd transmisia radiofonică a unor fragmente din piesa *La piață de botar* de I. D. Sirbu (Marele premiu la concursul teatrelor de amatori, Zalău, februarie 1976), directorul Casei de cultură, Ioan Badea, a rostit o exemplară alocuțiune din care reținem, în primul rînd, ideea că pentru oamenii locului continuarea și îmbogățirea tradiției se face fără ostentație, cu entuziasm și pasiune. Aici există numeroase formații artistice și, pe dimensiunea unei experiențe de peste patru decenii, în 1958 a fost înființat Cercul dramatic al cărui prim spectacol a fost *Patima roșie* de Mihail Sorbul, iar nu peste mult timp a fost organizat și un Cerc dramatic în limba maghiară ce are, în prezent, un bogat repertoriu. Rezultatele muncii nu au întîrziat să apară: cîlduroasa apreciere a spectatorilor, numeroase premii la concursurile pe țară, precum cel obținut cu *La piață de botar* (regia Paul Antoniu de la Teatrul din Baia Mare, avînd printre interpreți pe Ioan Griguta, Valer Nichita, Liviu Cîndea, Gina Lăzăr...).

Ioana Mălin

Secvența

● Admirabil în Actorul și sălbaticii (film pe care avem prilejul să îl revădem săptămîna aceasta pe ecrane) mi se pare modul cum e sugerată aceea adîncă, secretă legătură — mai mult: interdependentă — între clipa de viață banală, cotidiană, și clipa de excepție: între acei grijulii și autoritari „trage, monseur, în casa asta” rostit într-o dimineață de neuitat Vasilică (Marin Moraru) și acel tulburător monolog final al lui Caratase (Toma Caragiu), unde tot despre „trage” e vorba, dar nu la figurat, ci la propriu. Filmul lui Titus Popovici și Manole Marcus e unul dintre acelea (niciodată prea multe) care spun că nimic din ceea ce este politic nu poate fi străin unui om...

a.bc.

Telecinema

● AM un prieten care-î spune altui prieten — amîndoi oameni la 50 de ani, — „unchiule”. Îi spune de drag, de belotă, de rebelotă, de plăcerea de a-î spune cuiva „unchiule”. E o vorbă care s-a uitat. Poate fiindcă e prea blîndă, prea idilică, prea lipsită de ironie. Acel „nene” caragialean cu parșivenia lui ambiguă („vino, nene, să te pup!”) cred că i-a venit de hac „unchiului” în opera sa-lutară, de eliminare a tuturor cuvintelor melodramatice. Există o cruntă lege a selecției naturale și în viața cuvintelor. Cu vremea, mor vorbele slabe, moi, neînmarmate pentru o existență dură care consacră pe al mai tare, fenomen la care ar fi păcat și urît să ne opunem. Ca să nu moară, un cuvînt firav trebuie să-și cîștige forța rea și dublă-citară a ironiei. Camilian inflexibil, știu că dispariția din lexic a multor cuvinte slăbuțe din fire, se datorește luptei tot mai aprige împotriva pitorescului, luptă ce-o con-

Timică

sider justă. Urăsc pitorescul și al săi pitoresci. Dar cînd aud acel „unchiule” — mă topesc și suspend o clipă ura aceea îndreptățită peste poate. Mă topesc — și din aburii copilăriei îmi apare Timică Cui n-a avut la viața lui un unchi ca Timică degeaba i-aș spune să-și cumpere, că n-o să găsească.

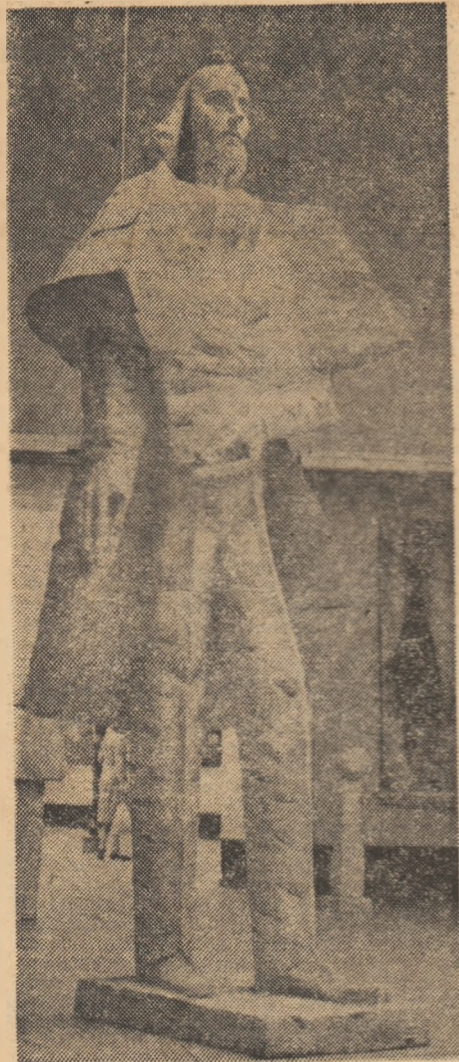
Copil, eu l-am prins pe Timică deja albit și l-am luat în familia mea sufletească de unchi și unchi a rămas, așa cum el îi spune domnișoarei Lulu — în filmul acela de pomină, evocat nostalgic și la „Virstele peliculei” — „am intrat în bancă și în bancă am rămas”, contabil de cînd se știe... Timică, în optica mea, a rămas contabilul și unchiul. Unchiul contabil la bancă, înzestrat cu o enormă cantitate de bunătate naturală, lacrimală și facială care scoate desigur din sîrte camilianul și brechlianul din mine, dar puțin înal pasă... Nici măcar nu duc vreo luptă interioară. Dacă toți idoli mei care se bat cap la

cap mi s-ar mai bate și sufletește, unde aș ajunge? Nici măcar nu mă rușinez să o trec pe hirtie: Timică e un unchi care s-a dus și s-a dus fiindcă bunătatea a devenit suspectă, ca și romanța. Sentimentul a devenit suspect de sentimentalism și inteligența noastră diabolică s-a pus — cum se spune — pe capul lui.

N-au mai apărut actori care să joace ca Timică. Arta lui de a fi bun, cald, timid, omul cu măsură, zăhărnur omul la o berică, inhibat usurel cu doamnele, generos omul la fraierală, funcționar fără a-bisuri, vesel de voie și nevoile, dînd-o vote adîncă și o nevoie nu mai puțin dramatică, om albit nu din silă și dezgust de viață — toată această naturalitate s-a pierdut și pierdută, probabil, va rămîne spre binele sufletului nostru tot mai tare de inger. S-a cîștigat enorm, desigur, dar nu s-a pierdut ceva. Ușințel, la acolo, un inger...?

Radu Cosașu

Arta și istoria

MIRCEA SPĂTARU : Nicolae Bălcescu

SENSIBILĂ față de evenimentele realității, evoluind paralel și în strinsă condiționare cauzală cu faptul de existență, atingând în momentele de tensiune socială propriile sale puncte de împlinire, arta se constituie ca martor activ al istoriei, participând implicit la definirea unei imagini complete și deplin delimitate despre un moment și un spațiu.

Iată un adevăr confirmat prin însuși procesul supraviețuirii faptului artistic, dincolo de vicisitudinile inerente oricărui proces evolutiv, prin permanenta revenire la valori care, pentru lungi perioade în existența umanității, formează unicul mesaj transmis posterității, adeseori mai plin de adevăruri umane decît multe consemnări apocrife sau criptice.

Cu atît mai mult astăzi, în momentul unei spectaculoase sincronizări între istoria societății și reflexul ei în conștiință, deci și în structurile spirituale, semnificația gestului creator se redimensionează, refuzînd gratuitatea sau anonimatul, mărturisind deschis totala implicare în problematica devenirii umane. Din această perspectivă și prin prisma acumulărilor dialectice, arta noastră actuală, în datele sale de esență dar și de limbaj, se revendică din treptata decantare și amplificare a valorilor expresive, comunicative și formative promovate în ultimele trei decenii, mai exact în cei 32 de ani care ne despart prin succese de evenimentul *Eliberării*.

Referirea la cotele de maximă, reprezentate prin opere ce însumează deopotrivă calități estetice, sociale, militante constituie în fond un procedeu selectiv, mereu ameliorabil și în continuă deplasare. Avem, fără îndoială, personalități artistice autentice, de o reală forță creatoare și umană, capabile să certifice virtuțile specifice spațiului românesc și să prelungească, în raport cu exigențele mobile ale epocii, valorile unei culturi cu solidă tradiție. Iată un adevăr axiomatic, desigur, și care credem că nu mai trebuie demonstrat. Dar ceea ce caracterizează cu sens de amprentă generală arta noastră actuală, în toate compartimentele ei specifice, este consensul unanim, ușor detectabil, față de funcția și destinul creației în țara noastră. Adică, o adevărată totală și conștientă la idealul de artă angajată, partinică și militantă în esență, accesibilă și diversă în starea sa de existență fizică, de imagine a realității, o artă mobilă, racordată organic la cimpul ideologic pro-

priu societății românești, sensibilă la imperativele alt de nuanțate ale infinitelor solicitări concrete.

IATĂ de ce evenimentele expoziționale ale ultimului an — ne vom referi la manifestările intitulate: *Pagini de istorie. Omagiu patriei socialiste. Peisajul patriei și Anuala de pictură și sculptură 1976* — circumscriu cu elocvență exactitate nu numai caracteristicile artei noastre de astăzi, plasată pe coordonatele unei axiologii riguroase prin efortul tuturor celor implicați, ci și principia- lele sale orientări în raport cu necesitățile comenzii sociale și ale unei mai largi comunicări prin intermediul valorilor umane și estetice specifice.

Dimensiunea predominantă este cea a implicării deschise în semnificațiile și consecințele propriului gest artistic, deci o responsabilitate asumată decît din perspectiva propriei vocații și a imperativelor celor mai acute. Astfel se poate înțelege și aprecia la dimensiunea sa exactă orientarea către prospecțiunile în zonele eposului contemporan, ale cotidianului, dinamic prin finalitatea socială și umană pe care și-a propus-o. Scena de muncă, peisajul industrial sau agrest, portretul omului nou — toate acestea ridicate adeseori la dimensiune eroică — circumscriu o imagine vie, reală și sugestivă a realităților noastre socialiste. Există în această direcție succese remarcabile, pe ansamblul creației plastice, cu atît mai demne de atenție cu cît, depășind tradiționalismul piesei intime, de mici dimensiuni, s-a ajuns la o viziune monumentală, de for public, rezultat al aceleiași deschideri către sensul social al artei. *Omagiu patriei socialiste* a însemnat din această perspectivă o succintă și impresionantă trecere în revistă a realizărilor, spectaculoase și eficiente, dar și a disponibilităților pentru o artă cu vocația agorei, fie aceasta pictură, sculptură, grafică, tapiserie sau ceramică. Fiindcă, în acest context s-au consolidat tendințe și personalități, atitudini și stiluri cu inerente și pozitive deplasări în cele mai variate și actuale zone de expresivitate și semnificații.

UN ALT capitol al artei noastre, nu nou, dar conturat dintr-o perspectivă actuală, amplificată ca intenție și finalitate, este acela al epopeii naționale, acest manifest vizual cu forță de „me-

mento” adresat peste timp, din conștiința permanenței noastre și a istoriei la a cărei redactare concretă contribuim cu toții și artiștii împreună cu întreaga națiune socialistă. Participarea artiștilor din toate generațiile, ilustrînd toate genurile și stilurile, ca și modul în care știu să rezolve problemele unui gen de imensă responsabilitate constituie un fapt pozitiv, consecință firească a politici culturale inițiate și conduse de partid. După cum, la fel de pozitiv se dovedește și fenomenul deschiderii generoase către toate procedeele apte să comunice nuanțat cu un public nou, a cărui conștiință clară și exigentă reclamă mijloace adecvate imperativelor proprii unei epoci atît de tulburătoare prin dimensiunile evenimentelor și realizărilor umane.

Desigur că la ora actuală, pornind de la ideea unei confruntări ample, de altfel permanent întreținută prin diferite și numeroase manifestări, arta noastră în ansamblul ei poate dialoga de pe poziții de egalitate cu cele mai actuale realizări, indiferent de teritoriul în care este chemată să se manifeste. Expozițiile acestui an — dar nu numai ele — ne-au întărit convingerea că putem oricînd selecționa, fără false orgolii sau complexe inhibante, un număr semnificativ de artiști de primă mînă, din orice domeniu al creației plastice, capabili să definească prin lucrările lor teritoriul valorilor specifice culturii noastre actuale. Și aceasta nu de pe pozițiile unui insolit dubios sau ale unei fronde extraestetice și efemere, ci din unghiul autenticității valorilor promovate, al unei spirale ce implică lecția tradiției și imperati- velle momentului pe care îl trăim activ și conștient.

Sentimentul apartenenței la un spațiu și un timp precis determinate în datele lor de continuitate generează acea certitudine a prezenței în istorie, capabilă să producă valori unice și reprezentative. Artă noastră de astăzi, rod al suprapunerilor operate în ultimele trei decenii și al conștiinței că participăm la o epopee fără precedent, confirmă sensul profund, cu adînci rezonanțe în conștiință, al transformărilor prin care valorificăm un capital uman deosebit și un timp cu dimensiuni unice: timpul României socialiste.

Virgil Mocanu

GHEORGHE ȘARU : Studentă

Evaluări și reevaluări de muzică românească

NOI orizonturi privind difuzarea mai largă a muzicii naționale, îndreptătesc credința că asemenea situații mai firești din domeniul cărții cultura artistică fundamentală va fi primită de public pe specii autotone, în dreaptă cumpănă cu cele de aiurea. E nevoie acum de o întărire a procesului de valorizare pe planul teoretic desigur, dar și de înmulțirea concertelor concepute în acest mod. Se cuvine nu numai să discernem valorile naționale în muzică, din tot parcursul istoriei — cu motivații bine întemeiate, în confruntări cu datele culturii universale — dar să le simțim acțiunea vie în practica muzicii, așa cum am avut în ultimul an semne; le așteptăm să continue în stagiunea ce urmează.

Exemplar a fost concertul dinspre finele stagiunii, condus de Anatol Vieru. De aici înainte vom urmări cu interes la Filarmonică genericul „Pagini de antologie românească”. În primul rînd am deslusit o parabolă limpede, dar încă nerostită: dacă în opera individuală lucrările de maturitate dau sens demersurilor din tinerețe, tot astfel în creația unei comunități, de pildă, a acestei școli ajunsă la maturitate, deznodămîntul luminează, dintr-o nouă perspectivă temporală, paginile celorlalte generații și chiar le definește valoarea. *Variațiunile libere asupra unei melodii bizantine din secolul 13* n-au mai fost auzite niciodată în forma lor amplă pentru coarde cu solo de violoncel, cu doi corni, harpă și percuție, și nici n-au prea fost pomenite în lista de opere ale lui Paul Constantinescu. Or, am putut cunoaște aici un punct important de derivație al unuia din filioanele care au dus la aspectul muzicii românești de azi, ca o evoluție necesară pe acest teritoriu. Cu asemenea pagini, Paul

Constantinescu apare printre creatorii autentici față de spiritul culturii românești, fiindcă a știut cum să ridice edificiul măret cu economie de material, fiindcă în acel context fuziunea coardelor cu alăturarea a produs un farmec poetic nou. Evident, a contat și arta interpretării instrumentale străjuită de solistul Cătălin Ilea. Din același motiv al interpretării de excepție am trăit fiorii ineditului la o pagină familiară: *Diver-tismentul rustic* de Sabin Drăgoi.

Poate că versiunea condusă de Anatol Vieru a descoperit secretul transparenței depline a timbrurilor, favorizînd apăsarea tensiunilor unei armonii modale, ca ramură de nădejde a muzicii naționale. Fericită și selecția *Cîntecelor de pustiu*, op. 27/1 ale lui Constantin Silvestri pentru suflărea lor ritmică totală, aidoma pusă în evidență de Constantin Ionescu-Vovu, în chip de trăsătură de unire, prin varietate, către pianistica nouă, chibzuită ascunsă să sugereze improvizația. Realizate cu meșteșug cert față de literatura selectă a secolului și tipice pentru a defini o nuanță aparte prin care a trecut expresionismul în spațiul românesc, cele *Două dansuri pentru suflători, baterie și pian la patru mîini* de Theodor Rogalski. Cu totul deosebit față de manifestările anterioare, concertul condus de Anatol Vieru a deschis seria reconsiderărilor critice ale operei generațiilor dinainte, pregătind-o prin selecție și prin viziunea interpretării pentru o confruntare statornică cu literatura universală.

Un act al valorizării, intenție răspăcată și în prezentare și în discuțiile următoare concertului, s-a jucat la jubileu concertelor-dezbateri (25) de la Radioteleviziune. Nîmic n-a fost mai oportun pentru demonstrația utilității acestei forme de comunicare decît sondarea opiniei

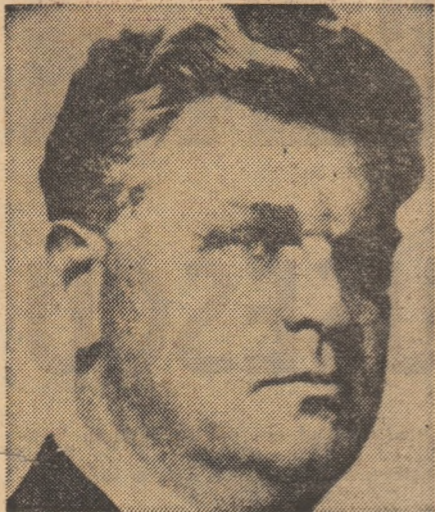
largi față de un șir de compoziții recunoscut azi ca valori, dar care la prima lor devenire publică au avut „probleme”, născute chiar din sentințele rostite de unii specialiști. Erau însă doar problemele unui limbaj „mai bărbătesc”, folosind expresia vorbitorilor de acum, iar opțiunea pentru piesele selecționate și prezentate de inimosul muzicolog Vasile Donose a fost unanimă. Dezbaterile vizînd muziciile cîntate s-au referit la „compozițiile care ne fac să trăim în istorie”, la „determinantele tăriei de caracter”, la „imaginea de constructor tenace al unei societăți mai bune”. Ce a stîrnit aceste aprecieri? Sublimul atins în *Cantata I* de Ștefan Niculescu, o stare pregătită discret, cu arta unui important strateg al formei și al expresiei, astfel încît finalul să devină o cuceritoare jubilație, unul din cele mai frumoase momente ale muzicii românești. Acumulările și descătușările impresionante de energie din *Cantata ailor lumină* de Anatol Vieru, prefigurînd magistral și copleșitor dinamica specifică societății de constructori. Originalitatea creatoare de situații noi prin insolite împerecheri de instrumente și de grupuri, indiscutabila intuiție a spectacularului, deschizînd un capitol al poeziei românești în *Monumentum* de Aurel Stroe. În fine, *Simfonia brevis* de Cornel Tăranu, o mare doină simfonizată în cel mai autentic spirit enescian, nedozmîntî nici în harul mai ales al părții întii.

Pentru stagiunea pe care o așteptăm am învățat asadar că muzica românească va pătrunde și mai adînc în conștiința publicului — așa cum merită — și printr-un efort mai tenace de reinterpretare și de selecție.

Radu Stan

MIHAIL SADOVEANU

SCRIITORII
ȘI
INDEPENDENȚA

În ansamblul literaturii noastre inspirate din războiul pentru independență, povestirile lui Mihail Sadoveanu se disting printr-o pregnantă notă particulară, printr-o viziune de profundă originalitate. Evocarea eroilor căzuți pe cimpul de luptă închide în ea solemnitatea gravă a acordurilor de orgă, se desfășoară într-o melopee sobră, tulburătoare, cu ecouri prelungi în sensibilitatea cititorului. Contopirea scriitorului cu soarta eroilor, totală sa participare afectivă la destinul lor se traduce printr-un profund lirism, de cea mai aleasă substanță poetică. Cităm din povestirea **Călărașul**:

„Tufișurile de sălcii erau tăcute, pescărușul, ca și dimineață, tipa ascuțit, filind rar pe deasupra miilor de oglinzi ale apei. Un stol de nagji rățacea din boltă în boltă cu miorlăituri dureroase. Departe, înspire răsarit, tunete surde mugeau și sirme de foc se încovoiau în văzduh.

Luminile amurgului scădeau din ce în ce și cei trei flăcăi își dormeau somnul fără deșteptare.

Unul, un roșior, zăcea încovoiat, cu fața în sus, grămădit asupra pământului; mina dreaptă înțepenise pe lance, stînga era strînsă la piept, parcă voia să smulgă ceva. Al doilea roșior stătea pe o coastă, lanca i se frînse, minile se întindeau cu pumnii strînși pe lângă trup, și ochii deschiși mari, sticloși, ținteau cu minie fața pământului, spre zarea răsaritului. Călărașul, cu ochii închiși, părea că doarme, cu fața la cer, cu brațele răstignite în laturi. Peste obrazul liniștit, pe care sprincenele și mustățile trăgeau dungi negre, trecea vîntul de sară ca mingiștea unui vis.

Și tustrei zăceau în singurătatea aceea; pilcurile de sălcii murmurau, fișiau, tremurau un cîntec tainic în aburirile vîntului.

Sensurile sociale ale povestirilor lui Mihail Sadoveanu se relevă prin mișcătorul prinos de recunoștință adus oamenilor simpli, din popor, care s-au desprins fără umbră de mîhnire de tot ce le era drag acasă și s-au dus cu neînfîcare pe cîmpul de bătălie. Cel mai fierbinte și mai emoționant elogiu îl aduce scriitorul eroilor anonimi, țărănilor care au dus o viață umilă și obișnuită, dar care au dat dovadă de cea mai înălțătoare putere de sacrificiu patriotic. Pe aceștia îi trece în cartea nemuririi, pentru că au trăit neștiuți, tăcuți în suferința lor, pentru că au murit făcîndu-și datoria cu aceeași simplitate și tăcere, pentru că au avut o inimă cinstită și în fața vieții și în fața morții. Toată căldura pietății scriitorului se revărsă asupra eroilor anonimi, al căror nume nu avea să fie pomenit în gazete și discursuri

oficiale, asupra celor ce-au trăit în sărăcie și durere, dar cu sufletul curat și drept. Cuvintele închinete acestor eroi sînt răscolitoare de lacrimi:

„Se va vorbi mult despre acești adevărați eroi, — numai pe tine, călărașule necunoscut, nu te vor lăuda prin gazete ca pe un mare viteaz. Tu n-ai lăsat averi și bine, tu ai fost sărac și umilit și nu te-a chemat decît Vasile al lui Tudor.

Tatăl tău o viață s-a luptat cu nevoile, și rareori ridea. ...Și ai fost necăjit, ai muncit din greu și ai ridicat pe spatele tale gospodăria grea a tatălui tău...

Tu ai pornit cu regimentele de călărași, fără frică și fără părere de rău. Mai întâi te gîndeai că, ce ți-l scris, în frunte ți-l pus, și după aceea știai că, cu turcul și cu tatarul, și strămoșii tăi au dus zile grele. Poate a venit acum și pentru păgîni ziua răsplătii.

Ai trecut Dunărea, ai auzit tunul bubuînd și-a prins a-ți fierbe singele în vine. Și iată că, dintr-odată, ai auzit țipătul de năvală al goarnei și te-ai repezit, te-ai simțit dus în vîrtej, ai izbit în păgîni cu sabia, te-a amestecat mirosul pulberii, ai început a te zbirii și a chiui, și într-o clipă a pătruns prin inima dragostei tale un glonte, ai căzut, te-ai întins la pămînt, ai adormit de vecl.

Iată, s-a făcut noapte; pescărușii și nagjii au tăcut; numai vîntul cu un freamăt dulce se strecoară prin pletele sălcilor. Tu ai murit, și o inimă dreaptă s-a stins cu tine. În viața ta n-ai răcnit zadarnic, n-ai năpăstuit pe văduvă și pe orfan, n-ai lovit în aproapele tău. Ai avut un suflet limpede și ai murit cu cinste“.

Călărașul simbolizează simplitatea, umanitatea și măreția eroismului. El intrupează cei peste zece mii de ostași căzuți în luptele pentru cucerirea independenței naționale, ostași care aveau cel mai nobil titlu, acela al numelor lor de români. În recenzie consacrată volumului **Povestiri din război**, publicată în „Sămănătorul“ din 22 mai 1905, N. Iorga sublinia: „Călărașul acela care zace în praful crunt, giulgiu mirșav pentru mucenicii luptelor, acela, așa de eroic în moarte, nu vine din nicio carte de cetire, din niciun catehism de «virtute militară», din niciun articol de ziar și din nicio predică funebră; nu, el e numai Vasile al lui Tudor“.

ÎN TRE Mihail Sadoveanu și eroii săi se stabilește o caldă și impresionantă comuniune intimă, sufletească, total detașată de ostentația unui panegiric postum. Cu o adevărată putere magică, specifică artei sadoveniene, aduce trecutul în prezent, îl face palpabil, îi dă o concretețe reală. Scriitorul se adresează direct eroilor săi, parcă ar fi lângă el, se simte frate cu ei, plîngîndu-le pielea atît de năprasnică, cu sufletul cutremurat de jale: „În satul tău, Ruxanda ta o să afle odată că n-o să te mai întorci, dar durerea ei n-are să te mai ajungă în culcușul tău rece... Numai citeodată, în nopțile de iarnă, la vetrele cu jar, oameni cu sufletul curat îți va pomeni numele, măi frate Vasile, și vor vorbi cu glasuri potolite ca despre un stejar mîndru pe care l-a prăvălit furtuna“. În recenzie amintită, N. Iorga releva, de asemenea, că povestirile lui Mihail Sadoveanu erau adevărate lacrimi de pietate vărsate pe mormîntul miilor de eroi neștiuți: „Cînd se află numai între cei umili, a căror jertfă supusă va fi tot așa de neștiută ca și supusa lor muncă, atunci el simte frățeste față de ei, vorbește cu dinșii, dorște cu dinșii și plînge de jalea lor. Dacă o lacrimă ți se ivese în ochi și ție, cetitorule, las-o să cadă. Durerea aceea ce-ți spune, n-a fost niciodată așa, dar au fost în acel timp atîtea dureri adevărate, asemenea cu aceea, și mai grozave decît aceea, asupra căreia n-a plîns încă nimeni...“ Finalitatea majoră a povestirilor lui Mihail Sadoveanu este aceea de a celebra simplitatea și măreția eroismului românesc, intrupat în omul

BRĂDUȚ COVALIU : Plevna, 1877

din popor, în acei umiliți și neștiuți, care au făcut dovada celor mai frumoase însușiri morale, a celui mai fierbinte patriotism, trăit și manifestat în tăcere, așa cum îndurau necazurile și suferințele lor în satele din care plecaseră. Este o dublă finalitate, patriotică și socială. În viziunea marelui prozator, conformă cu realitățile istorice românești, trăinicia ființei noastre naționale și dăinuirea noastră prin veacuri stăteau în virtuțile și vitalitatea maselor populare. Și de aceea lor le închina întreaga sa simțire, întreaga sa dragoste, nestrămătată sa încredere în biruință și propășirea neamului românesc. În povestirea **Luarea Griviței**, după ce descrie, cu concizie și intensitate epică, asaltul asupra teribilei redute turcești, cucerită cu multă vărsare de sînge, transpune, la persoana întii singular, ca și cînd ar fi fost părtaș la luptă, impresiile și convingerile născute din cunoașterea eroismului românesc, al celor mulți, al oamenilor din popor: „Și mă gîndii la poporul cel necăjit și neșagat în samă în care fierbe putere nemărginită, și iar mi se umplu sufletul de mingiere: vrednicia noastră a izbucnit și tună în țărîmurile străine, și nu-i departe ziua învierii!“

Finalitatea patriotică și socială este la fel de evidentă și în povestirea **Ceasuri de pace**. Aici, elogii eroilor anonimi, plecați din mijlocul poporului umilit, dar iubitor de țară, ca moșii și strămoși, atinge vibrația imnului, izvorit din profunda solidaritate umană și națională a scriitorului cu cei ce s-au jertfit pentru libertatea patriei: „Și fiecare viață umilită care se stînsese acolo, pe glia străină, și care era să rămîie pe veci îngropată acolo în pămînt străin, lăsase în urmă o fericire ori o durere.

Flăcăi vrednici, cu suflete potolite! Voi, umiliților și neșagatilor în samă! sub pasul vostru s-a cutremurat pămîntul străin. Voi ați răbdat și-ați suferit, ați lăsat în urmă căminuri pustii și lacrimi; dar cumplita voastră vitejie a suflat negura de pe moșia părinților noștri. Fraților, pace vouă!“

Eroismul zugrăvit de Mihail Sadoveanu este adînc omenesc, reprezintă o componentă firească și constantă a omului din popor, o calitate intrinsecă a firii românilor. Pentru a reliefa acest eroism, scriitorul nu recurge la scenele războinice tradiționale, ci pune în lumină amănunte semnificative, elocvente prin ele însele, prin puterea lor de sugere. În comportamentul ostașilor nu e nimic forțat, șocant sau spectaculos, ci fiecare săvîrșește fapte de vitejie cu cea mai omenească natură și spontaneitate, fără emfază, demonstrînd tacit alesele lor însușiri morale. Într-un articol publicat în „Sămănătorul“ din 5 februarie 1906, revenind asupra **Povestirilor din război**, N. Iorga sublinia că Mihail Sadoveanu „a dat un alt război, care nu se poate să nu fie cel adevărat, un război de mici amănunte amare sau grave, care te taie pînă la lacrimi, un război în care eroismul ascuns și tăcut se înalță din făptura oamenilor umili pînă la înălțimi pe care nu le poate cuceri, între fanfarele sale, marele eroism de comandă și paradă“. Tot astfel, E. Lovinescu arăta că din povestirile lui Mihail Sadoveanu „reiese vitejia românească, o vitejie tăcută, dar stăruitoare“.

Eroii povestirilor intrupează bunătatea

și cîntecul sufletului românesc. Durtățile și cruzimile războiului nu le anihilează duosia, umorul robust, dragostea, sentimentele de prietenie și de dăruire frățescă, mila, bucuriile și regretele, omenia lor. Dimpotrivă, împrejurările prin care trec le afirmă într-o și mai mare măsură. Panciuc, eroul povestirii cu același nume, își sacrifică el însuși viața pentru a aduce în tranșeele românești pe bunul său prieten rămas rănit pe cîmp, lângă liniile turcești:

„Dorobanții se coborîră de la muchea parapetului, și nu trecu mult și se văzu și trupul uriaș al rezervistului răsărind mare, încercat cu ceva, în lacul de sînge al celui dintăi felinar.

Se auziră glasuri trecînd ca un freamăt: L-a scăpat!

Panciuc păși pînă la locul lui și dădu drumul din spate rînitului: apoi cu stînga scoase de sub manta felinarul și-l puse lângă capul căprarului. Fața lui Florea era galbenă și ochii închiși aveau un cere adînc, vinăt. Dar prin gura deschisă puțin, ieșea răsufierea fierbinte a vieții.

Gavril Panciuc își șterse cu minica mîntăii broboanele de sudoare de pe frunte și rămase uitîndu-se lung, fără de nici un cuvînt, la prietinel scăpat de moarte. Apoi se puse și el jos, alături, se aplecă spre Florea și întrebă încet:

— Mă frate, mergi la ambulanție?

Căprarul deschise puțin ochii și-i închise îndată.

— Vrea să meargă la ambulanție, zise domol rezervistul, dar eu nu-l mai pot duce... Și se lăsă deodată într-o rină și-i duse palma dreaptă în desert, sub coastă. Un pîrîu de sînge curgea pe sub manta, pe pantaloni și pe cizme, în apa santului.

— Mă camarade! strigă Lascarache spăriat, nu-l lăsa, că moare!... și se repezi să sprijine capul lui Panciuc. Ceilalți se grămădiseră, dar nu mai era nimic de făcut. Uriașul se întinse cît era de lung și muri fără de nici o vorbă“.

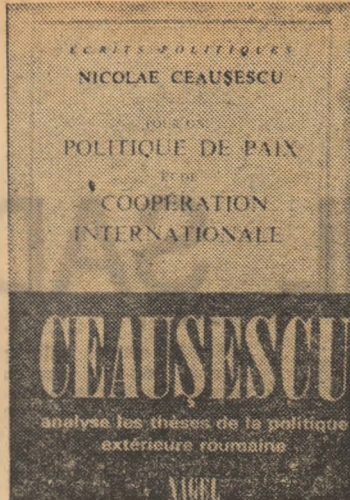
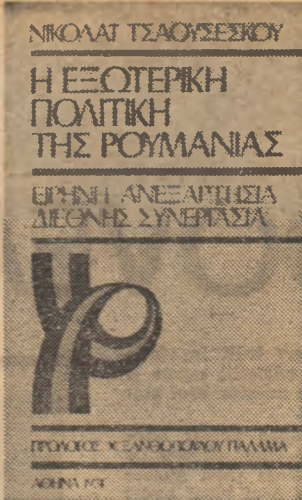
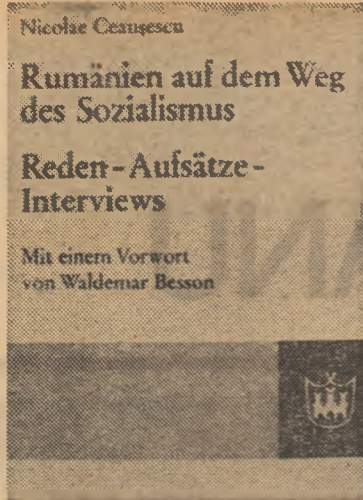
Trăsăturile de caracter ale ostașilor români sînt evidențiate și prin atitudinea față de prizonierii turci, ca în povestirea **Convoiul**. Însotind și supraveghînd convoiul de prizonieri, pe un viscol cumplit, ostașii noștri privesc cu adîncă milă omenească la cei căzuți pe drum și la aspectul tragic al celorlalți: „Tăcură apoi și se uitară la turma de dușmani gol care se frigeau pe lângă foc și vorbeau trîști, cu glasuri domoale. Gîndul li se întoarse la cei îngropați în vîfor, în urmă, căzuți fără murmur, cu lacrimile înghețate în ochi și cu gurile închise izbucnirilor durerii. Ei simteau ceva fără să și-o spuie, o milă pentru om, pentru omul nenorocit, oricare ar fi el“.

Vocația trecutului, proprie lui Mihail Sadoveanu, evidentă încă din faza inițială a activității sale creatoare, se cristalizează pregnant în **Povestiri din război**. Așa cum a demonstrat prin întreaga sa operă, Mihail Sadoveanu se relevă, și în aceste povestiri, un rapsod al timpurilor de odinioară, reconstituind o operă nu prin riguroasa documentului, ci prin evocarea atmosferei ei specifice, a destinului umane, a fizionomiilor morale, înbinînd liricul cu epicul, într-o tonalitate de baladă și legendă, în acorduri poematice.

Teodor Vărgolici

MIHAIL RUSU : Cucerirea Independenței României

ROMÂNIA — CEAUȘESCU

■ **PERSONALITATEA** tovarășului Nicolae Ceaușescu are o prestigioasă dimensiune mondială. Opera de inestimabilă valoare teoretică și practică a secretarului general al Partidului Comunist, președintelui Republicii Socialiste România, și-a câștigat o înaltă prețuire nu numai în rândurile poporului român, ci și dincolo de hotarele țării, în vaste și importante cercuri ale opiniei publice internaționale. Interesul viu, pregnant, față de ascensiunea și viziunea acestei personalități politice marcante a secolului XX, față de activitatea și gândirea sa revoluționară, consecvent marxist-leninistă, își găsește o semnificativă ilustrare în faptul că numai în perioada care a trecut de la Congresul al X-lea al P.C.R. și până în prezent au apărut peste hotare cca. 50 de volume, consacrate biografiei și unor selecțiuni din vasta sa operă.

Motivul pentru care gândirea social-politică a acestui mare conducător al poporului nostru prezintă atita interes în lume, „secretul” forței ei de atracție, se relevă cu pregnanță din ceea ce s-a spus și s-a scris cu prilejul apariției acestor lucrări la diferitele longitudini și latitudini ale globului.

Cel mai autentic simbol al activității creatoare

■ „Alegerea personalității și a națiunii pe care el o reprezintă — spune profesorul italian GIANCARLO ELIA VALORI, unul dintre cei mai profunzi cunoscători din străinătate ai gândirii președintelui României, cu prilejul publicării la Roma a volumului său intitulat *Ceaușescu* —, această alegere mi-a fost sugerată de politica desfășurată de președintele Republicii Socialiste România, o politică inspirată de dorința de a promova și consolida pacea în întreaga lume, ca și dorința de a intensifica tot mai mult relațiile diplomatice economice și culturale ale României cu toate națiunile lumii... Acest om curajos, a cărui personalitate dinamică am evidențiat-o în paginile cărții mele, este un făurător al păcii și dreptății, un luptător pentru o lume mai bună. Cine privește România de astăzi are certitudinea clară că vede, strinse și exprimate simultan, toate speranțele ei de viitor în figura acestui om. În ochii Europei și ai întregii lumi, el este cel mai autentic simbol al activității creatoare ce se desfășoară în România.

Am citit și recitat discursurile rostite de președintele României în numeroase împrejurări. Am înțeles că țara dumneavoastră, pe care președintele Ceaușescu o conduce cu inteligență și abnegație, interpretându-i voința, are un cuvânt de spus — important și hotărâtor — pentru progresul efectiv al tuturor popoarelor, pentru afirmarea și consolidarea păcii. Acest cuvânt se traduce în fidelitatea președintelui Ceaușescu față de principii fundamentale cum sunt respectarea independenței și suveranității naționale și neamestecul în treburile interne ale altor state. Așa cum spuneă într-o cuvântare, într-un anume sens, pentru societatea umană, pentru relațiile de cooperare în lume, aceste principii au aceeași valoare pe care o au aerul și apa pentru existența omului.

Prin opera sa, dăruită publicului român și mondial, cu convingerea că acesta este apt de a o recepta, Nicolae Ceaușescu a încredințat întregii lumi un mesaj de mare valoare spirituală, de natură să aibă un profund ecou în conștiința omenirii contemporane.”

O ilustrare vie a realizărilor socialiste și a năzuințelor programatice ale României de astăzi

■ Măsura în care scrierile tovarășului Nicolae Ceaușescu demonstrează spiritul de înaltă creativitate principială, profund realistă în abordarea stărilor de lucruri

și științifice originale în căutarea și găsirea modalităților de soluționare a problemelor extrem de complexe a contemporaneității — relese și din motivația expusă de un alt editor, dr. RANKO PETKOVICI. Acest distins specialist în relațiile internaționale, sub a cărui îngrijire a apărut la Belgrad volumul *Nicolae Ceaușescu — Scrieri alese*, spunea cu prilejul festivității de lansare a cărții în librăriile iugoslave: „Când am inițiat editarea de „Scrieri alese ale oamenilor de stat contemporani” în editura „Mejdunarodna Politika”, am dorit neapărat ca una dintre primele cărți pe care le vom prezenta publicului iugoslav să fie o selecțiune din scrierile președintelui Nicolae Ceaușescu. Am dorit aceasta din două motive: 1. colaborarea tot mai largă și multilaterală dintre Iugoslavia și România; 2. marele interes al opiniei publice iugoslave pentru personalitatea și opera președintelui țării vecine socialiste și prietene.

Sîntem impresionați de gama largă a temelor care intră în sfera preocupărilor ideatice și a activității de stat a președintelui României: de la problemele politicii externe și ale mișcării muncitorești internaționale și pînă la problemele organizării administrației de stat, ale creației artistice și culturale, ale ecologiei. Pentru mine, și sint profund convins că și pentru cititorul iugoslav, volumul a constituit o ilustrare vie a realizărilor socialiste și a năzuințelor programatice ale României de astăzi.”

Dialogul neîntrerupt cu poporul

■ Deosebit de elocventă este și remarcă înscrisă în prefața volumului apărut în capitala Iugoslavei:

„Secretarul general al P.C.R. a imprimat o nouă concepție despre însuși procesul de conducere a vieții sociale. Vizitele de lucru, plecările pe teren, acolo unde se hotărăște soarta noulor realizări, constăturile la fața locului cu factorii inclusi direct în acest proces au devenit o practică obișnuită care, prin eficiența și operativitatea sa, dă rezultate excepționale. Un asemenea mod de lucru, deosebit de energetic, a devenit practica generală pe care o folosesc toate cadrele de conducere. Așadar, a fost instituționalizat dialogul neîntrerupt cu poporul.”

Faptul că metoda este recunoscută și apreciată într-o țară socialistă apare ca deplin firesc. Dar iată că, la altă latitudine politică (și geografică), în Peru, ea este exprimată, în termeni asemănători, cu o semnificație cu atât mai complexă: „Stimatul președinte român — se poate citi în cuvîntul introductiv la volumul *Norme și relații pentru pacea și cooperarea mondială*, apărut la Lima — eminent analist al problemelor și proceselor ce au loc pe multiple planuri ale structurilor sociale, precizează că dezvoltarea multilaterală a socialismului nu se realizează prin decizii arbitrare ale unui guvern, ci este o operă evolutivă, conștientă, rezultat al strădaniei perseverente a tuturor cetățenilor țării. Și aceasta au învățat-o și au înțeles-o cei care, dacă i-am întrebat cum au făcut mișcarea României socialiste, ne-ar răspunde în mod sigur astfel: realizînd într-o oră de lucru două ore de rezultate, sub conducerea lui Ceaușescu. Și acesta este adevărul...”

Justete și umanism

■ Volumul apărut anul acesta la Atena, Pace și colaborare în Balcani și în întreaga lume, a adus publicului din Grecia o nouă lucrare, alături de cele traduse și publicate anterior în limba elenă, sub titlul *Politica externă a României*. Lansat cu puțin timp înainte de vizita oficială făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu, în Grecia, volumul, apărut în mai 1976, are o prefață semnată de acad. CONSTANTIN TSATSOS, președintele Republicii Elene, care, exprimînd în rîndurile sale satisfacția că „prin intermediul acestei cărți, cititorul grec va putea cunoaște în mod direct gin-

durile ilustrului om politic român în legătură cu problemele cruciale ale epocii noastre”, atrage atenția asupra dimensiunii umaniste a acestei gândiri politice: „Sîntem dator să apreciem în mod deosebit felul în care această personalitate politică proeminentă, rămîbind credincioasă teoriei sale filosofice, concepe problemele internaționale atît de larg, cu o asemenea înțelegere a realității istorice, cu atîta justete și omenie”.

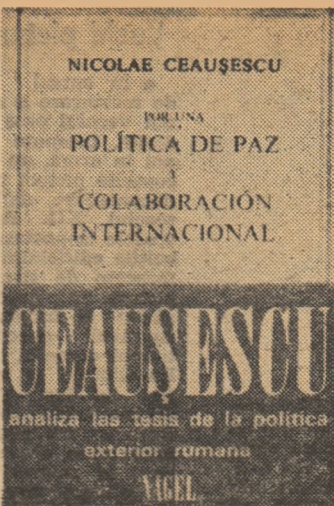
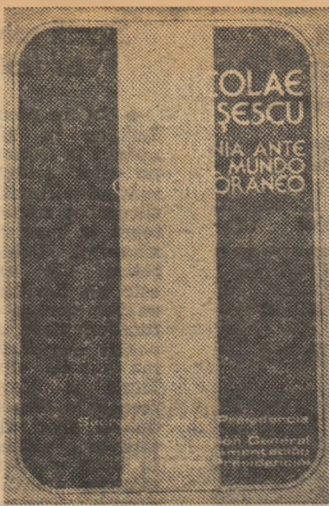
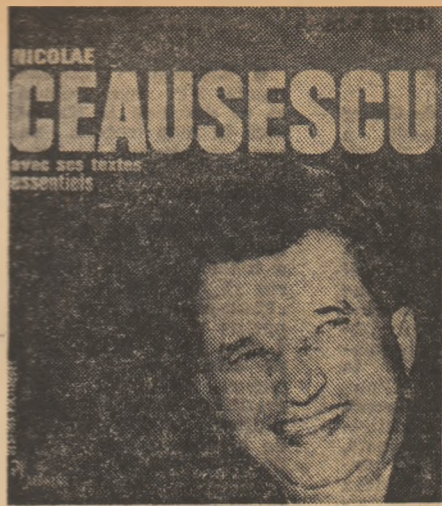
Materia primă a acestei politici se află în însuși sufletul poporului român

■ O interesantă corespondență a acestei aprecieri poate fi aflată într-o declarație referitoare la volumul apărut anterior, în 1972, la Atena, făcută de CH. XANTOPOULOS PALAMAS, personalitate de vază a vieții publice și culturale din Grecia, fost ministru de Externe: „Cunosc psihologia poporului român și, de aceea, cred că ceea ce dă un plus de valoare politicii externe românești este faptul că ea exprimă mesajul național al întregului popor român. Materia primă a acestei politici se află în însuși sufletul poporului român — independență și respectul mutual, cooperare și înțelegere, dispoziție și deschidere spre dialogul cu toți membrii comunității internaționale. Președintele Ceaușescu are marile merit de a fi înțeles profund spiritul poporului său și de a-l fi ridicat la rangul de politică națională”.

Un ziarist francez cu îndelungată experiență politică, MICHEL-PIERRE HAMELET, care a condus ani îndelungați secția de probleme sociale la „Figaro” și care a publicat o carte despre activitatea și gândirea președintelui Nicolae Ceaușescu, tradusă apoi și în limba română, a continuat să urmărească în ani opera tovarășului Nicolae Ceaușescu. Observațiile sale, exprimate cu prilejul uneia dintre călătoriile făcute în România, sînt sintetice, dar de mare putere sugestivă: „Există o dominantă în tot ceea ce întreprinde președintele Ceaușescu — aceea a păcii, a progresului social, a solidarității care trebuie să domnească între țările socialiste, care nu exclud colaborarea cu toate țările lumii. Și pe acest plan, noi, occidentali, eu în orice caz, consider că România dă un exemplu interesant, fiind țara socialistă care are cele mai puține prejudecăți față de alte națiuni ce nu sînt socialiste și care întreține — afirmîndu-și în același timp consecvent solidaritatea cu țările socialiste — cel mai mare număr de relații cu celelalte state ale lumii. România este de multe ori dată exemplu în Franța.”

România a fost prima țară care a ridicat la nivel internațional problema dreptului la independență: pentru președintele României, dreptul la independență constituie fundamentul relațiilor între popoare. Există o constantă permanență în concepția președintelui Ceaușescu: convingerea că, oricare ar fi ele, conflictele trebuie să se rezolve pe cale pașnică. Nici un fel de litigiu nu justifică folosirea forței. Omenirea a atins un asemenea nivel de civilizație — cel puțin așa sperăm — încît violența între popoare, ca și între indivizii aceleiași națiuni, trebuie să fie definitiv exclusă”.

Ca și în alte țări (Anglia, Brazilia, R.S.F. Iugoslavia, Italia, R.F. Germania, Japonia, Portugalia, Mexic, Israel, Turcia), cartea lui M.-P. Hamelet n-a rămas, singura în Franța care poartă numele tovarășului Nicolae Ceaușescu. Selecția de texte editată de Louis Nagel, iar, mai recent, studiul semnat de Giancarlo Elia Valori (citată deja cu volumul său italian), prefațată de Alain Pôher, președintele Senatului francez, întregesc, pentru cititorii de limbă franceză, imaginea unei personalități reprezentative pentru timpul nostru.

ÎN CONȘTIINȚA LUMII

Brațul și vocea României

■ **Filosofia de pace a unei societăți contemporane** — sub acest titlu, editorul argentinian GUILLERMO NOLASCO-JUAREZ a publicat un volum care punctează, pentru publicul de limbă spaniolă, principalele jaloane ale concepției călăuzind politica internă și externă a României contemporane. În prefața volumului, editorul scrie, cu nedisimulată admirație: „Pe scena politică și socială s-a profilat o figură cu totul remarcabilă. Prin acțiunile sale și prin succesul acestor acțiuni. Succesul în acest caz este consecința naturală a transformării intereselor celor mai profunde ale comunității în propria sa cauză. Când se întâmplă acest lucru, poporul vede în circumscripția brațului și vocea sa [...] Este vorba de Nicolae Ceausescu, care de mulți ani confirmă aceste principii prin acțiunile și gândirea sa [...]”

Recunoașterea largă pe plan internațional de care se bucură România, datorită politicii ei, este consemnată și în introducerea la o carte apărută în Finlanda, cu titlul **România în luptă pentru progres, colaborare și pace**: „În contextul dialogurilor privitoare la marile probleme internaționale contemporane, apar tot mai des numele României și ale președintelui Nicolae Ceausescu. Eforturile României socialiste pentru destinderea încordării și pentru cooperare între popoare, precum și pentru realizarea securității și a păcii în Europa și în lume, și pozițiile acestor țări, expuse în domeniile respective de domnul președinte Nicolae Ceausescu, precum și alte probleme, sunt urmărite cu interes în numeroase țări și ele se bucură de o largă recunoaștere pe plan internațional.”

Cu respectul pe care-l inspiră caracterelor puternice, hotărâte, consecvente, luminate de o gândire realistă și totodată prospectivă, un editor al scrierilor tovarășului Nicolae Ceausescu în alt punct geografic, prof. univ. WALDEMAR BESSON, din R.F. Germania, scrie în prefața la volumul **România pe drumul socialismului**: „Desigur, Ceausescu a resimțit din cea mai fragedă tinerețe legătura cu patria sa ca pe o forță politică esențială. Tot atât de curând, el s-a legat la fel de strâns și de programul comunist, căruia i-a rămas credincios, pentru că el vedea posibilitatea eliberării poporului român din starea de înăpoiere politică și economică numai printr-o vastă prefacere socială a patriei sale. Un bărbat de stat care se află în prima linie a politicii mondiale: acest lucru merită tot respectul.”

Un reflex pe alt meridian: prețuirea exprimată în Japonia de TSUNEO IKEDA, președintele editurii „Kobunsha”, care a publicat — în patru ediții — volumul intitulat **O politică de pace și cooperare internațională**: „Președintele Nicolae Ceausescu are o foarte cuprinzătoare viziune asupra lumii și a știut întotdeauna ce trebuie făcut când ceva se întâmplă în lume. Activitatea sa în slujba păcii este deosebit de impresionantă. Cauza păcii l-a preocupat întotdeauna foarte mult și pentru ea a muncit și muncește fără răgaz. Pentru activitatea sa, președintele Ceausescu se bucură de multă simpatie în rândurile poporului japonez. România nu este o țară mare, dar ea a acționat și acționează cu multă vigoare în sprijinul păcii și colaborării în lume.”

Un exemplu de ceea ce poate realiza un popor liber

■ Admirația pentru ascensiunea României este constant legată de omagiul adus tovarășului Nicolae Ceausescu, în țări mai mari sau mai mici, de pe diferitele meridiane ale globului pământesc. Îmbinarea aceasta o regăsim în cuvintele directorului editurii „Abacus Press Ltd.” din Londra, N. JAYASEKERA: „România este o țară mică, dar cu un popor harnic și talentat, care joacă un rol important în viața internațională. Ridicarea României constituie un exemplu de ceea ce poate realiza un popor liber. Prin prestigioasa activitate a președintelui său, Nicolae Ceausescu, ea poartă în lume un mesaj

de înțelegere și pace, servind intereselor tuturor popoarelor. Știu că a vizitat multe țări și, pretutindeni, a fost primit cu brațe și inimi deschise. Tocmai pentru a răspunde interesului puternic manifestat în toate țările față de România și de președintele său am publicat volumul **Ceausescu al României**. Parcurgând paginile manuscrisului care mi-a fost adus de autorul său, Donald Catchlove, m-au fascinat activitatea revoluționară desfășurată din cea mai fragedă tinerețe de președintele Ceausescu, contribuția sa hotărâtoare la politica României, traiectoria sa ca personalitate marcantă a vieții internaționale actuale. Și mi-am zis: iată o carte despre o țară și conducătorul său care va găsi ecou în inima oricărui om de pe glob.”

Precursoare a destinderii

■ În editura „Habora” din Istanbul a apărut un volum cuprinzând pagini reprezentative din articolele și cuvântările președintelui Nicolae Ceausescu. În prezentarea pe care o face, îngrijitorul ediției scrie: „În aceste texte este oglindită întreaga politică internă și externă a statului român, de o mare importanță pentru orice om animat de idealurile păcii, dezarmării, ale asigurării unei vieți mai bune în lumea întreagă.”

La Ciudad de Mexico, volumul intitulat **România în fața lumii contemporane** constituie o amplă culegere de extrase din cuvântările tovarășului Nicolae Ceausescu, din perioada 1970—1975, precedate de o introducere care, între altele, afirmă: „Politica externă plină de cutezanță și de spirit creator, independentă și patriotică, pe care o desfășoară România, personal șeful statului român, a făcut posibil să se întreprindă primii pași pentru apropiere pe plan internațional. România, ca țară socialistă, este precursora destinderii.”

Mereu noi și elocvente dovezi ale interesului larg manifestat de opinia publică mondială pentru contribuția României la o abordare constructivă a marilor probleme care confruntă omenirea vin să se adauge, cu nota lor specifică, la omagiul exprimat pentru cel care inspiră și însușește demersul românesc. E ceea ce se poate remarca și în prefața volumului apărut mai demult la Beirut cu titlul **Lumea arabă de la Mashrek la Maghreb, vădită de președintele Nicolae Ceausescu**, prefață în care autorul, DICRAN TOSBATH, scrie: „Pe plan extern, Nicolae Ceausescu, care crede în deschidere și dialog, este un partizan convins al cooperării internaționale — singura care poate asigura pacea și consfințit înțelegerea în lume, — nu a încetat o clipă să militeze cu fermitate și să ia măsurile cele mai îndrăznețe în folosul înțelegerii între popoare. În acest sens, el acționează cu eficacitate, contribuie la afirmarea țărilor lumii a treia, a țărilor în curs de dezvoltare, pentru ca ele să-și unească eforturile, să-și facă cunoscută prezența la scara mondială.”

Pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte

■ Formularea originală și eficace dată conceptului de **Nouă ordine economică internațională** de către tovarășul Nicolae Ceausescu, principiile și practicile ei promovate consecvent de România în relațiile ei cu celelalte state ale lumii constituie obiectul unei ample și prestigioase adevăruri internaționale, exprimată atât în țările în curs de dezvoltare, cele mai direct interesate în instaurarea unei asemenea ordini, dar și în țările industriale dezvoltate.

„Având propria sa poziție, România nu a uitat de restul lumii — subliniază prefața la volumul selectiv **România — realități și perspective**, apărut în Pakistan. Dimpotrivă ea se află printre țările în curs de dezvoltare, sprijin în întărirea economiei acestora prin valorificarea resurselor naturale și umane proprii, contribuie la

promovarea unei noi ordini economice internaționale. În afara ajutorului economic, cooperarea României a creat în riadul țărilor în curs de dezvoltare marea pasiune a încrederii în sine și dorința de a consolida economia bazându-se, în primul rând, pe resursele țării. Acestea sunt motivele pentru care președintele Nicolae Ceausescu se bucură de o înaltă apreciere în lume.”

Este binecunoscut și apreciat spiritul inițiativelor românești în diplomația internațională, în marile organizații mondiale, recunoscându-se în el ideile, concepția tovarășului Nicolae Ceausescu despre necesitatea istorică a restructurării relațiilor internaționale pe baze noi, democratice și echitabile, despre imperativul și posibilitatea făuririi unei ordini în care întreaga omenire să-și regăsească echilibrul, depășind dificultățile care o apasă astăzi, amenințându-i stabilitatea și securitatea.

Cind în Adunarea Generală O.N.U. a fost difuzată Declarația în legătură cu „Poziția României cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaționale, dr. ARTURO FRONDISI, fost președinte al Argentinei, președintele Consiliului de conducere al Institutului pentru problemele unei noi ordini internaționale, cu sediul la Paris, definește astfel impactul concepției și acțiunii românești: „Considerăm că eforturile întreprinse de România sub conducerea președintelui Nicolae Ceausescu sunt foarte importante, iar documentul prezentat la O.N.U. a deschis o cale de mare interes pentru toate țările lumii. Am citit cu profundă atenție declarația delegației române la Națiunile Unite și consider că documentele României, prezentate atât la O.N.U. cit și în alte forumuri internaționale, constituie o bază pentru elaborarea unei politici de dezvoltare armonioasă, echilibrată, a tuturor țărilor lumii. În aceste documente, România a definit pentru prima oară principiul autodeterminării, precum și spiritul de justiție care trebuie să domnească între națiuni pentru ca noua ordine economică internațională să devină o realitate în lume. Evident, aceste principii reprezintă o bază pentru lucrările Institutului nostru în ideea instaurării unei noi ordini economice internaționale.”

Valențele multiple ale acestei concepții, legătura lor dialectică, indisolubilă cu politica internă a României, sunt surprinse și în prefața profesorului CARLO SALINARI, la al cincilea volum din seria de **Serieri alese ale președintelui Nicolae Ceausescu**, publicată în limba italiană la Milano. „Toate problemele politice reale — scrie prefațatorul —, interne și internaționale, economice, sociale, culturale ale societății românești își găsesc răspunsul în scrierile și în cuvântările lui Nicolae Ceausescu, din care se publică extrase în acest volum [...] Mereu atent la toate transformările și tendințele ce se manifestă în viața națională și internațională, Nicolae Ceausescu a știut să sesizeze esența avertismentelor gravei crize pe care o străbate lumea [...]. El a arătat că în prezent sunt necesare cooperarea internațională, dezvoltarea neîngrădită a comerțului liber între țări, liberul acces în condiții de egalitate la sursele de materii prime și la tehnologiile cele mai avansate. [...] România, sub conducerea lui Nicolae Ceausescu, se află consecvent în avangarda acțiunilor vizind promovarea pe aceste baze a unei ordini internaționale.”

■ Expresiile stimei, respectului, prețuirii celei mai înalte care se constituie în omagiul lumii față de una dintre cele mai proeminente personalități ale timpului nostru sunt atât de numeroase și de diverse încât ar mai fi nevoie de foarte multe pagini pentru a le evoca pe toate. Dar și atât cit se poate cuprinde în cele de față este edificator pentru schițarea unei imagini concludente a prestigiului de care se bucură în lume România și a măsurii în care acest prestigiu se datorează acestei minți luminate, chintesență a înțelepciunii de veacuri a poporului nostru, a luptei sale pentru afirmarea ființei naționale, a generozității cu care-și înscrie aspirațiile în perspectiva unei lumi în care fiecare popor să-și fie rezervat un loc demn și drept, o viață omenească, civilizată.

Dan Gabrielescu

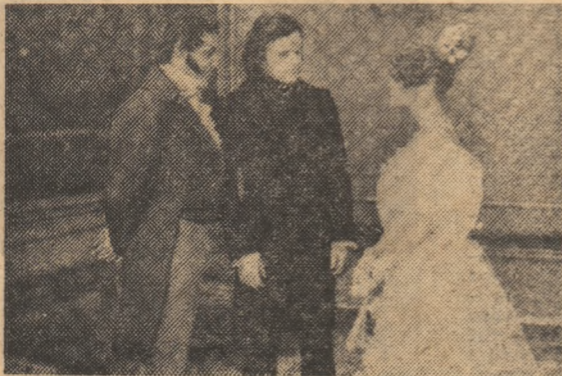
Gaëtan Picon

● A încetat din viață — înmormintat la 11 august — Gaëtan Picon, una dintre figurile proeminente ale culturii franceze contemporane. Născut în 1915 la Bordeaux, a obținut licența în Filosofie în anul 1948, fiind apoi numit profesor la Școala Superioară de Litere din Beyrut (1951—1954), la Institutul francez din Florența (1954—1955), apoi la cel de la Gand. În anii 1959—1966 a fost director general al Artelor și Literelor din Departamentul Culturii al Franței, ca principal colaborator al lui André Malraux.

Din opera sa atît de variată, cunoscută publicului român, este, prin intermediul traducerii apărute în Ed. Univers, o Introducere la o estetică a literaturii (I, Scriitorul și umbra sa). Alături de această lucrare, trebuie remarcată Panorama de

la Nouvelle littérature française (1950), precum și Panorama des Idées contemporaines (1957). Au fost apreciate ca lucrări de mare valoare critică și monografiile consacrate personalității și operei lui André Malraux (apărute în anii 1946 și 1953), sau cea dedicată operei lui Georges Bernanos (1948), Balzac par lui-même, realizată în 1958, fiind considerată una din cele mai sugestive modalități de reconsiderare a unui mare prozator. Remarcabil scriitor, Picon a publicat în 1968 romanul Un champ de solitude și, în 1970, L'Oeil double. În sfîrșit, în linia lucrărilor dedicate picturii, reamintim aici monografia Ingres, precum și studiul Liniile miinii (acesta tradus și la noi în Editura Meridiane). Dar, despre personalitatea și opera lui Gaëtan Picon se cuvine a reveni pe larg.

Stendhal ecranizat de Gherasimov

● Pentru televiziune, celebrul regizor sovietic Serghei Gherasimov a realizat un serial în cinci episoade după nemuritorul roman al lui Stendhal, Roșu și negru. În rolurile principale, An-

drei Jureniev (contele Altamira), Nicolai Eremenko (Julien) și Natalia Belohvostikova (Mathilde), prezenți, în această ordine, în cadrul reluat mai sus.

Vechi picturi ruse

● În cursul lucrărilor de restaurare a catedralei din vechiul oraș rus Vladimir, începute cu doi ani în urmă, au fost descoperite picturi pînă acum necunoscute, datînd din secolul XII. Aflate în spatele iconostasului și pe bolțile edificiului, ele erau mascate de straturile de pictură ulterioare. Au fost găsite și fragmente de zugrăveli executate în timpul domniei lui Andrei Bogoliubski (e vorba de fiul lui Iuri Dolgoruki, întemeietorul Moscovei). Restauratorii mai au încă importante operații de făcut: în primul rînd, să consolideze frescele datorate penelului lui Andrei Rubliov.

Premiul Magsaysay

● Actorul și dramaturgul indian Sombhu Mitra a fost distins cu Premiul Magsaysay pentru ziaristică, literatură și creativitate în comunicare. Mitra, în vîrstă de 61 de ani, a expulcat juriul, „a creat o relevantă mișcare teatrală în India”, prin admirabile puneri în scenă, interpretări actoricești, scrieri dramatice și critice. Premiul Magsaysay poartă numele fostului președinte al Filipinelor, Ramon Magsaysay, și este considerat ca o versiune extrem-orientală a Premiului Nobel.

Noua serie de desene ale lui Michelangelo

● Precum se știe, o serie de desene de Michelangelo au fost descoperite în cursul lucrărilor de restaurare la basilica San Lorenzo din Florența. După experți, ar fi vorba de desene datînd din 1530 cînd marele artist a venit la Florența spre a executa crochiuri pentru Biblioteca Laurenziana.

Nu de mult, în iunie, alte 56 desene de Michelangelo au fost descoperite la Florența. Acestea vor fi arătate publicului începînd din luna septembrie.

Viața cinematografică a lui Pirosmami

● Marele pictor gruzin Niko Pirosmanișvili, cunoscut în mod curent sub prescurtarea Pirosmami, este personajul titlu-

lar al filmului biografic recent realizat de Gheorghe Senghelaia, după un scenariu scris de el în colaborare cu Erlom Avlediani. Sint prezente, bineînțeles, picturile lui Pirosmami (una dintre ele, în imagine).

Alistair Cooke și America

● Alistair Cooke este unul din cei mai sciteitori comentatori ai fenomenului american. Cărțile sale, amestec de paradoxuri, de vervă și sarcasm, au constituit ficcare din ele un best-seller. De astădată, Cooke este invitatul televiziunii franceze, care îi prezintă în serial originalele observații asupra diferitelor faze ale istoriei americane.

José Lezama Lima

● Scriitorul cubanez José Lezama Lima a încetat din viață, la 9 august. Născut la Havana, în 1910, a făcut mai întîi o carieră de avocat. După revoluție, a fost conducătorul direcției literare din departamentul Culturii. Încă din anii '40 începuse a publica versuri și eseuri. Dar ceea ce l-a consacrat ca scriitor este romanul Paradiso, apărut în 1966, în care José Lezama Lima descrie viața Havanei sub fostul regim. Julio Cortázar, într-un articol publicat recent, considera romanul ca o nouă „Cîntare a cîntărilor”, prin lirismul său cu totul original.

Studii marxiste în Italia

● Cu un eseu de Georg Lukács în addenda, a apărut la Editorii Riuniti un caiet teoretic reprezentînd ultimele studii ale filosofilor italieni referitoare la moștenirea marxismului. Problemele teoretice ale marxismului este un florilegiu de fine analize asupra unor teme fundamentale. Cesare Luporini abordează problema logicii discuției la Marx și Hegel, Gianfranco la Grassa discută dublul nivel al obiectivității în gîndirea marxistă, în timp ce Badaloni urmărește opiniile lui Marx despre formarea individului social.

Schița unui best-seller

● Dolores se intitulează cartea, apărută postum, a scriitoarei Jacqueline Susann. Ceea ce este foarte atrăgător în această apariție este că ea reprezintă doar scheletul unui roman dedicat vieții lui Jacqueline Kennedy-Onassis. Autoarea murind între timp, cînd era trecută pe hîrtie doar schița romanescă, a rămas un document pasionant din punct de vedere tehnic, care permite să se deslușească procedeele de care uzează autorii de best-sellers-uri.

Pictură realistă rusă în R.D.G.

● Galeriile Tretyakov din Moscova au pus la dispoziția Galeriei naționale din Berlin, pentru o expoziție care va fi deschisă pînă în octombrie, 73 de pinze pictate de artiști ruși în a doua jumătate a secolului XIX.

Stepa lui Cehov ecranizată

● Înainte de a începe lucrul pe platou pentru filmul său despre John Reed (autorul celor Zece zile care au zguduit lumea), regizorul și actorul sovietic Serghei Bondarciuk va realiza, pe baza unui scenariu scris de el însuși, ecranizarea nwelei Stepa de Cehov.

Un Jules Verne al realului

● De mare succes se bucură A te juca cu focul, carte de convorbiri acordate de vulcanologul Haroun Tazieff (în imagine) ziaristului Jean Lacouture. „Memoriile unui Jules Verne al realului care e în același timp un Jack London” — cum caracterizează un comentator această lucrare — ocupă unul din primele locuri la bursa vinzării de carte din această vară, în Franța.

Mass-media în artă

● Expoziția „Documenta VI” care trebuia să se deschidă la Kassel încă în luna trecută, va avea vernisajul în luna iunie 1977. Comitetul de organizare a grandioasei expoziții, compus din scriitori, conservatori de muzee și oameni de artă, a hotărît ca manifestarea să fie axată pe tema „Mass-media în artă”. Expoziția va fi împărțită în 4 mari grupe. Prima grupă este compusă din picturi, sculpturi, fotografii, în căutarea condițiilor și posibilităților de mediere a mijloacelor de informare în masă. A doua grupă este constituită de creații artistice în cadrul cărora se combină mai multe mass-media. Cea de a treia categorie este alcătuită din opere de artă care utilizează mass-media, fără a avea intenția să transmită astfel ceva din conținutul lor. A patra grupă reprezintă arta care recurge la instrumentele tradiționale.

Album Greta Garbo

● Cea care, la treizeci și cinci de ani după ce s-a retras din lumea filmului, continuă să fascineze lumea prin personajele pe care le-a creat și

prin enigmatică ei personalitate, este figura centrală a unei cărți de Parker Tyler, recent publicată și în Franța. Succesul de public e asigurat, în ciuda lacunelor din text semnalate de critică, în primul rînd datorită fotografiilor. În imagine, o ipostază a di-

Robert Sabatier despre poezie

● Lire, acest „magazin al cărților” condus de Jean-Louis Servan-Schreiber și Bernard Pivot și destinat să redeschidă gustul francezilor pentru lectură, aduce lună de lună extrase din zeci de cărți de esuri, o prezentare succintă a romanelor și povestirilor recent apărute în librăriile pariziene, precum și o discuție cu un scriitor notoriu. Ultima personalitate literară interviuată, care „se explică”, este poetul și romancierul Robert Sabatier. Deși romancier de mare succes (un milion de exemplare vîndute din Chibriturile suedeze), nu ezită între cele două genuri pe care le practică, preferințele sale mergînd hotărît către poezie: „Într-o epocă de «materialism» excesiv, de prostie care-și dă aere și de logoree, a citi un poem înseamnă a face o baie de curățenie, de puritate. E tot așa ca și cum am asculta o muzică frumoasă pentru a ne curăța urechile și creierul de zgomotele străzii...” Robert Sabatier, care este și autor al unei monografii mentale Istoria a poeziei franceze, în curs de publicare la Editura Albin Michel, încheie compariții: „Se face azi un consum enorm de hîrtie sub formă de romane, de documente, de cele mai multe ori uitate îndată după lectură. Viața unui roman este în mod obișnuit de trei luni, în vreme ce o carte de poezie se ia, se citește, se lasă se reia. Poezia se războie pe best-seller prdurată”.

AM CITIT DESPRE...

Hemingway — pater familias

LA APROAPE 15 ANI DUPĂ MOARTE, Faulkner și Hemingway, cei mai importanți romancieri americani din secolul nostru, sînt pe cale de a fi îngropați sub un morman de maculatură — avertizează scriitorul Reynolds Price, contestînd în bloc valoarea puzderiei de exegeze critice și de eseuri biografice despre cei doi autori. Atît viața cit și opera lor sînt grav amenințate — scrie el. Faulkner este turtit de falsele interpretări și de elogiile nenuanțate îngrămădite de critici fără personalitate care caută veșnic un Geniu Mondial american și de biografia admirativă, dar lipsită de putere de discernămint, a lui Joseph Blotner: Hemingway suferă, dimpotrivă, de pe urma „dezumflării” de către critică și a subtil ostilei biografii scrise de Carlos Baker.

E multă părtinire anti-Faulkner și pro-Hemingway în această remarcă, dar nu asta contează, ci faptul că temerile exprimate de Price sînt, în mod evident, exagerate. Nimic din ceea ce s-a scris sau s-ar putea scrie vreodată despre cei doi sau despre orice alt scriitor nu va reduce nu va altera și nici nu va spori valoarea lor intrinsecă. Denigratorii și adulatorii pot să zgîlție scara valorilor să așeze temporar în fața ei o oglindă strîmbă, dar, din fericire, de răsturnat nu sînt în măsură s-o răstoarne. Fiecare operă trăiește și se justifică (sau nu) prin ea însăși.

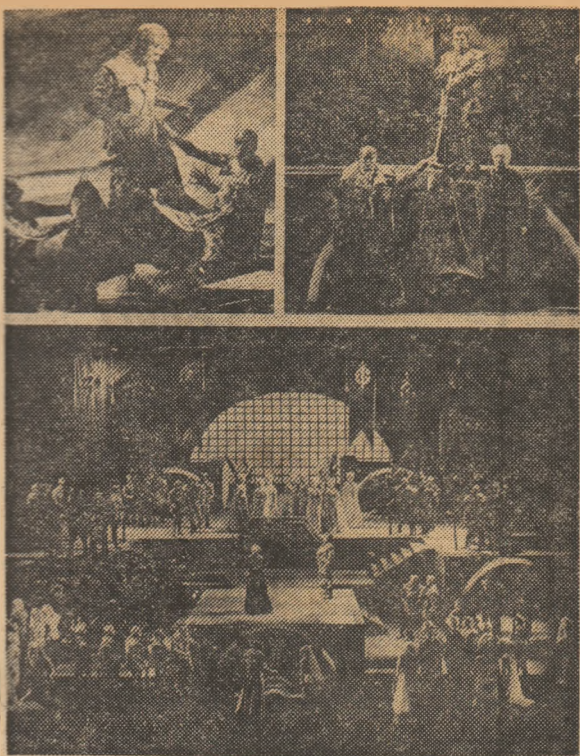
Autor al eseului-manifest Pentru Hemingway, Reynolds Price nu este dispus, însă, să suporte nici o umbră pe imaginea idolului său literar. („Nu există admirator al lui Hemingway mai înfocat decît mine”

— declară el). După părerea lui, atît Faulkner cit și Hemingway au, totuși, șansa de a fi prezentați cinstiți, curat, cu miez, de cîțiva comentatori competenți, dar, mai ales, de membri ai propriilor lor familii. Despre Faulkner au scris doi dintre frații lui, John și Mary („amintiri pline de afecțiune, care încălzesc într-o oarecare măsură silueta înghețată oferită de Blotner”). Dintre numeroasele ființe apropiate care i-au supraviețuit au scris despre Hemingway sora lui mai mare, Marceline, fratele lui mai mic, Lester, prima soție, Hadley, și cea de a patra soție, Mary. Dr. Gregory H. Hemingway, fiul mezin al scriitorului, a publicat și el de curînd o scurtă carte de amintiri, Papa, care s-a instalat repede pe lista de bestsellers. După Hemingway-copilul, după Hemingway-soțul, iată-l acum pe Hemingway-tatăl.

Recenziile nu pretind că noua carte ar revela vreun colț pînă acum absurd al lumii interioare a scriitorului. Ea este totuși interesantă ca încă o dovadă a faptului că personalitatea covîrșitoare a unui „papa” uriaș nu trebuie neapărat să zdrobească sau să marcheze negativ personalitatea fiilor săi. „Ceea ce doream cu adevărat era să ajung ca eroii lui Hemingway”, își amintește doctorul. La 18 ani, cînd nutrea această ambiție, credea că singurele atribute definitorii ale respectivilor eroi sînt bărbăția, curajul, demnitatea în suferință. Și-a privit totdeauna tatăl cu admirație, nu cu invidie. L-a iubit pentru că era înțelegător, atent, pentru că o dată și-a riscat viața ca să-l salveze de trei rechini mari, pentru că altădată l-a îngrijit îndelung în timpul unei boli misterioase, aparent gravă. Cititorii cărții sînt, poate, curioși să afle de ce Gregory și tatăl său nu și-au vorbit în ultimii zece ani al existenței acestuia din urmă și de ce, la înmormîntarea scriitorului, fiul său a resimțit „o ușurare cînd au coborît trupul tatălui meu în pămînt și mi-am dat seama că a murit cu adevărat, că nu-l mai pot dezamăgi, că nu mai pot să-i fac rău”. Dar ce legătură au toate acestea cu lucrurile niciodată spuse înainte pe care Hemingway a avut să le spună omenirii și pe care le-a spus într-un fel al lui și numai al lui?

Felicia Antip

În numărul precedent, rog a se citi „o dragoste de aproape lipsită de patetism” și „scriind mizerabilul ca domnul Victor Hugo”.

Noua premieră Wagner

● Sub titlul „Prăbușirea naivului care luptă de unul singur”, revista „Theater der Zeit” nr. 6/1976 semnalează noua premieră Wagner la opera din Leipzig: *Götterdämmerung*, în regia lui Joachim Herz și conduce-

rea muzicală Gert Bahner. În concepția regizorală s-a pus accentul pe substanța omenească a conflictului, pe gestică obisnuită, firească, golită de retorism. (În fotografii, imagini din spectacol).

Expoziție

● „Mandragora” este titlul unei interesante expoziții, organizată de către Biblioteca Muzeului național din Cehoslovacia la Muzeul cărții din Zdar nad Sazavou. Expoziția cuprinde cărți științifice ilustrate provenind din secolele XV—XVII.

„Austria fantastică”

● Acesta este titlul unei antologii de literatură fantastică austriacă din secolul al XX-lea, publicate recent de Jean Gyory în Belgia. La Viena, editura Paul Zsolnay pregătește o ediție germană a acestei lucrări care va apărea chiar în cursul anului acesta.

Expoziție E.T.A. Hoffmann

● Biblioteca pentru literatură străină din Moscova a organizat, cu prilejul împlinirii a 200 de ani de la nașterea scriitorului și compozitorului E. T. A. Hoffmann, o expoziție a tuturor edițiilor operelor acestuia apărute în U.R.S.S.

Piane in aer

● Cu Ildiko Pecs, în principalul rol feminin, a turnat regizorul maghiar Peter Bacso filmul *Piane in aer*, care este o veselă și fantezistă descriere a relațiilor dintre niște locatari.

Numai femei

● La Varșovia, la Teatrul „Turnul vechii pulberării”, s-a reprezentat de curând în premieră *Cum vă place de Shakespeare*, într-o punere în scenă care prevedea ca toate rolurile să fie deținute de femei. Printre interpreți, Gabriela Kownacka (Olivia) și Ryszarda Hanin (Malvolio).

Dicționarul literaturii bulgare

● La Sofia a apărut primul din cele trei volume ale Dicționarului literaturii bulgare, editat de Institutul de literatură al Academiei de științe. În total, Dicționarul va avea 500 de articole referitoare la evoluția, temele și genurile creației prozatorilor, poezilor și dramaturgilor bulgari.

„Poezia neîntreruptă”

● La radiodifuziunea franceză s-a inițiat o emisiune cu titlul *Poezie neîntreruptă*, în care se preconizează prezentarea de seriale dedicate marilor creatori francezi. Debutul emisiunii l-a făcut Claude Royet Journoux, care a vorbit despre Max Jacob. Printre vorbitori — personalități remarcabile ca André du Bouchet, Jean Rousselot și altele.

Influențe asupra lui Mozart

● „Mozart și mediul în care a trăit” este tema unui seminar organizat, la începutul lui august, de către Institutul central pentru cercetarea operei muzicale a lui Mozart, la Salzburg, în Austria. Au fost dezbătute, între altele, influența muzicii din epoca lui Mozart asupra creației compozitorului, precum și modul în care concepțiile filosofice și politice ale timpului și-au pus amprenta pe lucrările celebrului muzician.

Distincție

● Medalia de aur europeană pentru conservarea monumentelor a fost decernată, pe anul 1976, orașului Dubrovnik, care s-a evidențiat prin acțiunile de păstrare, restaurare și integrare armonioasă în decorul modern a caselor cu rezonanță istorică.

Prezența lui Karajan

● Pentru 1977, Serbările pascale de la Salzburg (3—10 aprilie) prevăd montarea *Trubadurului* de Verdi, sub conducerea muzicală a lui Herbert von Karajan. Soliști vor fi Giacomo Arrafal (Manrico), Piero Capucilli (Contele de Luna), Fiorenza Cossotto (Azucena), Josef van Dam (Fernando) și Leontyne Price (Leonore). Karajan va dirija de asemenea două concerte ale orchestrei filarmonice din Berlinul occidental.

Eternul Hamlet

● În noua clădire spațioasă a Teatrului Național din Londra, stagiunea care s-a încheiat recent a fost dominată de spectacolul *Hamlet* în regia lui

Peter Hall. Lui Albert Finney i s-a încredințat interpretarea rolului principal. În imagine: Peter Hall în fața clădirii noului teatru.

Artă contemporană argentiniană

● La Muzeul spaniol de artă contemporană din Madrid a fost deschisă o interesantă expoziție de artă contemporană argentiniană, conținând lucrări ce aparțin unui număr de 50 de pictori și 11 sculptori, printre care Antonio Berni, Ricardo Machado, Flora Rey, Eduardo Rodriguez, Carlos Silva, Miguel Angel Vidal. Presa spaniolă consideră arta argentiniană ca pe una din cele mai efervescente și variate din America Latină, artă care poate rivaliza cu arta oricărei țări europene și pe care o poate chiar și întrece ca valoare anticipativă.

„Trilogia texană”...

...este o piesă care a făcut senzație în ultimul timp, în S.U.A. Autorul ei, dramaturgul Preston Jones, din Dallas (Texas), este considerat, de criticul Bruce Cook, „un nou O'Neill”.

Dicționarul documentării

● Sub egida UNESCO a fost publicat recent, sub titlul *Terminologia documentării*, un dicționar (în 5 limbi: engleză, rusă, franceză, germană și spaniolă) care conține circa 1200 de termeni din domeniul documentării.

ATLAS

Răsărit de soare pe mare

II

● TOT mai des, dintre jaluzele de nori din ce în ce mai transparente, obrazul soarelui scâpa tot mai strălucitor, tot mai imperial, cu riduri fine desenate de nori extravaganti, apoi limpede, puternic, din ce în ce mai greu de ținut în friu și de suportat. La început ochiul îl cuprindea fără dificultate, era numai o bilă colorată în roșu cardinal, apoi, treptat, culorile s-au aprins, s-au intensificat până la pierderea nuanței, într-o universală și impersonală lumină. Dar până atunci, în pauzele dintre dispariții, marea se lăsa inundată brusc de un roz intens care se stingea la fel de neașteptat, ca să lase locul griului, intensificat și el prin comparație. Totul se lichiefia, totul se desfășura într-o aceeași stare de agregare supusă fluxurilor de neînțelese, dar lăsând chinuitoarea impresie că urmează legi nepătrunse. Un fel de rivalitate a fluidelor diferit colorate părea să se desfășoare ritmic pe suprafața, fluidă și ea, a mării. Lumina pulsând semăna izbucnirilor, acelor izvoare cu debit ritmic întrerupt, și curgea ca o apă purpurie, pe care un uriaș orificiu nevăzut o inspira și o expira alternativ și fără zgomot, răspindind-o și strângind-o în sine la porunci care nu se auzeau.

Apoi, și acest prag depășit, soarele ajungea destul de sus pentru a se putea oglinzi întreg și net în mare, și marea îl prelua, îl primea în sine, îmbogățindu-l, mărindu-l strălucirea cu uleiurile ei magice, tămăduitoare. Soarele din văzduh era sters și bolnav, incolor și livid, pe lângă soarele din apă. Ochiul se împotriva cu milă aproape unuia, dar era strâpuns, înfrânt, scos din luptă, de celălalt. Și totuși, exista în strania prezență a celor doi sori ceva nesănătos, ceva ce nu putea să dureze, exista în nedreapta inegalitate dintre ei ceva primejdios și tulbure prevestitor. Destinul lor era invers, concomitența lor era iluzorie. Adevărul unuia îl nega violent pe al celuilalt. Nu trăiam o zi cu doi sori, ci o clipă de rivalitate sălbatecă în care unul dintre ei urma să fie definitiv lichidat. Și niciodată nu aveam să știu dacă cel adevărat rămăsese în viață. Dar rezultatul implacabilei lor concurențe nu depindea de ei. Fiecare evolua în propria sa lege. Fiecare își urma propriul destin. În timp ce soarele de pe cer se înălța calm, mereu mai strălucitor, deși mereu mai puțin colorat, mereu mai obiectiv triumfător peste lume, soarele din apă se degrada lent și minunat în o mie de nuanțe tremurătoare, schimbătoare, amestecându-se, încercând să se delimiteze și pierind pentru că nu voiau să dispară unele în altele, pierind separate și minde, frumoase. Soarele din apă se stingea încetul cu încetul, atît de frumos, atît de dureros că, privindu-l, ochiul se umplea de o mare lacrimă colorată, venită pe lume ca să-i plîngă și să-i reflecte culorile. Vedeam prin ea cum marea altruistă și neobosită încearcă să aducă ultimele valuri de sine la țarm, într-un gest pios și îndurerat, cum, undă după undă, marea șterge urmele morții din larg și împrăstie dovezile crimei.

Ana Blandiana

Acolo unde a lucrat Karl Marx

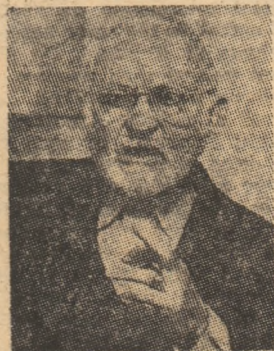
● Au fost zile, în timpul exilului său la Londra, cînd Karl Marx n-a putut să iasă din casă, pentru că singurul său costum era dat la amanetat. Dacă putea circula pe afară, el își petrecea aproape tot timpul în sala de lectură de la „British Museum”. Aici, pe pupitrul rezervat G. 7, se adunase un munte de însemnări, din care, în cele zece ore zilnice de lucru,

s-a constituit uriașa operă: *Capitalul*. Prestigiosul muzeu fondat în 1753, poseda o monumentală bibliotecă, cea mai bine înzestrată din lume în acea epocă. În special cărțile de economie, care îl interesau în primul rînd pe Marx, au fost cercetate de el cu o tenacitate uluitoare. Cit de important era British Museum pentru munca sa, reiese dintr-o scrisoa-

re trimisă lui Engels: „Mă duc ziua la muzeu, iar noaptea scriu”. Printre refugiații vizitatori permanenți ai muzeului se numărau în acel timp și Herzen, Mazzini, Kosuth. Astăzi, biografia urmărește manuscrisele lui Marx, notițele luate în sala de lectură și le confruntă cu revistele, cărțile, broșurile. — într-un număr covârșitor — pe care el le-a conspectat.

Cele 5 minute cu Lee Strasberg

● Lee Strasberg, în vîrstă de 75 de ani, se bucură de renumele de a fi directorul unui neobișnuit seminar de artă american. „Actors Studio” nu e de fapt o școală, cum precizează profesorul, pentru că nu există absolvire cu diplomă și nu există nici clase. Mai curînd poate fi asemănat tipul de instruire cu un laborator, unde sint primite numai talente ieșite din comun, indiferent dacă au ajuns artiști profesioniști sau mai sint începători fără practică. Nimeni nu intră ca elev aici. Profesorii dau sfaturi în vederea perfecționării, fără a constrînge în vreun fel pe candidat. Pentru a deveni membru la „Actors Studio” e necesară o pro-

bă de numai 5 minute. Lee Strasberg consideră că acest interval de timp este cu totul edificator pentru a indica prezența talentului. Mai rămîne de

stabilit dacă noul candidat, odată talentul autentificat, poate fi permeabil la stilul de perfecționare promovat aici. Printre cei care au trecut prin „Actors Studio” pot fi citate nume răsunătoare: Marlon Brando, Paul Newman, Al Pacino. Profesorul Lee Strasberg crede că astăzi în cinematografie prezența fizică nu mai e suficientă nici unui actor, fără autoperfecționare profesională el neputînd rezista concurenței puternice. Una din cele mai bune discipole ale sale a fost de pildă Jane Fonda, care nu părăsea la început dotată pentru interpretare.

În imagine: Lee Strasberg.

Premiul Viareggio

● Importantul premiu literar italian a fost conferit romancierului Mario Tobino, care este și medic psihiatru într-o clinică din orașul Lucca. Romanul premiat este intitulat *Frumoasa la oglindă*. Premiul pentru cel mai bun autor străin i-a

revenit spaniolului Alfonso Sastre, prozator și dramaturg, pentru contribuția la cultura țării sale „care luptă pentru democrație și libertate socială”, cum a specificat juriul în expunerea de motive.

Urmașa Agathe Christie

● Scriitoarea de romane polițiste Patricia Highsmith e considerată o adevărată urmașă a celebrei Agatha Christie. Debutînd în 1949, Patricia Highsmith a publicat 14 romane, traduse în numeroase limbi, în tiraje inimaginabile, ceea ce i-a adus, pe lângă notorietate, serioase rețete de încasări, autoarea permițîndu-și chiar să angajeze

cîțiva agenți literari care să-i urmărească interesele pe diferite piețe de desfacere din Paris, Londra, New York, Zürich. În ultima culegere a autoarei, *Mici istorii de misoginie*, care grupează cîteva noi nuvele, pot fi numărate nu mai puțin de 19 cadavre, un adevărat record, la care, probabil, Agatha Christie nici măcar nu visa.

Omul face haina I

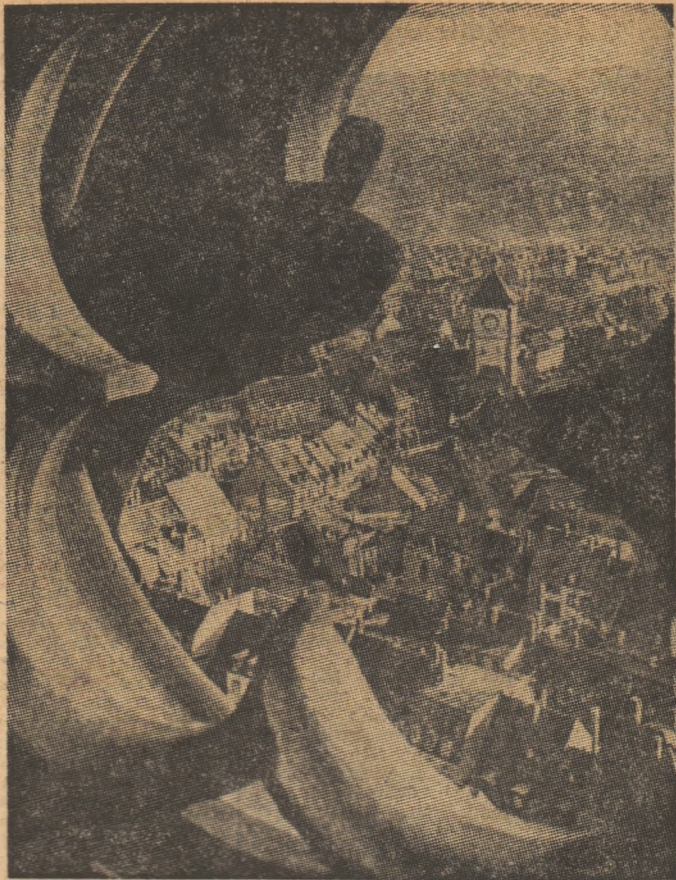
● Este ideea unei cărți scrise de o tînără americană, juristă specializată în relațiile internaționale. Este o carte despre modă, mai precis despre evoluția ei, din anii '50 și mai ales '60 încoace. Analizînd ruptura între creația de modă și „moda de pe stradă”, Carla Pierre, constată că în ultimele decenii oamenii se conformează mai puțin stilului impus de marile case de modă și mai mult imaginii pe care și-o fac despre ei înșiși, apartenenței și aspirațiilor lor. Femeile, fetele mai ales, dar și bărbații, nu mai vor să semene cu un idol unanim recunoscut — din lumea filmului sau a „înaltei societăți” — ci cu „fata de alături” sau cu „băiatul din vecini”.

Itinerar european

E UN SENTIMENT ciudat acela pe care ți-l dă întâlnirea cu țara ta la sute sau mii de kilometri depărtare de frontierele ei. O carte românească, și nu numai una, ci multe, într-o bibliotecă din Copenhaga, cite o excelentă colecție de reviste literare, publicate în România în ultimele decenii, aflate la un seminar de romanistică din Tübingen, Freiburg sau Heidelberg, o întâlnire la Amsterdam cu o profesoară din Chicago care a deprins limba română la Paris, sau la Randers, un orașel din Iutlanda, imaginile pe ecran ale Voronețului, ale căsuțelor din Râșinari sau ale ciopliturilor lui Brâncuși. Da, este ceva straniu în asemenea întâlniri, de cele mai multe ori neașteptate, surprize ale binecunoscutului în străinătate.

Îmi amintesc o seară de primăvară nordică, într-o sală a micului muzeu de istoria culturii din acel Randers danez. Muzeul a adăpostit în ultimii ani, nu odată, expoziții itinerante de artă românească și, în deosebi, colecții etnografice. Lucrările au stîrnit interesul, chiar pasiunea unor specialiști sau amatori. O asistentă a muzeului, Guri Dybsand, a studiat indeaproape anumite domenii ale etnografiei românești, asigurînd organizarea științifică și artistică a expozițiilor. Un profesor din localitate, Heino Wessel Hansen a devenit un pasionat al folclorului muzical românesc. De mai mulți ani, el a întreprins în lunile de vară, în colaborare cu Institutul de folclor din București, prospecțiuni în anumite zone folclorice din țara noastră. Un bogat material colecționat, de variante ale unor cîntece, doine, hore, a fost supus unor cercetări atente, minuțioase, la Copenhaga și Randers. De altfel, Heino Wessel Hansen, prieten bun al țării noastre, este un membru marcant în Asociația danezo-română. La o ședință a cercului din Randers al acestei Asociații am participat, împreună cu Valeriu Răpeanu. În acea seară de primăvară rece, în care — după vizionarea unor filme înfățișînd aspecte ale plaiurilor ca și ale artei românești — am răspuns întrebărilor puse de participanți. Stăteam ca un elev scos la tabla neagră, pe care schitasem contururile României, și căutam să satisfac curiozitatea acelor nordici atrași de mirajul sudic al Mării Negre, al Deltei. Unii dintre cei prezenți nu fuseseră niciodată în țara noastră, dar remarcam — ca de atîtea ori prin străinătate — interesul deosebit pentru realitățile României contemporane.

Intr-adevăr, țara este mult mai prezentă decît în trecut, pe toate planurile, în lumea întreagă. Două semne evidente ale acestei prezențe pe plan cultural. Întîi, frecvența cu care înflînești cărți, obiecte de artă, piese diverse muzeistice, în expoziții organizate din țară, mîrturii ale culturii române. Apoi, o altă frecvență sporită, aceea a cunoscătorilor limbii române. Lingviști, romaniști — în primul rînd —, dar și etnologi, istorici, apoi tineri de toate categoriile care au urmat sau urmează un curs de limba română la vreunul din lectoratele noastre din străinătate tineri ce nu se pregătesc doar pentru vreo specialitate filologică, ci simt nevoia deprinderii limbii române, pentru a o aplica în relațiile comerciale, bancare etc. cu țara noastră. Prezența României moderne în lume este demonstrată și de această dorință a multor tineri, pe care i-am întâlnit în multe țări, de a ne învăța limba. La un colocviu Eminescu ținut în toamna trecută la Stuttgart, la alt colocviu privind Secolul Luminiilor în sud-estul european, ținut la Ellwangen, în întâlnirile pe care recent le-am avut cu universitari în Olanda, Danemarca și Republica Federală Germania am constatat prezența unui număr tot mai mare de cunoscători ai limbii române și, firește, ai istoriei culturii române.

Vedere printr-o rozetă a domului din Freiburg spre Orașul Vechi și Pădurea Neagră.

STRABĂTÎND Danemarca, în lung și în lat, peste istmuri și ostroave, în vechi burguri, prin castele, ori în moderne așezăminte de cultură situate în afara orașelor, întâlnirile cu țara te surprindeau pretutindeni. La Lyngby, într-o vastă bibliotecă, ingenios organizată, iată ultimele apariții din țară; la Luiziana, marele muzeu de artă modernă, călăuziți de directorul și însuflețitul animator Knud W. Jensen, descoperim afișele marilor expoziții temporare, acelea ale retrospectivei Brâncuși, ca și aceea a tapiseriei contemporane românești.

Toate universitățile din R.F.G. pe care le-am cercetat în ultimele luni posedă, de obicei în cadrul bibliotecii seminarului de romanistică, importante fonduri de cărți românești. Dacă la Copenhaga, bibliotecarul Flemming Thogersen, activul președinte al Asociației româno-daneze, se ocupă cu răspîndirea cărții românești, în Republica Federală Germania romanistii sînt, în deobște, propagatorii literaturii noastre. Unii dintre aceștia sînt savanți cu opere ce s-au impus în cursul anilor și care i-au cunoscut pe unii din predecesorii noștri. Astfel, l-am întâlnit la Tübingen pe profesorul Kurt Wais, care-l îndrăgise și prețuise pe Tudor Vianu, despre care îmi vorbea acum cu multă căldură. În deambulările mele prin orașul în care ori de cîte ori poposesc cercetez cu mereu reînnoită pietate „Turnul” în care Hölderlin și-a petrecut anii lungi de obnubilare a spiritului, ca și mormîntul lui, am încercat să regăsesc urmele lui Ion Barbu și ale lui Vianu. Mai vizibile decît urmele venerabile sînt mîrturiile culturii române contemporane. În seminarul profesorului de faimă mondială, Eugen Coșeriu, înflînești cele mai recente publicații ale lingviștilor noștri. În biblioteca universitară găsești toate periodicele importante apărute în țara noastră.

Cele mai diverse instituții culturale din Republica Federală Germania și-au propus să celebreze în anul viitor centenarul Independenței României. La Freiburg im Breisgau, orașul lui Heidegger, dominat ca dintr-un centru magic de turnul dantelat al bătrînului dom, profesorul Paul Miron, organizatorul atîtor manifestări ale culturii române în Germania federală, pregătește un mare colocviu pe tema războiului pentru Independență și a ecurilor Independenței României în Europa. La München, *Süd-ost-Europa-Gesellschaft* — Asociația pentru studii sud-est europene — își propune de asemenea să dedice, în 1977, o sesiune de comunicări ale istoricilor și istoricilor literari români și germani, Independenței. *Institut für Auslandsbeziehungen* din Stuttgart, care a participat la organizarea *Colocviului Eminescu* din Stuttgart, va participa de asemenea la evocarea lui 1877.

Dar nu numai trecutul istoric, ci și valorile consacrate ale culturii noastre stîrnesc interesul străinătății. Scriitori sau profesori, plasticieni, muzicieni și studenți pe care i-am întâlnit, i-am cunoscut, erau atrași îndeosebi de noile valori ale literelor, artelor și gîndirii române contemporane. Desigur, sînt încă multe de făcut pe tărîmul răspîndirii acestor valori în lume. Sînt cărți ce se cer traduse în marile limbi de circulație mondială, sînt încă expoziții posibile de organizat, un corp de traducători de format, o mai bună organizare a difuzării presei de specialitate, o mai amplă promovare prin revistele noastre în limbi străine a realizărilor culturii române contemporane, și atîtea altele. Dar pași importanți s-au făcut în acest proces al difuzării valorilor. România este prezentă, pe cele mai diverse planuri, mult dincolo de fruntarii.

Pentru un scriitor român nu poate fi o mai plăcută surpriză decît aceea de a-și înflîni propriile cărți în marile biblioteci străine, ca și în mîna unor cititori îndepărtați și adeseori nesperați.

Nicolae Balotă

Sport

Înainte de campionat

• Duminică începe campionatul.

Drept pentru care l-am visat pe Răducanu îngropat pînă la gît într-un morman de mingi. Alb la tîmple („pînă să vin eu pe lume, mama purta floare de mazăre la ureche și tot cartierul mirosea a hyacint”), marele portar al Rapidului de odinioară se uita la lume surzînd, așa cum suride un student fruntaș cînd se dă jos din călușei ca să se ducă la ora de mandolină, și striga: cei ce-aveți cedri prin curți, bucurați-vă, căci de azi înainte nu mai e voie să ronțai pe stadioane decît nuci de cedru prăjite. Va să zică, tot ăia cu cedri-n curte și căței în lesă! Iar noi, copiii speranței, ai din buza Grantului și falca Aradului, care au semănat aloe și-au răsărit dovleci și trîmbițe, ca să ne luminăm dinții și să plantăm în aer izvoare de mătase, ce-o să facem? Vă spun eu, fiindcă am experiență: o să ne tolănim pe bănci de lemn și o să rîdem în pumni de cei ce țin cu Steaua. C.S.U. Galați, Dinamo, Sportul studentesc și A.S.A. Tg. Mureș. Asta o să facem. Pentru mulți din fanii acestor cinci echipe înscrise în cupele europene, luna septembrie, aia în care se coc berbecii și se aurește vinul, se poate schimba în lup. Noi, Giuleștiul, și Aradul (pot să ia aminte și Constanța și Iași), n-avem treabă pe partea asta. Toamna, noi stăm pe malul ăla unde iapa fuge, minzul sughe și Tească-i învață pe oiteni „jocul colectiv, constructiv și ofensiv”. Pe noi, numai primăvara ne ia cu frig la subțiori și ne arde pămîntul sub tălpi. Dar pînă-n ziua cînd ne-or suna zurgălăii în șiruri, vor mai curge multe sâni pe sub geam. Deocamdată sîntem fericiți că s-anunță de-o toamnă dolofană și rumenă și că duminică se deschide hanul de treflă. În acest scop, azi dimineață, Răducanu mi-a dat un telefon: nea Fănușe, hai să-ți împletesc niște funigei: fii atent, dacă Rapidul îi dă o boabă lui F.C. Bihor, fără să primească nici una și toate celelalte echipe fac meci nul, timp de șapte zile vă coaceți de nota cinci, exact ca prunele pe care le bagă Dobrin în cazanul de țuică. Să mă cauți după etapa a doua, ca să facem schimb de insigne.

Fănuș Neagu

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă Romînie
Director: GEORGE IVAȘCU